

Хмельницький національний університет
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра української філології

ДИПЛОМНА РОБОТА

Магістр

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Спеціальність 035 Філологія. Українська мова і література

на тему: Ойконімія Дунаєвецького району Хмельницької області

Шифр ДРФУМ.015121.01.03.00

студентки II курсу, групи ФУМм-19-1 _____ О. В. Барткової
Підпис, дата

Керівник _____ М. М. Торчинський
Підпис, дата

До захисту допускаю:

Завкафедри української філології _____ М. М. Торчинський
Підпис, дата

Хмельницький національний університет

Факультет	гуманітарно-педагогічний
Кафедра	української філології
Рівень вищої освіти	магістр
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія.
Спеціалізація	035.01 Українська мова та література
Освітня програма	освітньо-професійна

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри української філології
_____ (Торчинський М. М.)
3 жовтня 2019 року

ЗАВДАННЯ
на дипломну роботу
БАРТКОВІЙ ОЛЕНІ ВАЛЕРІЇВНІ

1. **Тема роботи:** «Ойконімія Дунаєвецького району Хмельницької області», затверджена на засіданні кафедри української філології 26 червня 2019 року, протокол № 12.

2. **Термін подання студентом завершеної роботи** – грудень 2020 року.

3. Вихідні дані роботи

Незважаючи на наявність низки праць С. Д. Бабищина, Д. Г. Бучка, Н. М. Торчинської, М. М. Торчинського та інших дослідників, комплексна характеристика власних назв населених пунктів Дунаєвецького району Хмельницької області не виконувалася, що і зумовлює актуальність теми дипломної роботи.

4. Перелік підлеглих розробці питань

Збирання власних назв поселень Дунаєвеччини, їхня інвентаризація.

Дослідження походження ойконімів Дунаєвецького району.

Опис словотвірної структури ойконімного простору Дунаєвеччини.

Простеження історії формування ойконімійної системи Дунаєвецького району та динаміки її ойконімікону протягом Х–XXI ст. загалом та протягом кожного зі століть окремо.

Установлення продуктивності лексико-семантичних і мотиваційних моделей досліджуваного регіону.

Укладання словника ойконімів Дунаєвецького району

5. **Графічного матеріалу немає.**

6. Консультанти по роботі із вказівкою розділів, які їх стосуються			
Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання отримав
	НЕМАЄ		

7. Дата видачі завдання – 10 жовтня 2019 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН			
<i>№ з. п.</i>	<i>Найменування етапів виконання дипломної роботи</i>	<i>Термін виконання</i>	<i>Примітка</i>
1.	Обрання теми дипломної роботи	Вересень 2019 року	
2.	Опрацювання наукової літератури з теми дослідження	Вересень 2019 року	
3.	Збирання матеріалу, його первинна наукова інтерпретація	Вересень – листопад 2019 року	
4.	Написання першого розділу дипломної роботи	Грудень 2019 – березень 2020 року	
5.	Апробування результатів дослідження шляхом здійснення публікації у збірнику наукових праць та участі у конференціях	Січень, квітень, вересень 2020 року	
6.	Написання другого розділу дипломної роботи	Квітень – вересень 2020 року	
7.	Написання «чорнового варіанту» дипломної роботи	Жовтень-листопад 2020 року	
8.	Попередній захист дипломної роботи	Листопад 2020 року	
9.	Остаточне завершення дипломної роботи	Грудень 2020 року	
10.	Подача дипломної роботи на кафедру	Грудень 2020 року	

Керівник

_____ М. М. Торчинський

Студент

_____ О. В. Бартова

Анотація

Тема роботи: «**Ойконімія Дунаєвецького району**». Автор – **Барткова О. В.** Науковий керівник – **Торчинський М. М.** Обсяг дипломної роботи – 113 сторінок, із них 70 сторінок основного тексту. Робота містить 80 джерел посилання.

Ключові слова: *ойконім, астіонім, комонім, мікроойконім, мотивація, семантика твірної основи, словотвір.*

Об'єктом дослідження є сучасні та колишні власні назви поселень Дунаєвецького району, засвідчені у період з X по XXI ст.

Предмет дослідження – лексико-семантична, мотиваційна та словотвірна структура ойконімії Дунаєвеччини.

Мета дослідження полягає у здійсненні цілісного й комплексного аналізу ойконімії системи Дунаєвецького району Хмельницької області.

Відповідно до мети роботи ставляться такі завдання:

- простежити історію формування ойконімії системи Дунаєвецького району та динаміку її ойконімікону протягом X – XXI ст.;

- дослідити походження власних ойконімів та особливості їх мотивації;

- описати лексико-семантичну, мотиваційну та словотвірну структури ойконімного простору Дунаєвецького району загалом та окремо кожного зі століть;

- визначити продуктивність мотиваційних, лексико-семантичних та словотвірних моделей досліджуваної території;

- укласти словник ойконімів Дунаєвецького району.

Власні назви поселень Дунаєвеччини творяться від апелятивів та онімів, причому відсоток останніх переважає. Більша кількість комонімів походить від особових назв та прізвищ. Меншу кількість серед сучасних назв становлять відетнонімні та відхоронімні найменування, проте це, навпаки, збільшує їхню цінність та важливість у вивченні ойконімічних процесів.

Складні ойконіми містять у собі подвійну семантику твірної основи і творяться під впливом найменувань сусідніх поселень чи інших факторів. Такі назви переважно виражають посесивні та локативні відношення.

В ойконімотворенні сучасних назв переважають комоніми патронімічної та відгідронімічної мотивації. Цікаві й комоніми комбінованої мотивації. Родові назви характеризуються стабільною продуктивністю. Кількість назв із символічною, меморіальною та сутнісною мотивацією складає меншість, проте й такі комоніми є надзвичайно вартісними.

Констатуємо, що найбільш продуктивним способом творення назв населених пунктів є морфологічний суфіксальний (**-івк-а, -ївк-а, -инц-і, -івц-і, -ївц-і**), який властивий посесивним, патронімічним та родовим сучасним комонімам. Присутній в ойконімотворенні також лексико-семантичний спосіб.

Більшість ойконімів Дунаєвецького району твориться морфологічним суфіксальним способом.

Автор _____

підпис автора і дата подання роботи до захисту

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ I. ОЙКОНИМИ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	11
1.1. Ойконім як власна назва поселення: сутність, диференційні ознаки, особливості принципів номінації.....	11
1.2. Історія вивчення української ойконімії.....	20
РОЗДІЛ II. СЕМАНТИЧНІ, МОТИВАЦІЙНІ ТА ДЕРИВАЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОЙКОНИМІВ ДУНАЄВЕЦЬКОГО РАЙОНУ.....	29
2.1. X–XIV ст.....	29
2.2. XV ст.....	29
2.3. XVI ст.....	32
2.4. XVII ст.....	35
2.5. XVIII ст.....	38
2.6. XIX ст.....	42
2.7. XX ст.....	47
2.8. XXI ст.....	52
РОЗДІЛ III. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОЙКОНИМІВ ДУНАЄВЕЦЬКОГО РАЙОНУ.....	56
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	66
ДОДАТКИ.....	74
Додаток А. Лексико-семантична структура ойконімів Дунаєвецького району.....	74
Додаток Б. Мотиваційна структура ойконімів Дунаєвецького району.....	75
Додаток В. Словотвірна структура ойконімів Дунаєвецького району.....	76
Додаток Г. Структура ойконімів Дунаєвеччини.....	77
Додаток Д. Продуктивність суфіксів.....	78
Додаток Е. Карта Дунаєвецького району.....	79
Додаток Ж. Словник ойконімів Дунаєвецького району.....	80

ВСТУП

Регіональне дослідження ойконімної системи є одним із актуальних завдань сучасного мовознавства. Як відомо, ойконімія української мови сформувалася на давньосхіднослов'янському ґрунті, зберігаючи в собі й окремі елементи праслов'янського походження. Лексичною основою ойконімії є назви загальні та власні (антропоніми, гідроніми тощо). Відповідно, ойконіми будь-якого регіону України становлять одне з важливих джерел вивчення історії нашого народу, його мови та культури.

Дослідження ойконімів здійснюють ареальним або регіональним способами, які взаємодоповнюють один одного. Переваги регіональних досліджень полягають у можливості охоплення всіх назв, що функціонували або функціонують на певній території, у створенні цілісної картини розвитку ойконімної системи, можливості проведення порівняльно-зіставного аналізу ойконіміконів різних історико-географічних територій [44, с. 3]. На сьогодні ґрунтовно досліджено назви поселень лише окремих регіонів України, зокрема Харківщини (Ю. А. Абдула [1]), Покуття (Д. Г. Бучко [6]), Північної Тернопільщини (І. О. Волянчук [10]), Прикарпаття (М. М. Габорах [12], В. О. Яцій [80]), Закарпаття (К. Й. Галас [13]), Північної Хмельниччини (Н. М. Герета [14–15]), Черкащини (І. С. Гонца [16]), Сумщини (О. В. Іваненко [26]), Буковини та Одещини (Ю. О. Карпенко [29]), Опілля (В. В. Котович [33]), Полтавщини (А. В. Лисенко [38]), Південно-Західного Поділля (М. М. Торчинський [70]), Волині (В. П. Шульгач [76]) тощо.

Дунаєвецький район розташований на півдні Хмельницької області. Територія власне Хмельниччини вже була об'єктом ойконімічних студій. На рівні народної етимології розглянуто топонімійний матеріал у книзі С. Д. Бабишина «Топоніміка в школі (На матеріалі Хмельницької області)» [3]. За трьома типами класифікації схарактеризовано ойконімію

Південно-Західного Поділля М. М. Торчинським [70]. Інформація стосовно деяких назв Дунаєвецького району, зокрема сіл, наявна в топонімічних словниках і довідниках. Однак детальне комплексне вивчення назв населених пунктів Дунаєвеччини не проводилося, що і зумовлює **актуальність теми** дипломної роботи.

Мета дослідження – здійснити цілісний і комплексний аналіз ойконімічної системи Дунаєвецького району Хмельницької області.

Досягнення сформульованої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- простежити історію формування ойконімічної системи Дунаєвецького району та динаміку її ойконімікону протягом X – XXI ст.;
- дослідити походження власних ойконімів та особливості їх мотивації;
- описати лексико-семантичну, мотиваційну та словотвірну структури ойконімного простору Дунаєвецького району загалом та окремо кожного зі століть;
- визначити продуктивність мотиваційних, лексико-семантичних та словотвірних моделей досліджуваної території;
- укласти словник ойконімів Дунаєвецького району.

Об’єкт дослідження – сучасні та колишні власні назви поселень Дунаєвецького району, засвідчені у період з X по XXI ст.

Предмет дослідження – лексико-семантична, мотиваційна та словотвірна структура ойконімії Дунаєвеччини.

Джерельною базою для наукової роботи стали довідники адміністративно-територіального поділу (списки населених пунктів), «Словник власних географічних назв Хмельницької області» Н. М. Торчинської, М. М. Торчинського [65], праця «Історія міст і сіл Української РСР. Хмельницька область» [27], монографія

М. М. Торчинського «Структура онімного простору української мови» [71].

Методи дослідження. Комплексний підхід до вивчення ойконімії регіону здійснений за допомогою *описового* методу з використанням *етимологічного, словотвірного, формантного, статистичного та порівняльного* прийомів. Застосовано елементи *кількісного аналізу* (для з'ясування співвідношення і продуктивності / непродуктивності певних структурно-семантичних типів та моделей ойконімів).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в дипломній роботі вперше здійснено детальний опис ойконімного простору Дунаєвцького району, проведено комплексний аналіз (семантичний, словотвірний, мотиваційний, етимологічний) всіх власних назв, що були засвідчені на території Дунаєвеччини у період з X до XXI ст. загалом та кожного століття окремо; укомплектовано словник ойконімів досліджуваного регіону.

Теоретичне значення роботи полягає в подальшому вдосконаленні методики дослідження ойконімів. Проаналізований матеріал – важливе додаткове інформаційне джерело для етнографічних, археологічних, історичних, географічних досліджень. Теоретичні положення, аналіз ойконімів, узагальнення й висновки наукової роботи поглиблюють знання про систему власних назв Хмельницької області та їхню семантико-словотвірну структуру.

Практичне значення отриманих результатів наукової роботи полягає в тому, що вони можуть бути використані у спецкурсах з ономастики, у теоретичних курсах з української лексикології. Основні положення роботи можуть бути застосовані при вивченні краєзнавства у загальноосвітніх школах. Окрім того, вказаний матеріал може слугувати джерельною базою для історичних, географічних, етнографічних досліджень.

Апробація результатів дослідження. Основні положення наукового дослідження були викладені у статтях «Словотвірна структура ойконімікону Дунаєвецького району» (Вінниця, 2018 р.) і «Теоретичні засади вивчення власних назв поселень» (Хмельницький, 2020 р.) та озвучені на VII Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих учених «Подільська регіональна лексикологія: стан та перспективи» (Вінниця, 2018 р.), Всеукраїнському науково-практичному інтернет-семінарі «Проблеми слов'янської філології» (Умань, 2020 р.) і V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Документно-інформаційні комунікації в умовах глобалізації: стан, проблеми і перспективи» (Полтава, 2020 р.).

Структура та обсяг роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури (80 наукових праць) та семи додатків. Загальний обсяг дипломної роботи – 113 с., основної частини – 70 с.

У Вступі визначено науковий апарат дослідження (актуальність теми, його об'єкт і предмет, методи дослідження, наукову новизну, теоретичне і практичне значення, апробацію отриманих результатів).

У першому розділі обґрунтовано теоретичні основи вивчення власних назв населених пунктів, зокрема з'ясовано сутність процесу номінації цих географічних об'єктів та описано історію їх вивчення.

У другому розділі характеризується кількість найменувань, їхня структура, семантика твірної основи, спосіб деривації та мотиваційні відношення окремо для кожного століття (починаючи від X і завершуючи початком XXI).

Аналогічні атрибути з'ясовані у третьому розділі, проте уже для всієї сукупності номінацій поселень, що дозволило встановити загальні закономірності ойконімного процесу на Дунаєвеччині.

У Висновках підведено підсумки виконаного дослідження.

Як Додатки наведено карту Дунаєвецького району, словник ойконімів та низка діаграм, які ілюструють продуктивність основних типів вказаних пропріальних одиниць.

РОЗДІЛ І. ОЙКОНІМИ ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Ойконім як власна назва поселення: сутність, диференційні ознаки, особливості принципів номінації

Ойконімія – важливий шар лексики української мови, один з найбагатших розрядів власних назв за структурою, походженням, мотиваційними, семантичними та іншими особливостями, тому ономасти велику увагу приділяють саме вивченню найменувань поселень.

Ойконім (від грец. *οἶκος* – «житло, помешкання») – «власна назва будь-якого помешкання, зокрема міського типу – *астіонім* (від грец. *ἀστέιοζ* – «міський») і сільського типу – *комонім* (від грец. *χώμη* – «село, поселення, присілок»)). До останньої підгрупи належать і *мікроойконіми* (назви хуторів, фільварків, присілоків тощо), більшість з яких була зафіксована в першій третині ХХ ст. [6, с. 158].

Значна частина ойконімікону – це власні назви населених пунктів, які зараз не включаються до адміністративно-територіального обліку (в основному це хутори, присілки, висілки, лісові сторожки, залізничні станції, роз'їзди, будки, шосейні будки тощо). Такі типи денотатів ойконімів, проте, іноді фіксуються на картах.

Упродовж дослідження певної групи власних перш за все потрібно звертати увагу на їхні основні диференційні ознаки – те, що відрізняє їх від іншої групи лексики.

М. М. Торчинський у дисертації подає такі визначальні атрибути, якими може бути деталізоване формулювання власної назви, зокрема й ойконімів: 1) індивідуальність пропріативів і водночас можливість їх групування на основі передусім денотатно-номінативних або інших ознак; 2) ідентифікація онімами одиничних об'єктів або їх сукупностей як єдиного цілого; 3) чітка окресленість номінованих денотатів; 4) тісний зв'язок з іменованими об'єктами та з екстралінгвальними (передусім

географічними та історичними) факторами назвотворчого процесу;

5) різноплановість денотатів власних назв і залежність структури онімного простору певної мови насамперед від способу життя, традицій, вірувань та інших особливостей культури народу – носія цієї мови;

6) вторинність власних назв стосовно загальних; 7) утворення пропріативів за наявності потреби в номінації певних об'єктів;

8) соціальна зумовленість і суспільна закріпленість онімотворення;

9) опосередкований зв'язок пропріальних одиниць з поняттями;

10) енциклопедичність семантики власних назв; 11) обов'язкова мотивованість власних найменувань і водночас швидка деетимологізація їхнього змісту; 12) довільність форми онімів; 13) виконання онімними одиницями передусім двох функцій: номінативної (з метою диференціації однотипних денотатів) та інформаційної (з метою передачі різнопланових відомостей про об'єкт номінації); 14) функціональна обмеженість пропріативів, нездатність самостійно утворювати тексти з повноцінним комунікативним змістом; 15) активне побутування онімів у мові як системотвірних елементів і в мовленні як ідентифікаторів конкретних об'єктів; 16) функціонування в ролі власних назв іменників або слів, вжитих у їхньому значенні (одиничних лексем, словосполук або речень); 17) значне кількісне переважання онімів над апелятивами і водночас невідомість широкому загалу абсолютної більшості пропріальних одиниць через перебування їх на лексичній периферії; 18) наявність в онімів багатьох інших специфічних семантичних, граматичних та функціональних особливостей, які можуть бути охарактеризовані у процесі виконання комплексного аналізу власної назви [70, с. 13].

Мовознавець подає певні конотативні ознаки, які властиві саме ойконімам. Вони на шкалі «зрозумілості» займають проміжне місце між гідронімами й мікротопонімами; часто мотивуються назвами водних об'єктів та особовими іменами, а протилежний процес менш активний;

фіксуються численні випадки онімної омонімії (на зразок «річка – місто», «гора – село»); разом з антропонімами й гідронімами назви поселень є досить цікавим матеріалом для дослідження минулих етапів розвитку мови; серед ойконімів часто засвідчується емоційний, суб'єктивно-оцінний чинник, який найактивніше проявлявся у ХХ ст. у вигляді так званих «ідеологічних» назв; назви поселень піддаються номінації в законодавчому порядку (тому прозору етимологію перш за все мають ті ойконіми, які виникли після 1917 р.) [70, с. 37].

Серед найголовніших завдань сучасної ономастики ми можемо виокремити дослідження способів і засобів називання окремих елементів дійсності.

Номінація – складне явище, вона – складник пізнання об'єктивної дійсності, когніції, тому реалізується за участю різних елементів гносеологічної ситуації, основними з яких є три: 1) людина, яка здатна сприймати та пізнавати навколишній світ; 2) реальна дійсність (конкретні об'єкти); 3) мова, мовні символи, що здатні фіксувати та відображати у свідомості людини реалії об'єктивної дійсності у формі мовних знаків. Сполучною ланкою теорії номінації, лексикології та словотвору є слово, в нашому разі – онім.

Установлення його суті пов'язане з вирішенням різних проблем. Незважаючи на те, що науковці досліджують оніми уже протягом кількох десятиків років, чимало в цій галузі таки залишається незрозумілим.

Одним із найбільш важливих питань у дослідженні найменувань поселень є вивчення їхньої семантики. Лінгвістичний аналіз структурно-семантичних типів ойконімів будь-якого регіону дає змогу з'ясувати специфічні риси місцевих назв відповідного терену, визначити місце локальних структурно-словотвірних типів [8, с. 142].

Істотною при називанні об'єктів дійсності є роль суспільних факторів: суспільство та місце людини в ньому, вага культурно-

історичних традицій і цінностей у певний період, актуальні соціально-психологічні критерії при іменуванні об'єктів, які діють на певних територіях.

Чільне місце у вивченні змісту власних назв належить складній науці – географії. Вона розглядає назву, що створила людина, на основі суб'єктивних образів існуючого світу через її об'єкт. З урахуванням даних географії насамперед локалізуються денотати найменування, тому що назви населених пунктів – важливий елемент карти. «Одночасно зміст ойконімів, пов'язаних з окремими галузями географії, може відігравати певну роль у ретроспективному визначенні тих чи інших типологічних особливостей географічних процесів минулого і їх реконструкції» [29, с. 5].

Певні географічні об'єкти, які оточують людину, вона називає саме тоді, коли пізнає навколишнє середовище. Отже, людина індивідуалізує та класифікує ці об'єкти за такими ознаками, котрі на момент найменування цих об'єктів видаються найхарактернішими для номінаторів. Таким чином, найбільш важливою метою ономастичної номінації є індивідуалізація.

Характером географічного об'єкта визначається його спосіб найменування. Саме цим зумовлена наявність відмінних пізнавальних мотивів і принципів найменування різних типів позначуваних предметів та їхнє представлення в мові.

У процесі онімної номінації виокремлюються певні категорії: принцип, мотиваційна ознака, спосіб, модель, засіб. Принципи номінації – найбільш загальні критерії, що об'єднують комплекс мотиваційних ознак. Сукупність цих принципів є тією основою, на якій ґрунтується системність ойконімії певної території. Мотиваційною ознакою номінації вважаємо таку, за якою здійснюється найменування того чи іншого географічного об'єкта. Спосіб (прийом) номінації – це узагальнення

номінативних ознак на рівні мовної структури. Взаємозв'язок між ознакою і способом номінації визначає поняття «модель номінації», тобто схема побудови процесу виникнення власної назви. Засіб номінації – це твірна морфема, за допомогою якої виникає ойконім [53, с. 100–114].

Однією з найбільш важливих найменувальних ознак у межах ойконімії є місце знаходження об'єкта щодо якогось іншого. Зокрема, це стосується процесу трансойконімізації, коли поселення осмислювалося як важливий об'єкт, що може номінувати нові населені пункти. Ця стала топонімічної картини світу була успадкована ще давньосхіднослов'янською ойконімією з минулих епох. Протягом усього функціонування української ойконімії вона залишається цінним елементом процесу найменування.

Мотивація назв об'єктів та принципи їхнього найменування певних об'єктів поєднані між собою. Мотивація оніма – це комплекс причиново-наслідкових зв'язків, які можуть по-різному бути доступними для спостереження й дослідження ойконімів.

Усі назви поселень будь-якої території мають або мали свою мотивацію, оскільки вони найбільше і найшвидше реагують на всі явища, які відбуваються в навколишньому середовищі. «Мотив номінації – це екстралінгвальна причина вибору або створення певної власної назви для певного об'єкта» [15, с. 108]. Ойконімійна система характеризує суспільне життя тієї чи іншої епохи, світоглядну психологію мовного колективу, його взаємовідносини та традиції. Часто важливу роль при номінації власних назв відіграють і події, що з ними пов'язані, і їхнє розташування, враження від них. Інколи це якимось ідеологічне або ж культове призначення.

Зазвичай поселення іменувалися відповідно до назви людей, які там жили, або ж за іменем (особовою назвою) власника цього поселення.

В українському мовознавстві на мотиваційні ознаки власних назв науковці звернули увагу теж досить-таки давно. Так, М. М. Кордуба вперше серед українських ономастів зробив спробу структурно-семантичної класифікації місцевих географічних назв, виокремивши дев'ять мотиваційних типів [71, с. 423].

Мотиваційна типологія ономастикону детально описана і в проєкті української ономастичної термінології В. В. Німчука, зокрема й топонімів. Науковець пропонує класифікацію власних назв населених пунктів за мотиваційними відношеннями, на основі яких виділяються 28 класів ойконімів: 1) НП (назви поселень), що первісно позначали менші або більші групи людей: *Пилипони*; 2) НП за особливістю місця, вибраного поселенцями: *Ставчани*; 3) НП за походженням людей із певного місця чи краю (внаслідок переселення, міграції): *Канівці*; 4) професійні НП (за заняттям, професією, родом діяльності мешканців): *Бровари*; 5) НП за торговельною діяльністю й обміном: *Торговиця*; 6) НП, пов'язані з військовою справою, воєнними спорудами: *Острог*; 7) патронімічні НП: *Глібовичі*; 8) псевдопатронімічні НП: пізніші найменування, виниклі за зазначеним вище зразком; 9) родові НП: *Бажани*; 10) присвійні (посесивні), увічнювальні (комеморіальні) НП, дані за колишніми власниками або першими поселенцями і на пам'ять, в честь видатних осіб: *Хмельницький*; 11) псевдоприсвійні (псевдопосесивні) НП: *Лисичово* ← *Лисиче*; 12) НП, пов'язані з місцевим ландшафтом, природні (ландшафтні) назви, які вказують на топографічну або географічну особливість поселення: *Поляна*; 13) НП за місцевою флорою (рослинністю): *Вербки*; 14) НП за рельєфом місцевості: *Балки*; 15) НП за місцевою фауною: *Ведмеже*; 16) НП, пов'язані з господарською діяльністю: *Рудня*; 17) НП, пов'язані з вирубуванням, випалюванням лісу, підсічним господарством: *Порубаї*; 18) НП за укріпленнями: *Загатинці*; 19) НП за огорожами, огороженими місцями:

Загінці; 20) НП за данинами, натуральними платами: *Половинники*; 21) НП за правовими відносинами: *Слобода*; 22) НП за видом поселення: *Новий Виселок*; 23) НП за типом господарських будівель: *Двірець*; 24) демінутивні НП для відрізнення від попереднього або однойменного поселення: *Городок*; 25) комеморіальні НП від прізвищ (імен) осіб, на честь або пам'ять яких вони надані; НП на пам'ять про події: *Перемога*; 26) НП за подіями, що на їхньому місці відбувалися; 27) бажальні НП: чеське *Dařbože*; 28) НП, перенесені з інших країн; біблійні назви: *Прага* (куток у с. *Кальник* Закарпатської області); 28) НП за патронатом церкви (храмовим святом, святцями, культом): *Покровське* [49, с. 29].

Більш чітко і послідовно семантичні типи російських ойконімів виділив Л. П. Матей, який зробив висновок, що спочатку існували три основні різновиди назв поселень: локативні, які вказували на місце, де виникло поселення: м. *Ангарськ*; посесивні, які присвоювалися за належністю якійсь особі: с. *Никольщина*; квалітативні, які стосувалися якої-небудь особливості поселення, його ознаки: с. *Довге*. Згодом продуктивними стали й емоційно-експресивні, або символічні, найменування, які виникли на основі кваліфікативних, однак у їхній семантиці вказівка на ознаку міститься не прямо, а опосередковано, через відношення до інших предметів та об'єктів, іноді на рівні їхньої символізації: с. *Гарні Гори, Зоря* [44].

У визначенні мотиваційних ознак номінації водночас фіксуються як єдині думки, так і диференційні відмінності щодо мотивування окремих груп онімної лексики. М. М. Торчинський вважає, що «мотиваційна класифікація, ґрунтуючись передусім на тій основній ознаці денотата, яка покладена в основу його власної назви, повинна передбачати поділ онімів на апотропейні, асоціативні ідеологічні, квалітативні, локативні, меморіальні, номінальні, патронімічні, посесивні, символічні, ситуативні, сутнісні та темпоральні, всередині яких можливе додаткове

розмежування; значна частина пропріативів, особливо складних і складених, має комбіновану мотивацію (найбільш поширеними є квалітативно-локативні найменування); до назв невідомої мотивації належать оніми, походження яких не вдалося з'ясувати [71, с. 344].

О. В. Суперанська порушує питання ономастичної стандартизації, яку розглядає в межах офіційних сфер комунікації, звертаючи увагу на свідомий вплив на структуру й функціонування власних назв. Дослідниця аналізує проблеми орфографії, транскрипції, орфоепії, морфології, словотворення.

Крім цього, О. В. Суперанська, характеризуючи мотиваційну структуру ономастикону, підкреслювала, що мотивування власних назв завжди історичне й соціальне, а сукупність фактів, які лежать в його основі, єдина для всього людства. «Для топонімів це – первинні апелятиви, які характеризують різновиди об'єктів, їхнє місце розташування, зроблене ними враження, події, з ними пов'язані, призначення або основне використання їх, відношення одного об'єкта до іншого, найменування осіб, так чи інакше зв'язаних із цією місцевістю, культове або ідеологічне призначення об'єкта» [64, с. 244–245].

Д. Г. Бучко вважає що способи та засоби номінації географічних об'єктів у різних регіонах будуть мати відмінності, тому що географічні, соціально-економічні, культурні та інші чинники в різних народів є неоднаковими. Це стосується й територій одного народу. Рівнинність, пересіченість, заболоченість місцевості, різна родючість ґрунтів – це ті географічні особливості, що теж можуть впливати на процеси найменувань власних назв [8, с. 133].

Отже, бачимо, що називання реалій об'єктивної дійсності відбувається внаслідок дії тріади: номінатора, означуваного й назви, або інакше – об'єктивної дійсності, мислення та мови. Пізнання закономірностей номінації «відрізків об'єктивної дійсності» вимагає

глибокого розуміння ролі людського фактора в процесі найменування географічних об'єктів, розкриття функціональної взаємодії усіх ділянок системи та структури мови, оскільки саме вона покликана забезпечити реалізацію мисленнєво-комунікативних потреб і намірів людини [39, с. 26–27].

На основі усього вищесказаного можемо зробити висновки: ойконімікон – сукупність назв поселень конкретного регіону чи країни. На становлення ойконімів впливали різні екстра- та інтралінгвальні чинники. Ойконіми – це важливі писемні культурні пам'ятки, що займають особливе місце в розкритті не лише лінгвістичних питань, а й проблем історії, географії, етнографії тощо. Одні з них відображають форми колишнього територіального устрою, інші – соціальний чи етнонаціональний склад місцевого населення, із формами традиційної народної архітектури, різновидами поширених у минулому промислів та ремесел тощо.

Між топонімами й іншими групами лексики простежується суттєва відмінність, яка проявляється у двох функціях, властивих власним назвам поселень: індивідуалізуючій та номінативній; відсутність чітких і єдиних поглядів із приводу мотиваційної структури ойконімного простору України, хоча більшість дослідників вважає найбільш визначальною при номінації онімів роль соціальних факторів; наявність різних мотивів і принципів номінації спричинюється характером самого об'єкта; не менш важливим у процесі номінації певних реалій є і чуттєве сприймання.

Таким чином, обираючи власні назви поселень за об'єкт дослідження, перед кожним науковцем відкриваються великі можливості у виборі шляхів і способів аналізу ойконімів, що дозволяє по-новому дивитися на ту чи іншу проблему, а також на функціонування досліджуваних онімів у мовному процесі.

1.2. Історія вивчення української ойконімії

Ойконіміка сформувалася як наукова галузь лише протягом останнього століття, хоча осмислення географічних назв існувало дуже давно. Уже впродовж багатьох років мовознавці працюють над дослідженням ойконімічного простору України. Цю онімну підсистему сприймають як специфічну автономну галузь топоніміки, оскільки в ойконімах відображені історичні, соціальні та культурні фактори, не відбиті у звичайній лексиці, або ж в апелятивній лексиці вони настільки змінені, що їх неможливо визначити. Дедалі частіше результати досліджень ойконімів привертають увагу не тільки мовознавців, але й фахівців інших галузей науки. Це сприяє порівнянню результатів археологічних, історичних, соціолінгвістичних, етнографічних розвідок із ономастичними.

Переважає більшість власних назв походить від апелятивів. Їхня «непрозорість» зумовлена тим, що вони пройшли досить значний трансформаційний шлях за участю екстралінгвальних факторів, і їхня первинна семантика повністю «стерлася», або це іншомовні запозичення.

Перейменовальні процеси в ойконімії минулого століття порушували баланс у сформованій віками системі номінацій поселень, тобто цілий топонімний клас намагалися підкорити новим, немовним законам. Проте ойконіми не можуть бути раз і назавжди сталими одиницями, застиглими номінативними знаками географічних об'єктів. Як відомо, зміни історичних умов, війни, міграції населення обов'язково позначаються на топонімії: зникають старі назви відповідно до потреб того чи іншого суспільства [75].

У вітчизняному та зарубіжному мовознавстві склалося два основні напрями вивчення власних назв – аналіз окремих груп онімної лексики всієї мовно-етнічної території й ономастичне опрацювання окремих

регіонів. Дослідження української топонімії мало переважно локальний характер: ономасти обирали об'єктом вивчення певний географічний ареал і проводили структурно-семантичний, граматичний і словотвірний аналізи топонімів цієї території. Це пояснюється тим, що у становленні й розвитку власних назв велику роль відіграє місцева традиція, історико-географічні умови певного краю, діалектні особливості тощо. У загальнонаціональному аспекті ці питання висвітлюються побіжно і через необстеженість деяких регіонів відсуваються на другий план. Тому ойконімічні дослідження зазвичай виконуються або ареальним, або регіональним способами, які можуть взаємодоповнюватися.

Ареальне вивчення онімів базується на аналізі окремих груп онімної лексики всієї етномовної території. Воно дозволяє показати географію різних топооснов, словотвірну та фонетичну структуру топонімів [14, с. 3]. Зразками ареальних досліджень топонімії є низка праць: «Українські топоніми на -івці, -инці» Д. Г. Бучка [5], у якій науковець розглядає розвиток власних назв з моменту найдавніших фіксацій і до наших днів, що дозволяє встановити історію формування цих структур і визначити їхню стратиграфію; «Географічні назви на -ичі XIV–XX ст.» та «Найдавніші слов'янські топоніми України як джерело історико-географічних досліджень (Географічні назви на -ичі)» О. А. Купчинського [35; 36], де описано природу власних назв географічних об'єктів на *-ичі*, відповідність власної назви позначеному нею денотату і власне процес номінації; «Лексико-семантична і словотворча структура географічних назв на -ин, -ів (Територія України, X – XX ст.)» З. О. Купчинської [34], яка зібрала й опрацювала географічні назви на *-ин, -ів*, показала усю різноманітність їхньої семантичної і словотвірної будови, схарактеризувала географію поширення.

До ареальних вивчень топонімії зараховуємо й дисертаційні роботи М. П. Мриглод «Становлення і розвиток моделей ойконімів

Правобережної України з християнськими іменами в основах» [45], у якому схарактеризовані відпатронімні, відродові та посесивні назви населених пунктів Правобережної України, в основах яких засвідчені християнські імена. Всього науковка дослідила 4 890 найменувань поселень: визначила особливості розвитку різних моделей, встановила роль конкретних варіантів імен у творенні цих ойконімів, описала поширення їх у часі і просторі; «Ойконіми України на -*ь (*ја, -*је) у Х – ХХ ст.» Л. Н. Радьо [56], де авторка проаналізувала структурно-семантичні особливості ойконімів на -*ь (*ја, -*је), закономірності їх творення та розвиток упродовж конкретних історичних періодів, а також локалізацію цих назв на території України; «Українські топоніми на -ани (-яни)» І. Б. Царалунги [74], у якій дослідниця опрацювала українські назви поселень на -ани (-яни) Х – ХХ ст., показала всю різноманітність їхньої лексико-семантичної і словотвірної будови, відобразила статистику, географію поширення та хронологію

2011 року з'явилася нова праця – «Структурно-семантичні типи українських ойконімів із формантами -ець, -иця» Н. Є. Михайличенко [44], яка стала ще одним кроком уперед в ареальному вивченні ойконімії. У дисертації комплексно досліджено ойконіми України з формантами -ець, -иця, зафіксовані в писемних джерелах Х – початку ХХІ століття, показано різноманітність лексико-семантичних груп і словотвірної будови, здійснено статистичне дослідження, відображено географію поширення, хронологію цих номенів

Становлення ойконімії України у ХХ столітті також досліджувала О. В. Шульган [75]. Науковка зазначала, що при вивченні ойконімії різних регіонів України було виявлено значні відмінності у фонетичних, лексичних, структурно-словотвірних та інших ознаках ойконімів цих територій і, зокрема, у кількісному та якісному співвідношенні перейменувань населених пунктів України протягом ХХ століття.

Однак більш поширеними є регіональні дослідження ойконімікону України. Переваги таких праць полягають у тому, що дослідник охоплює всі назви поселень, які функціонували на певній території.

Регіональні дослідження ойконімії України розпочато з вивчення крайніх західних просторів України. Найпершою працею є книга Я. Б. Рудницького «Географічні назви Бойківщини», опублікована ще до війни польською мовою під назвою «Nazwy geograficzne Wojkowszczyzny», предметом вивчення якої стали назви поселень, гір та водних об'єктів Бойківщини. У післявоєнний період побачила світ аналогічна книга З. Штібера «Топонимастика Лемківщини» («Toponomastyka Łemkowszczyzny») та книга польського мовознавця С. І. Грабця «Географічні назви Гуцульщини» («Nazwy geograficzne Huculszczyzny») [23, с. 7].

Далі, із 60-х років ХХ ст., розпочинається активніше вивчення власних назв поселень. Зокрема, К. Й. Галас у кандидатській дисертації «Топонімія Закарпатської області. Назви населених пунктів» [13] схарактеризував ойконімікон краю. В інших його працях («З топоніміки Закарпаття» та «Про деякі назви населених пунктів Закарпаття») проаналізовано 102 назви населених пунктів цієї історико-географічної території. Крім того, словники містять детальну історико-етимологічну інформацію про кожний топонім, у працях подано фонетичні відповідники вимови ойконімів та їхніх варіантів. На жаль, остання праця цього вченого досі не опублікована.

Дослідження О. С. Стрижака «Про походження назв населених пунктів Полтавщини XIV – XVI ст.» [39], яке було надруковане 1962 року, на жаль, обмежене лише трьома століттями, але абсолютна більшість засвідчених у документах тогочасних ойконімів функціонує на Полтавщині і тепер, а робота є гарною теоретичною базою для подальшого опрацювання пропріальної лексики Полтавської області.

Ю. О. Карпенко у докторській дисертації «Топонімія Буковини» [29] дослідив назви населених пунктів Чернівецької області в діяхронічному аспекті. Праця складається із двох частин: у першій – подано аналіз буковинських топонімів, зокрема визначено п'ять найбільш уживаних словотвірних моделей та дві семантичні групи (похідні від загальних географічних назв і відантропонімні утворення, куди віднесено також найменування з основами етронімів, загальних назв людей, предметів і явищ культури); друга – містить власне словник назв з етимологічними й словотвірними коментарями

Не менш важливою для розвитку ономастичної науки і мовознавства загалом є дисертаційна робота О. Ю. Скляренка «Закономірності словотвірної організації ойконімів (на матеріалі українських і німецьких назв населених пунктів)» [58], у якій зроблено спробу типологічно зіставити дериваційні системи ойконімів української та німецької мов, виявити ізоморфні та інші явища в цих системах, визначити закономірності словотвірної організації ойконімії.

Новим етапом у регіональному вивченні ойконімії України стали праці, присвячені аналізу назв населених пунктів. Першим було дослідження Я. О. Пури «Походження назв населених пунктів Ровенщини» [55], виконане на синхронно-діяхронному рівні. У цьому ж році виходить праця Д. Г. Бучка «Походження назв населених пунктів Покуття» [6], у якій він проаналізував понад 650 назв населених пунктів Івано-Франківської області. Автор застосовує власну класифікацію українських ойконімів, у якій назви поділяються на дві основні групи: назви поселень доойконімного рівня деривації (первинні ойконіми) та назви поселень ойконімного рівня деривації (вторинні ойконіми), кожна з яких деталізується. У дослідженні зроблено повний історичний, етимологічний і словотвірний аналіз усіх ойконімів Покуття від часу їх перших фіксацій до 90-х років ХХ ст.; встановлено визначальні

принципи, за якими здійснювалося іменування населених пунктів України; проаналізовано основні способи деривації українських ойконімів на давно заселених територіях і визначено словотвірнo-структурні моделі української ойконімії; з'ясовано продуктивність та поширення словотвірних моделей українських ойконімів на території Покуття в різні історичні періоди; розглянуто міжмовні взаємини, що існували на території Покуття в різні періоди історії України.

Розгляд семантико-словотвірних типів Південно-Західного Поділля здійснив М. М. Торчинський у праці «Ойконімія Південно-Західного Поділля» [70]. Її основу становить словник, куди дослідником включено 365 статей, у яких проаналізовано всі назви сіл і селищ міського типу, назви найдавніших населених пунктів краю, ойконіми, етимологія яких становить певну цінність для науковців, назви поселень, які ілюструють різні семантико-словотвірні типи ойконімів досліджуваного регіону [39, с. 16].

Глибокий діяхронічний аналіз відантропонімних карпатських і прикарпатських назв поселень здійснено у роботі М. Л. Худаша «Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (Утворення від слов'янських автохтонних відкомполітичних скорочених власних імен)» [73], у якій автор розкриває походження найскладніших стосовно етимології українських ойконімів обраного регіону.

Важливою з погляду мовознавства є дисертаційна робота С. Л. Авдєєвої «Становлення системи словозміни ойконімів української мови» [2]. Дослідниця простежила й описала процес становлення словозмінних форм ойконімів української мови, зафіксованих давньосхіднослов'янськими літописами до XIV ст., староукраїнськими грамотами XIV – XV ст. та різними за жанром і стилем текстами сучасної української мови; вивчила загальні закономірності та специфічні особливості відмінювання цих власних назв.

Досить оригінальний підхід до аналізу власних назв поселень використала у своїй науковій праці «Акцентна структура українських ойконімів і відойконімних дериватів» Л. І. Гуцул [20], яка дослідила акцентну структуру українських ойконімів і відойконімних дериватів та виявила морфологічні функції наголосу при творенні похідних. Усього проаналізовано 6 370 ойконімів, 6 450 ад'ектонімів та 6 495 катойконімів у формі множини

Із початком ХХІ століття значно посилюється інтерес до вивчення ойконімії конкретних регіонів України, тому все більше з'являється нових цікавих праць, важливих для розвитку як ономастики зокрема, так і мовознавства загалом.

Уже 2000 року виходить праця В. В. Котович «Походження назв населених пунктів Опілля» [33], в основу якої дослідниця поклала класифікацію Д. Г. Бучка, тобто поділ ойконімів на первинні й вторинні. Проаналізовано словотвірну структуру назв усіх поселень Опілля (північно-західної частини Подільського плато в межах Львівської, Івано-Франківської і Тернопільської областей) та зроблено їх етимологічний аналіз. У праці всього описано 645 ойконімів регіону і 3 785 їхніх варіантів [39, с. 16].

В етимологічному словнику-довіднику «Ойконімія Волині» [76] В. П. Шульгач проаналізував походження 1 100 назв населених пунктів. У словникових статтях зазначені посилання на омонімічні найменування на різних територіях України, Росії та Білорусії. Проведений дослідником системний аналіз ойконімів зазначеного регіону може бути орієнтиром для створення загальнонаціональної праці такого типу [39, с. 16].

2004 року була захищена дисертаційна робота «Ойконімія Північної Хмельниччини» Н. М. Герети, у якій авторка із синхронічного погляду дослідила лексико-семантичну, мотиваційну та словотвірну структуру ойконімії визначеного регіону. Предметом розгляду стали всі населені

пункти та об'єкти, що мали статус поселення (1 232 денотати), зафіксовані протягом XI – XX ст. в актах, літописах, списках, довідниках, на картах тощо. У роботі охарактеризовано історію заселення краю, динаміку ойконімного процесу, відойконімні похідні та генітивні форми назв поселень [39, с. 17].

Новою з погляду вивчення регіональної ойконімії є праця О. В. Іваненка «Походження назв населених пунктів Сумської області» [26], яка побачила світ 2006 року. Автор у науковій роботі проаналізував структурно-семантичні та структурно-граматичні особливості й дослідив закономірності ойконімотворення, динаміку ойконімних моделей на території Сумської області в різні історичні періоди.

Назви поселень Черкащини дослідила І. С. Гонца в дисертації «Ойконімія Черкащини» [16]. Мовознавиця здійснила комплексний аналіз дериваційних, мотиваційних і лексико-семантичних особливостей ойконімії Черкаської області від найдавніших часів до сьогодення.

У роботі М. М. Габорака «Назви поселень Івано-Франківщини (Бойківщина, Гуцульщина та Опілля). Історико-етимологічний словник» [12] комплексно досліджено словотвірну структуру і лексико-семантичну природу ойконімів Івано-Франківської області в історичній перспективі. Всього описано 1 807 назв поселень.

Ця ж територія стала також об'єктом дослідження у праці В. О. Яція «Ойконімія Івано-Франківської області» (північно-східна частина Українських Карпат, Прикарпаття та частково Опілля) [80]. Автором проведено комплексне синхронно-діахронне дослідження ойконімікону Івано-Франківщини; схарактеризовано твірні основи та структурно-семантичні типи ойконімів цього регіону; проаналізовано словотвірну структуру, походження, лексико-семантичні та функціональні особливості ойконімікону зазначеної території; визначено продуктивність основних топонімних моделей регіону; розглянуто тенденції та

закономірності їх функціонування; встановлено номінативну мотивованість майже для всіх найменувань населених пунктів Івано-Франківщини. Це дослідження стало доповненням і продовженням вищевказаної праці М. М. Габорака.

Доповнюють цей перелік дисертації А. В. Лисенко «Ойконімія Полтавської області» [38], у якому вона проаналізувала назви поселень Полтавської області, визначила основні принципи номінації та найпродуктивніші словотвірні типи ойконімії цього регіону, та наукова робота Ю. А. Абдули «Становлення ойконімії Слобожанщини (на матеріалі Харківщини)» [1], де дослідниця з позицій синхронно-діахронного підходу проаналізувала становлення назв поселень у межах сучасної Харківщини з XVIII до початку XXI ст.

2009 року було видано ще дві наукові праці з регіональної ойконімії: «Становлення і розвиток ойконімії Північної Тернопільщини XII – XX ст.» О. І. Волянук [10] і «Ойконімія Східного Поділля» Л. Л. Дикої [22; 23].

Як підсумок, зазначимо, що, аналізуючи групи ойконімії лексик, науковці використовують теоретичний та практичний аспекти. Способи досліджень можуть доповнювати один одного: автори використовують ареальний та регіональний.

Найбільш поширеним у вітчизняній ойконімії є дослідження ойконімів регіонів України. Уже схарактеризовано ойконімікони багатьох регіонів України, однак окремі території ще потребують комплексного вивчення. Саме це становить перспективу для подальших мовознавчих студій .

РОЗДІЛ II. СЕМАНТИЧНІ, МОТИВАЦІЙНІ ТА ДЕРИВАЦІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОЙКОНІМІВ ДУНАЄВЕЦЬКОГО РАЙОНУ

Кількість ойконімів, їхні структуру, спосіб творення, семантику твірної основи та мотиваційні відношення проаналізуємо за століттями, починаючи з X і завершуючи початком XXI ст.

2.1. X – XIV ст.

Протягом X–XIV ст. на Дунаєвеччині засвідчено два ойконіми: *Смотрич* (з XII ст.) і *Тинна* (з X ст.).

Обидва ойконіми утворені морфологічним способом, зокрема суфіксальним: **-ич** (*Смотрич*), **-н-** (*Тинна*).

Ойконім *Смотрич* – відгідронімного походження, оскільки поселення розташоване на р. *Смотрич*, а більшість рік більш давня, ніж найменування поселень, які виникли на їхніх берегах.

В основі ойконіма *Тинна* – слово *тин*: поселення було обнесене частоколом.

2.2. XV ст.

На території Дунаєвеччини в XV ст. були засвідчені 24 власні назви поселень (*Блищанівка, Велика Кужелева, Голозубинці*).

Культурні та історичні традиції, географічні об'єкти – це одні з найважливіших чинників, що впливають на творення власних назв. Тому головною є роль онімів (власних назв) та апелятивів (загальних назв) для досконалої характеристики сіл Дунаєвеччини. Саме від них утворюються власні назви.

Найбільш чисельну групу становлять ойконіми, які виникли за відношенням чи належністю до певних осіб. Відантропонімами ойконімами Дунаєвеччини, що були засвідчені у XV ст., є *Блищанівка* (засновником чи власником села був *Блищан* або *Блищанко*), *Голозубинці* (поселення засноване *Голозубом*), *Дем'янківці* (від особової назви *Дем'янко*), *Маків* (поселенням заволоділи феодали Володимиєвські-*Маковецькі*), *Маліївці* (поселення належало *Малієвському*), *Миньківці* (від особової назви *Минько*, *Мина*), *Нестерівці* (від особової назви *Нестор*), *Рачинці* (від особової назви *Рак*), *Удріївці* (від особової назви *Удрій*), *Чаньків* (від особової назви *Чанько*).

До відприкметниково-відантропонімичних належать ойконіми *Малий Карабчіїв* (назва складається з квалітативного (або локативного) прикметника та ойконіма; власником був *Карабчієвський*), *Пільний Мукарів* (назва ускладнювалася локативним або квалітативним прикметником; від особової назви *Макар*).

Відгідронімічні ойконіми – *Смотрич* (поселення розташоване на р. *Смотрич*) і *Тернова* (поселення розташоване на р. *Тернова*).

Відапелятивні твірні основи у власних назвах поселень Дунаєвеччини також наявні; це, до прикладу, *Дунаївці* (від географічного терміна *дунай*), *Залісці* (від географічного терміна *ліс*), *Зеленче* (в основі – квалітативний прикметник *зелений*), *Лисець* (від виразу *лиса гора*), *Луг* (від географічного терміна *луг*), *Сокілець* (від географічного терміна *сокіл* зі значенням «*крута гора*»).

Серед складених відапелятивних найменувань фіксується відприкметникова-відіменникова конструкція *Велика Кужелева* (в основі назви – апелятив *кужіль*).

Загалом складені назви – вагома частина ойконімікону. До структури цих найменувань зазвичай входять іменник і прикметник, останній може вказувати на присвійні відношення або виконувати

атрибутивну функцію. Отже, такі номінації – двочленні конструкції. До цієї групи ми відносимо три назви, що були засвідчені у XV ст.: *Велика Кужелева*, *Малий Карабчіїв* та *Пільний Мукарів*.

Велика Кужелева: перша частина ойконіма є відприкметниковою (назва ускладнена квалітативним прикметником); друга частина – відапелятивна, оскільки в основі найменування – апелятив *кужіль*, *куделя*. Назва вказує на те, що в давні часи поселенці займалися обробкою волокна.

Малий Карабчіїв – назва-словосполучення, що складається з квалітативного прикметника та ойконіма. Стосовно мотивації ойконіма існує кілька версій, але найімовірніше, що назва *Карабчіїв* – відантропонімна посесивна, адже є згадка про *Карабчієвського*, який, можливо, згодом і був власником.

Пільний Мукарів: назва складається з двох частин: квалітативного прикметника та відантропонімною назви. Кажуть, що у селі жив колись багатий селянин *Макар*. Своім синам, за переказами, він подарував по селу, і одне з них було в *полі*.

Кожна із назв населених пунктів, що засвідчені зараз або в минулому, обов'язково мають чи мали мотивацію, адже саме власні назви найбільш швидко реагують на ті явища, що відбуваються в суспільстві.

Більшість ойконімної системи Дунаєвеччини характеризується переважанням найменувань посесивної (вказує на належність об'єкта певній особі) та патронімічної (пов'язана з найменуванням предків) мотивації. Посесивну мотивацію мають такі власні назви теперішнього Дунаєвцького району, що були засвідчені у XV ст.: *Блищанівка*, *Дем'янківці*, *Лошківці*, *Маків*, *Маліївці*, *Удріївці*, *Чаньків*. До групи з патронімічною мотивацією належать ойконіми *Голозубинці*, *Миньківці*, *Нестерівці*, *Рачинці*.

Складені назви мають комбіновану мотивацію, зокрема квалітативно-посесивну – ойконіми *Велика Кужелева*, *Малий Карабчіїв* та *Пільний Мукарів*.

На території Дунаєвеччини траплялися власні назви поселень, що мають локативну мотивацію (назва вказує, де розташоване поселення). До цієї групи відносимо ойконіми *Залісці* (територія, розташована «за лісом»), *Лисець* (на *лисій* горі, тобто «горі без рослинності»), *Луг* (зрозуміло, що присілок знаходився на «місці, вкритому густою травою»), *Сокілець* (ця назва традиційна на Поділлі для найменування горба, скелі, підвищення), *Ставище* (село розташоване на місці, де був ставок). Сюди ж відносимо і відгідронімні назви, тобто ті, що розташовані біля річок: *Смотрич*, *Тернова*.

Суфіксальним способом утворені такі ойконіми: **-івк-а** (*Блищанівка*), **-инц-і** (*Голозубинці*, *Рачинці*), **-ївц-і**, **-івц-і** (*Дем'янківці*, *Дунаївці*, *Лошківці*, *Маліївці*, *Миньківці*, *Нестерівці*, *Удріївці*), **-ець** (*Лисець*, *Сокілець*), **-ич** (*Смотрич*), **-ищ-е** (*Ставище*).

Префіксально-суфіксальним способом утворений ойконім *Залісці*.

Шляхом конверсії утворені назви *Зеленче*, *Маків*, *Тернова*, *Чаньків*.

Синтаксичним типом утворені ойконіми *Велика Кужелева*, *Малий Карабчіїв* та *Пільний Мукарів*.

Лексико-семантичним способом утворився ойконім *Луг*. При такому способі деривації не виникають нові лексеми, вони тільки переосмислюються без жодних звукових змін.

2.3. XVI ст.

Кількість власних назв поселень нинішнього Дунаєвцького району в XVI ст. збільшилася, порівняно із XV ст. (було зафіксовано 24

ойконіми, а в XVI ст. значно більше – 37: *Воробіївка, Гірчична, Гниловоди*).

Відантропонімами ойконімами Дунаєвеччини, що були засвідчені в XVI ст., є *Балин* (від особової назви *Бала, Балко, Бал*), *Блищанівка, Воробіївка* (село належало пану *Воробйову*), *Гірчична* (від особової назви *Goracz*), *Голозубинці, Дем'янківці, Іванківці* (від особової назви *Іван, Іванко*), *Маків, Маліївці, Миньківці, Михівка* (від особової назви *Миха, Михно*), *Міцівці* (поміщик *Міцовський* відновив поселення після того, як село спустошили татари), *Морозів* (власником поселення був поміщик *Морозовський*), *Нестерівці, Рачинці, Синяківці* (від особової назви *Синяк, Синяков*), *Удріївці, Чаньків, Чечельник* (біля села орудував народний месник *Чечель*), *Яцьківці* (від особової назви *Яцько*).

До відприкметниково-відантропонімих належать ойконіми *Малий Карабчійв, Підлісний Мукарів* (назва ускладнювалася локативним або квалітативним прикметником; від особової назви *Макар*; він роздав по селу своїм синам, і одному дав поселення *під лісом*), *Пільний Мукарів*.

До відгідронімих можемо віднести комоніми *Гниловоди* (від р. *Гниловодка*), *Смотрич, Тернова, Шатава* (центром села протікає р. *Шатавка*).

Відкатоїконімі ойконіми становлять невелику частину серед усіх власних назв: до цієї групи належить лише один населений пункт, засвідчений у XVI ст., – *Криничани* (*криничани* – «ті, хто живе біля криниць»).

До групи власних назв, у яких твірна основа відапелятивна, ми відносимо ойконіми *Дунаївці, Залісці* (від географічного терміна *ліс*), *Зеленче, Лисець, Січинці* (від географічного терміна *січа* зі значенням «угіддя»).

Відприкметниково-відіменниковий ойконім – *Велика Кужелева*.

До двочленних конструкцій, що складаються зазвичай із прикметника та іменника, у XVI ст. додалася ще одна назва – *Підлісний Мукарів*. Отже, в цей період складених власних назв у теперішньому Дунаєвецькому районі було лише чотири: *Велика Кужелева*, *Малий Карабчіїв*, *Підлісний Мукарів* та *Пільний Мукарів*; й одна складна назва – *Гниловоди*.

Значна частина назв, що була засвідчена у XVI ст., має посесивну мотивацію. До цієї групи належать комоніми *Балин*, *Блищанівка*, *Воробіївка*, *Гірчична*, *Дем'янківці*, *Лошківці*, *Маків*, *Маліївці*, *Морозів*, *Удріївці*, *Чаньків*. До групи із патронімічною мотивацією належать ойконіми *Голозубинці*, *Іванківці*, *Миньківці*, *Михівка*, *Міцівці*, *Нестерівці*, *Рачинці*, *Синяківці*, *Чечельник*, *Яцківці*. Ці комоніми – відантропонімного типу.

До групи із квалітативно-посесивною мотивацією відносимо топоніми *Велика Кужелева*, *Малий Карабчіїв*, *Підлісний Мукарів*, *Пільний Мукарів*.

Група родової мотивації (назва, що вказує на людей, об'єднаних спільною родовою належністю) найменша, адже в XVI ст. на території теперішнього Дунаєвецького району до її складу входив лише один ойконім – *Криничани*.

Власні назви, що мають локативну мотивацію, – це *Залісці*, *Лисець*, *Січинці* (назва пов'язана з місцем у лісі, де вирубані дерева), *Сокілець*, *Ставище*. Відгідронімні назви також належать до цієї групи: *Гниловоди*, *Смотрич*, *Тернова*, *Шатава*.

Суфіксальним способом утворені ойконіми на **-іvk-а**, **-ївк-а** (*Блищанівка*, *Воробіївка*, *Михівка*), **-инц-і** (*Голозубинці*, *Рачинці*), **-ївц-і**, **-івц-і** (*Дем'янківці*, *Дунаївці*, *Іванківці*, *Лошківці*, *Маліївці*, *Миньківці*, *Міцівці*, *Нестерівці*, *Синяківці*, *Січинці*, *Удріївці*, *Яцьківці*), **-ець** (*Лисець*,

Сокілець), **-ич** (*Смотрич*), **-ищ-е** (*Ставище*), **-ав-** (*Шатава*), **-ичн-** (*Гірчична*), **-ик** (*Чечельник*).

Префіксально-суфіксальним способом утворений ойконім *Залисці*.

Способом основоскладання утворений ойконім *Гниловоди* («гнилі води»).

Шляхом конверсії утворені назви *Балин*, *Зеленче*, *Маків*, *Морозів*, *Тернова*, *Чаньків*.

Синтаксичним типом утворені ойконіми *Велика Кужелева*, *Малий Карабчійв Підлісний Мукарів* та *Пільний Мукарів*.

Шляхом плюралізації виник ойконім *Криничани*.

2.4. XVII ст.

Поступово кількість поселень Дунаєвеччини збільшується. У XVII ст. нараховуємо 55 ойконімів (*Дубинка*, *Заголосна*, *Ярова Слобідка*).

Відантропонічними ойконімами є *Балин*, *Блищанівка*, *Воробіївка*, *Вихрівка* (поміщик *Вихрівський*), *Гірчична*, *Голозубинці*, *Дем'янківці*, *Іванківці*, *Маків*, *Маліївці*, *Миньківці*, *Михайлівка* (поміщик *Михайло Маковецький* збудував у селі замок), *Михівка*, *Міцівці*, *Морозів*, *Мушкунці* (походить від особової назви *Мошко*), *Панасівка* (від особової назви *Панас*), *Притулівка* (від особової назви *Притула*), *Нестерівці*, *Рачинці*, *Синяківці*, *Сприсівка* (від особової назви *Сприс*), *Удріївці*, *Чаньків*, *Чечельник*, *Яцьківці*.

До відприкметниково-відантропонічних належать ойконіми *Малий Карабчійв*, *Підлісний Мукарів*, *Пільний Мукарів*.

До відгідронічних ойконімів можемо віднести комоніми *Гниловоди*, *Смотрич*, *Тернова*, *Шатава*.

До відкатоїконічних належить ойконім *Криничани*.

У класифікаціях власних назв є ще таке поняття, як відойконімний похідний: *Балинівка* (від назви села *Балин*).

До групи власних назв, у яких твірна основа відапелятивна, ми відносимо такі ойконіми: *Дунаївці*, *Заголосна* (від лексеми *голосна*), *Залісці*, *Зеленче*, *Лисець*, *Лисогірка* (від географічного терміна *лиса гірка*), *Рудка* (від географічного терміну *рудка*), *Січинці*.

Відприкметниково-відіменникові ойконіми – це *Велика Кужелева*, *Велика Побійна* (поселення на місці *побоїща*), *Ярова Слобідка* (в основі – адміністративно-географічний термін *слобідка*), *Сприсівський Яр* (ад'єктонім + географічний термін *яр*).

Цікавою є назва хутора *Дубинка*: номінація віддримонімна (від назви лісу *Дубина*). До того ж, номінація демінутивна, тобто зі зменшено-пестливим значенням.

Потрібно зазначити, що XVII ст. на Дунаєвеччині зафіксовано дві власні назви *Дунаївці*: назва міста, яке виникло ще у XV ст. (найменування відапелятивне) і номінація села, що виникло уже у XVII ст.; комонім – трансойконімний (власна назва перенесена з одного поселення на інше).

У XVII ст. на території теперішнього Дунаєвецького району були зафіксовані такі складені назви: *Велика Кужелева*, *Велика Побійна*, *Малий Карабчіїв*, *Підлісний Мукарів*, *Пільний Мукарів*, *Сприсівський Яр*, *Ярова Слобідка*. Також у цей період з'явилися чотири складні найменування: *Гниловоди*, *Лисогірка*, *Сивороги* та *Слобідка-Балинська*.

Назва *Велика Побійна* ускладнена квалітативним прикметником (поселення засноване на місці *побоїща* з татарами). *Слобідка-Балинська* – назва, що складається з ад'єктоніма та адміністративно-господарського терміна *слобідка* (колись так називали поселення, жителі яких були звільнені від феодальних повинностей. Поселення розташоване недалеко від села *Балин*). Назва-словосполучення *Сприсівський Яр* складається з

ад'ектоніма та географічного терміна *яр* («високий, крутий берег»). Ойконім *Ярова Слобідка* складається з прикметника, мотивованого географічним терміном, та адміністративно-господарського терміну *слобідка*).

Посесивну мотивацію мають ойконіми *Балин, Блищанівка, Воробіївка, Вихрівка, Гірчична, Дем'янківці, Лошківці, Маків, Маліївці, Михайлівка, Морозів, Удріївці, Чаньків*. До групи із патронімічною мотивацією належать ойконіми *Голозубинці, Іванківці, Миньківці, Михівка, Міцівці, Мушкунці, Нестерівці, Панасівка, Притулівка, Рачинці, Синяківці, Сприсівка, Чечельник, Яцьківці*. Група родової мотивації – це лише два ойконіми: *Криничани, Сивороги* (поселенці жили біля сивої гори).

Ойконіми, що мають локативно-квалітативну мотивацію, – *Велика Побійна, Ярова Слобідка*. Ойконім *Сприсівський Яр* має локативно-сутнісну мотивацію. Квалітативно-посесивну мотивацію мають ойконіми *Велика Кужелева, Малий Карабчіїв, Підлісний Мукарів та Пільний Мукарів*.

Власні назви з локативною мотивацією – *Дунаївці, Залісці, Заголосна* (вважають, що село було розташоване в такому місці, де людей можна було знайти лише за голосом), *Лисець, Лисогірка* (поселення розташоване біля лисої гори), *Рудка* (поселення розташоване в заболоченій низині, вода там має «іржаве забарвлення», тому це місце кваліфікують як руда), *Січинці, Сивороги, Сокілець, Ставище*. Сюди ж відносимо й відгідронімні номінації, тобто ті, що розташовані біля річок: *Гниловоди, Смотрич, Тернова, Шатава*.

Суфіксальним способом утворені ойконіми на **-іvk-а, -іvk-а** (*Балинівка, Блищанівка, Вихрівка, Воробіївка, Михайлівка, Михівка, Панасівка, Притулівка, Сприсівка*), **-инц-і** (*Голозубинці, Мушкунці, Рачинці*), **-іvc-і, -іvc-і** (*Дем'янківці, Дунаївці (2), Іванківці, Лошківці,*

Маліївці, Миньківці, Міцівці, Нестерівці, Синяківці, Січинці, Удріївці, Яцьківці), -ець (Лисець, Сокилець), -ич (Смотрич), -ищ-е (Ставище), -ав- (Шатава), -ичн- (Гірчична), -ик (Чечельник), -к- (Дубинка, Рудка).

Префіксально-суфіксальним способом утворені ойконіми *Залісці, Заголосо*.

Способом основоскладання утворені топоніми *Гниловоди* та *Лисогірка*.

За допомогою словоскладання утворився ойконім *Слобідка-Балинська*.

Шляхом конверсії утворені назви *Балин, Зеленче, Маків, Морозів, Тернова, Чаньків*.

Синтаксичним типом утворені ойконіми *Велика Кужелева, Малий Карабчійв Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів, Сприсівський Яр, Ярова Слобідка*

Плюральні ойконіми – *Криничани, Сивороги*.

2.5. XVIII ст.

На території Дунаєвеччини у XVIII ст. засвідчено 90 ойконімів (*Гута-Морозівська, Заставля, Кривчик*).

Відантропонімні ойконіми – це *Балин, Блищанівка, Варварівка* (від особової назви *Барбара, Варвара*), *Воробіївка, Вихрівка, Ганнівка* (від особової назви *Ганна*), *Гірчична, Голозубинці, Дем'янківці, Держанівка* (колишня номінація *Остой* – від особової назви *Остой*), *Іванківці, Ксаверівка* (від особової назви *Ксаверій*), *Маків, Маліївці, Миньківці, Михайлівка, Михівка, Міцівці, Морозів, Мушкутинці, Новосілка* (старе найменування *Бельман* – від особової польської назви *Бельмонт*), *Панасівка, Петрівське* (від прізвища *Петровський*), *Притулівка, Нестерівці, Рачинці, Ріпинці* (від особової назви *Ріпа*), *Синяківці,*

Сприсівка (від особової назви *Сприс*), *Соснівка* (стара номінація *Сцібори* – від прізвища *Сцібор-Мархоцький*), *Томашівка* (від особової назви *Томаш*), *Удріївці*, *Чаньків*, *Чечельник*, *Яцьківці*.

До відприкметниково-відантропонімних належать ойконіми *Малий Карабчіїв*, *Підлісний Мукарів*, *Пільний Мукарів*.

До відгідронімних ойконімів можемо віднести комоніми *Гниловоди*, *Смотрич*, *Смотричівка* (поруч р. *Смотрич*), *Тернова*, *Шатава*.

Ойконіми *Великий Жванчик* (поруч протікає р. *Жванчик*) та *Мала Тернавка* (від р. *Тернава*) належать до групи відприкметниково-відгідронімних ойконімів.

Відмікротопонімний ойконім – *Гамарня*.

Відкатоїконімний топонім – *Криничани*, а відетнонімний – *Циганівка Зеленецька* (у поселенні часто зупинялися *цигани*).

Відойконімними назвами є пропріативи *Балинівка* і *Рахнівка* (поселилися вихідці із села *Рахнів*). Трансойконімні номінації – *Дунаївці*, *Кривчик Нижній*.

До групи власних назв, у яких твірна основа відапелятивна, ми відносимо ойконіми *Березівка* (від флоролексеми *береза*), *Городиська* (від географічного терміна *городище* – «сильно зруйнована, піддана ерозії місцевість»), *Дунаївці*, *Заголосна*, *Залісці*, *Заставля* (від географічного терміна *став*), *Зеленче*, *Кривуля* (від географічного терміна *кривуля* – «покручене русло ріки»), *Лисець*, *Лисогірка*, *Могилівка* (від апелятива *могила*), *Рудка*, *Руда-Гірчичнянська* (в основі – географічний термін *руда*), *Січинці*. Також апелятиви можуть поєднуватися з прикметниками, зокрема ад'ектонімами: *Гута-Блищанівська* і *Гута-Морозівська* (від географічного терміна *гута*); *Слобідка-Балинська*, *Слобідка-Гірчичнянська*, *Слобідка-Горобіївська*, *Слобідка-Залісецька*, *Слобідка-Малівецька* (в основі – адміністративно-господарський термін *слобідка*); *Яр-Жванчиківський* і *Яр-Мушкунинецький* (від географічного терміна *яр*).

Відприкметниково-відіменникові ойконіми – *Велика Кужелева, Велика Побійна, Мала Кужелівка, Мала Побіянка, Стара Гута* (від географічного терміна *гута*), *Ярова Слобідка*.

Найменування хутора *Дубинка* – віддримонімне.

Етимологія ойконіма *Хапанівка* невідома.

У XVIII ст. на території Дунаєвеччини було зафіксовано 13 складених назв: *Велика Кужелева, Великий Жванчик, Велика Побійна, Кривчик Нижній, Мала Кужелівка, Мала Побіянка, Мала Тернавка, Малий Карабчіїв, Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів, Стара Гута, Сприсівський Яр, Ярова Слобідка*.

Така ж кількість і складних пропріальних одиниць: *Гниловоди, Гута-Блищанівська, Гута-Морозівська, Лисогірка, Новосілка, Сивороги, Слобідка-Балинська, Слобідка-Гірчичнянська, Слобідка-Горобіївська, Слобідка-Залісецька, Слобідка-Малієвецька, Яр-Жванчиківський, Яр-Мушкутинецький*.

Посесивну мотивацію мають такі ойконіми Дунаєвеччини: *Балин, Блищанівка, Варварівка, Воробіївка, Вихрівка, Ганнівка, Гірчична, Дем'янківці, Ксаверівка, Лошківці, Маків, Маліївці, Михайлівка, Морозів, Соснівка, Томашівка, Удріївці, Чаньків*.

До групи з патронімічною мотивацією належать ойконіми *Голозубинці, Іванківці, Миньківці, Михівка, Міцівці, Мушкутинці, Нестерівці, Панасівка, Притулівка, Рачинці, Ріпинці, Синяківці, Сприсівка, Чечельник, Яцьківці*.

Група родової мотивації – це два ойконіми (*Криничани, Сивороги*). *Циганівка Зеленецька* належить до групи з квалітативно-родовою мотивацією. Ойконім *Петрівське* – із меморіальною мотивацією.

Власні назви, що мають локативну мотивацію: *Городиська* (поселення на сильно зруйнованій місцевості, має згрубіле забарвлення, тому назва пейоративна), *Дунаївці, Залісці, Заголосна, Заставля*

(поселення, очевидно, було за ставом), *Кривуля* (мотивований рельєфом території, що *покручений*), *Кривчик* (поселення розташоване вздовж покручених берегів р. Тернавки), *Лисець*, *Лисогірка*, *Могилівка* (на місці багато *могил* – там відбулася велика битва з татарами), *Рудка*, *Січинці*, *Сивороги*, *Сокілець*, *Ставище*. Відгідронімні ойконіми також належать до групи з локативною мотивацією: *Гниловоди*, *Смотрич*, *Смотричівка*, *Тернова*, *Шатава*.

Локативно-квалітативна мотивація – *Великий Жванчик*, *Велика Побійна*, *Кривчик Нижній*, *Мала Побіянка*, *Мала Тернавка*, *Ярова Слобідка*.

Ойконіми *Сприсівський Яр*, *Яр-Жванчиківський*, *Яр-Мушкунінецький* мають локативно-сутнісну мотивацію, а *Стара Гута* – темпорально-локативну. Квалітативно-посесивну мотивацію мають ойконіми *Велика Кужелева*, *Мала Кужелівка*, *Малий Карабчіїв*, *Підлісний Мукарів* та *Пільний Мукарів*.

Суфіксальним способом утворені ойконіми на **-іvk-а**, **-іvk-а** (*Балинівка*, *Березівка*, *Блищанівка*, *Варварівка*, *Вихрівка*, *Воробіївка*, *Ганнівка*, *Держанівка*, *Ксаверівка*, *Михайлівка*, *Михівка*, *Могилівка*, *Панасівка*, *Притулівка*, *Рахнівка*, *Смотричівка*, *Соснівка*, *Сприсівка*, *Томашівка*, *Хапанівка*), **-инц-і** (*Голозубинці*, *Мушкунінци*, *Рачинці*, *Ріпинці*), **-іvc-і**, **-іvc-і** (*Дем'янківці*, *Дунаївці* (2), *Іванківці*, *Лошківці*, *Маліївці*, *Миньківці*, *Міцівці*, *Нестерівці*, *Синяківці*, *Січинці*, *Удріївці*, *Яцьківці*), **-ець** (*Лисець*, *Сокілець*), **-ич** (*Смотрич*), **-ищ-е** (*Ставище*), **-ав-** (*Шатава*), **-ичн-** (*Гірчична*), **-ик** (*Кривчик*, *Чечельник*), **-к-** (*Дубинка*, *Рудка*), **-н-** (*Гамарня*), **-иськ-** (*Городиська*), **-ул-** (*Кривуля*).

Префіксально-суфіксальним способом утворені ойконіми *Залісці*, *Заголосна*, *Заставля*, а основоскладання – *Гниловоди*, *Лисогірка*, *Новосілка*.

За допомогою словоскладання утворені ойконіми *Гута-Блищанівська, Гута-Морозівська, Руда-Гірчичнянська, Слобідка-Балинська, Слобідка-Гірчичнянська, Слобідка-Горобіївська, Слобідка-Залісецька, Слобідка-Маліївецька, Яр-Жванчиківський, Яр-Мушкунінецький*.

Шляхом конверсії утворені назви *Балин, Зеленче, Маків, Морозів, Тернова, Чаньків*.

Флексійним способом твориться ойконім *Петрівське*, а плюральним – *Городиська, Криничани, Сивороги*.

Синтаксичним шляхом утворені ойконіми *Велика Кужелева, Великий Жванчик, Кривчик Нижній, Мала Кужелівка, Мала Побіанка, Мала Тернавка, Малий Карабчіїв, Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів, Сприсівський Яр, Стара Гута, Циганівка Зеленецька, Ярова Слобідка*.

2.6. XIX ст.

На території нинішнього Дунаєвецького району у XIX ст. з'явилося багато нових поселень, тому й кількість номінацій значно більша, аніж у XVIII ст. (124 ойконіми: *Антонівка, Біляни, Федорівка*).

Відантропонічними ойконімами є *Антонівка* (від особової назви *Антон*), *Балин, Біляни* (від особової назви *Білян*), *Блищанівка, Богури* (від особової назви першопоселенців), *Варварівка, Віцентівка* (в честь дунаєвецького і голозубинецького власника), *Воробіївка, Вихрівка, Ганнівка, Гірчична, Голозубинці, Дем'янківці, Держанівка, Іванківці, Ксаверівка* (від особової назви *Ксаверій*), *Катеринівка* (тут зупинялася імператриця *Катерина II*), *Косилів* (від особової назви *Косило*), *Ліпини* (від прізвища поміщика *Ліпинського*), *Маків, Маліївці, Меланія* (від особової назви *Меланія*), *Миньківці, Михайлівка, Михівка, Міцівці, Морозів, Мушкунінци, Панасівка, Петрівське, Притулівка, Нестерівці,*

Рачинці, Ріпинці, Синяківці, Сприсівка, Соснівка, Сосновка (назва – див. *Соснівка*), *Станіславівка* (від особової назви *Станіслав*), *Томашівка* (від особової назви *Томаш*), *Трибухівка, Удріївці, Федорівка* (поселення засноване поміщиком *Феодором*), *Чаньків, Чечельник, Яцьківці*.

До відприкметниково-відантропонімних належать ойконіми *Зелена Янчиха* (від прізвиська власниці), *Малий Карабчіїв, Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів*.

Відіменниково-відвітонімні номінації – *Фільварок Болгари* (в основі – адміністративно-господарський термін *фільварок* та етнонім), *Хутір Шубіна* (в основі – адміністративно-господарський термін *хутір* та прізвище власника).

До відойконімних номінацій можемо віднести пропріативи *Балинівка, Морозівка* (від назви *Морозів*), *Рахнівка* (поселилися вихідці із села *Рахнів*), до трансойконімних – *Дунаївці*, а також хутір *Рахнівка*; до відгідронімних – комоніми *Гниловоди, Смотрич, Смотричівка, Тернова, Шатава*, а до відприкметниково-відгідронімних – *Великий Жванчик, Мала Тернавка, Малий Жванчик*. Відмікротопонімні найменування поселень – *Верби, Гамарня, Калинки, Кринички, Кругла, Фолюшки*. Назва хутора *Дубинка* – віддримонімна. Відкатойконімним є ойконім *Криничани*, а відетнонімно-відад'єктонімним – *Циганівка Зеленецька*.

До групи власних назв, у яких твірна основа відапелятивна, належать ойконіми *Баби* (в основі найменування – апелятив *баба* з посесивним значенням), *Березівка, Городиська, Дунаївці, Заголосна, Залісці, Заставля* (від географічного терміна *став*), *Затишшя* (від апелятива *затишшя*), *Зеленче, Кривуля, Лисець, Лисогірка, Луг* (від географічного терміна *луг*), *Могилівка, Рудка, Ставки* (в основі – географічний термін *ставок*).

Відприкметниково-відіменникові ойконіми – *Велика Кужелева, Велика Побійна, Зелена Притулівка* (назва пов'язана з апелятивом

притулок), Мала Кужелівка, Мала Побіанка, Стара Гута, Ярова Слобідка.

Комбінованою (відонімно-відапелятивною) є семантика номінацій сіл *Гута-Блищанівська, Гута-Морозівська, Руда-Гірчичнянська, Слобідка-Балинська, Слобідка-Гірчичнянська, Слобідка-Горобіївська, Слобідка-Залісецька, Слобідка-Малієвецька, Слобідка-Рахнівська* та хутора *Кривчик Нижній*

Етимологія ойконімів *Закопунці, Колева, Ластенія, Хапанівка* невідома.

У ХІХ ст. на території Дунаєвеччини було зафіксовано 19 складених назв: *Велика Кужелева, Велика Побійна, Зелена Притулівка, Зелена Янчиха, Кривчик Нижній, Кужелівські хутори, Мала Кужелівка, Мала Побіанка, Мала Тернавка, Малий Жванчик, Малий Карабчійв, Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів, Сприсівський Яр, Стара Гута, Фільварок Болгари, Хутір Шубіна, Циганівка Зеленецька, Ярова Слобідка* і 14 складних: *Гниловоди, Гута-Блищанівська, Гута-Морозівська, Гута-Яцьковецька, Лисогірка, Новосілка, Руда-Гірчичнянська, Сивороги, Слобідка-Балинська, Слобідка-Гірчичнянська, Слобідка-Горобіївська, Слобідка-Залісецька, Слобідка-Малієвецька, Слобідка-Рахнівська*. Уперше також зафіксовано ойконіми *Зелена Притулівка* (найменування складається з квалітативного прикметника та деривата, мотивованого особовою назвою *Притула*), *Зелена Янчиха* (пропріатив складається з квалітативного прикметника та деривата, мотивованого прізвиськом власниці), *Кужелівські хутори* (назва-словосполучення складається з ад'ектоніма й адміністративно-господарського терміна), *Малий Жванчик* (назва-словосполучення складається з квалітативного прикметника та гідроніма), *Слобідка-Рахнівська* (назва складається з ад'ектоніма та адміністративно-господарського терміна), *Фільварок Болгари, Хутір Шубіна, Циганівка Зеленецька*.

Велика кількість ойконімів нинішнього Дунаєвецького району має посесивну мотивацію: *Антонівка, Баби, Балин, Біляни, Блищанівка, Богури, Варварівка, Воробіївка, Вихрівка, Віцентівка, Ганнівка, Гірчична, Горчишна, Дем'янківці, Зелена Притулівка, Ксаверівка, Колева, Косилів, Ліпини, Лошківці, Маків, Маліївці, Меланія, Михайлівка, Морозів, Морозівка, Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів, Соснівка, Сосновка, Станіславівка, Томашівка, Трибухівка, Удріївці, Федорівка, Чаньків.*

До групи із патронімічною мотивацією належать ойконіми *Голозубинці, Держанівка* (стара назва *Остой*), *Калинки, Катеринівка, Іванківці, Миньківці, Михівка, Міцівці, Мушкунці, Нестерівці, Новосілка* (стара назва *Бельмонт*), *Панасівка, Притулівка, Рачинці, Ріпинці, Синяківці, Сприсівка, Чечельник, Яцьківці.* Усі комоніми – відантропонімного типу.

Група родової мотивації – *Криничани, Рахнівка* (2), *Сивороги.* Ойконім із меморіальною мотивацією – *Петрівське.*

Квалітативну мотивацію мають пропріативи, що вказують на певну ознаку денотата (ойконім *Кругла*).

Власні назви, що мають локативну мотивацію, – це *Городиська, Дунаївці, Залісці, Заголосна, Заставля, Кривуля, Кривчик, Кринички* (біля «джерельної місцини, витoku річки чи струмка»), *Лисець, Лисогірка,, Луг, Могилівка, Рудка, Січинці, Сокілець, Ставки, Ставище, Фолюшки* (можливо, у поселенні була майстерня, де виготовляють сукно – від діалектизму *фолюші*). Сюди ж відносимо і відгідронімні назви, тобто ті, що розташовані біля річок: *Гниловоди, Смотрич, Смотричівка, Тернова, Шатава.*

Продуктивною є і комбінована мотивація: квалітативно-родова (*Циганівка Зеленецька*), локативно-квалітативна (*Великий Жванчик, Велика Побійна, Кривчик Нижній, Мала Побіянка, Мала Тернавка, Малий Жванчик, Ярова Слобідка. Фільварок Болгари*), локативно-сутнісна

(*Сприсівський Яр*), темпорально-локативна (*Стара Гута*), сутнісно-номінативна (*Фільварок Болгари*), сутнісно-посесивна (*Хутір Шубіна*), квалітативно-посесивна (*Велика Кужелева, Зелена Притулівка, Зелена Янчиха, Мала Кужелівка, Малий Карабчійв, Підлісний Мукарів та Пільний Мукарів*).

Мотивація ойконімів *Закопунці, Затишшя, Ластенія, Погрушівка* невідома.

Суфіксальним способом виникли ойконіми на **-іvk-а, -ївк-а** (*Антонівка, Балинівка, Березівка, Блищанівка, Варварівка, Вихрівка, Віцентівка, Воробіївка, Ганнівка, Держанівка, Катеринівка, Ксаверівка, Михайлівка, Михівка, Могилівка, Морозівка, Панасівка, Притулівка, Рахнівка* (2), *Смотричівка, Соснівка, Сприсівка, Станіславівка, Томашівка, Трибухівка, Федорівка, Хапанівка*), **-инц-і** (*Голозубинці, Закопунці, Мушкутинці, Рачинці, Ріпинці*), **-ївц-і, -івц-і** (*Дем'янківці, Дунаївці* (2), *Іванківці, Лошківці, Маліївці, Миньківці, Міцівці, Нестерівці, Синяківці, Січинці, Удріївці, Яцьківці*), **-ець** (*Лисець, Сокілець*), **-ич** (*Смотрич*), **-ищ-е** (*Ставище*), **-ен-** (*Ластенія*), **-ав-** (*Шатава*), **-ев-** (*Колева*), **-ичн-** (*Гірчична*), **-ик** (*Кривчик, Чечельник*), **-овк-** (*Сосновка*), **-к-** (*Дубинка, Рудка*), **-н-** (*Гамарня*), **-иськ-** (*Городиська*), **-ул-** (*Кривуля*).

Шляхом словоскладання утворені пропріативи *Гута-Блищанівська, Гута-Морозівська, Гута-Яцьковецька, Руда-Гірчичнянська, Слобідка-Балинська, Слобідка-Гірчичнянська, Слобідка-Горобіївська, Слобідка-Залісецька, Слобідка-Маліївецька, Слобідка-Рахнівська*.

Синтаксичним типом виникли ойконіми *Велика Кужелева, Великий Жванчик, Зелена Притулівка, Зелена Янчиха, Кривчик Нижній, Кужелівські хутори, Мала Кужелівка, Мала Побіянка, Мала Тернавка, Малий Карабчійв Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів, Сприсівський Яр, Стара Гута, Фільварок Болгари, Хутір Шубіна, Циганівка Зеленецька, Ярова Слобідка*.

Плюральні ойконіми – *Баби, Біляни, Богури, Городиська, Калинки, Криничани, Кринички, Сивороги, Ставки, Фолюшки.*

Інші різновиди деривації менш продуктивні. Так, префіксально-суфіксальним способом утворені ойконіми *Залисці, Заголосо, Заставля, Затишия, Погрушівка.* Способом основоскладання виникли номінації *Гниловоди, Новосілка* та *Лисогірка.* Шляхом конверсії утворені назви *Балин, Зелена, Зеленче, Косилів, Кругла, Ліпини, Маків, Морозів, Тернова, Чаньків.* Флексійним способом твориться пропріальна одиниця *Петрівське,* а шляхом власне семантизації – *Луг.*

2.7. XX ст.

У XX ст. ойконімікон Дунаєвецького району представлений 149 номінаціями (*Звіринець, Підзахри, Харитонівка*).

Переважають відантропонімні деривати *Антонівка, Балин, Білик* (від особової назви *Білик*), *Біляни, Блищанівка, Богури, Варварівка, Віцентівка, Воробіївка, Вихрівка, Ганнівка, Гірчична, Голозубинці, Дем'янківці, Держанівка, Іванківці, Ксаверівка, Катеринівка, Косилів, Лисани, Ліпини, Маків, Маліївці, Меланія, Миньківці, Михайлівка, Михівка, Міцівці, Морозів, Мушкунтинці, Панасівка, Петрівське (2), Притулівка, Нестерівці, Рачинці, Ріпинці, Рихтова, Синяківці, Сприсівка, Соболевський, Соснівка, Станіславівка, Томашівка, Трибухівка, Удріївці, Федорівка, Харитонівка, Чаньків, Чечельник, Чимбарівка* (від найменування ремесла, що стало прізвиськом), *Шевченка* (від прізвища *Шевченко*), *Яцьківці.* До відприкметниково-відантропонімних належать ойконіми *Зелена Янчиха, Малий Карабчійв, Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів.* Відіменниково-відантропонімним є ойконім *Фільварок Болгари.*

До відгідронімних ойконімів можемо віднести комоніми *Гниловоди, Смотрич, Смотричівка, Тернова, Шатава.* Відприкметниково-

відгідронімні назви – це *Великий Жванчик, Мала Тернавка, Малий Жванчик*.

Відмікротопонімні ойконіми – *Верби, Гамарня, Дубок, Звіринець, Калинки, Кринички, Кругла, Перейма, Фолюшки*, відкатойконімна – *Криничани*, а відетнонімно-відад'ектонімна – *Циганівка Зеленецька*.

Як відойконімні номінації кваліфікуємо пропріативи *Балинівка, Дунаївецький* (хутір біля м. Дунаївці), *Мало-Карабчієвецький* (хутір біля с. Малий Карабчіїв), *Морозівка, Рахнівка, Смотричівський* (від назви *Смотрич*), а трансойконімні – *Дунаївці* (2), а також назви хуторів *Кривчик Нижній та Рахнівка*, висілків *Зелена Притулівка, Могилівка*, сіл *Малий Карабчіїв, Петрівське, Дубинка, Зелена* – віддримонівні номінації.

До групи власних назв, у яких твірна основа відапелятивна, ми відносимо ойконіми *Баби, Березівка, Городиська, Городисько, Долина* (в основі – географічний термін *долина*), *Дубина* (в основі – географічний термін *дубина*), *Дунаївці, Заголосна, Залісся* (від географічного терміна *ліс*), *Залісці, Замлинівка* (від адміністративно-господарського терміна *млин*), *Заставля, Зеленче, Корчик* (від апелятива *корч*), *Кривуля, Лисець, Лисогірка, Млаки* (від географічного терміна *млаки*), *Могилівка, Приски* (від географічного терміна *пріски*), *Рудка, Сажівка* (від апелятива *сажа*), *Січинці, Ставки, Степок* (від географічного терміна *степ*).

Відприкметниково-відіменниковими дериватами є ойконіми *Велика Кужелева, Велика Побійна, Зелена Притулівка, Лісова дача, Мала Кужелівка, Мала Побіянка, Стара Гута, Червоне Село* (мотивований адміністративно-господарським терміном та ідеологічним прикметником), *Ярова Слобідка*, а відіменниково-відіменниковими – *Урочище Довжок II*, (географічний термін *урочище* + мікротопонім + числівник), *Урочище Цигольня* (географічний термін *урочище* + мікротопонім, мотивований апелятивом *цегла*).

Комбіновану семантику мають пропріальні одиниці *Гута-Блищанівська, Гута-Морозівська, Руда-Гірчичнянська, Слобідка-Балинська, Слобідка-Гірчичнянська, Слобідка-Горобіївська, Слобідка-Залісецька, Слобідка-Малієвецька, Слобідка-Рахнівська.*

Етимологія ойконіма *Підзахри* невідома.

У ХХ ст. на території Дунаєвецького району було зафіксовано 23 складені назви: *Велика Кужелева, Велика Побійна, Зелена Притулівка (2), Зелена Янчиха, Лісова дача, Мала Кужелівка, Мала Побіянка, Мала Тернавка, Малий Жванчик, Малий Карабчіїв (2), Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів, Сприсівський Яр, Стара Гута, Урочище Довжок II, Урочище Цигольня, Фільварок Болгари, Циганівка Зеленецька, Червоне Село, Ярки Ясишина, Ярова Слобідка,*

До 15 складних назв відносимо *Гниловоди, Гута-Блищанівська, Гута-Морозівська, Гута-Яцьковецька, Лисогірка, Новосілка, Мало-Карабчієвецький, Руда-Гірчичнянська, Сивороги, Слобідка-Балинська, Слобідка-Гірчичнянська, Слобідка-Горобіївська, Слобідка-Залісецька, Слобідка-Малієвецька, Слобідка-Рахнівська.*

Багато ойконімів Дунаєвецького району має посесивну мотивацію: *Антонівка, Баби, Балин, Білик, Біляни, Блищанівка, Богури, Варварівка, Воробіївка, Вихрівка, Віцентівка, Ганнівка, Гірчична, Горчишна, Дем'янківці, Ксаверівка, Косилів, Ліпини, Лошківці, Маків, Маліївці, Меланія, Михайлівка, Морозів, Морозівка, Рихтова, Соболевський, Соснівка, Станіславівка, Томашівка, Трибухівка, Удріївці, Федорівка, Чаньків, Чимбарівка.*

До групи із патронімічною мотивацією належать ойконіми *Голозубинці, Держанівка (стара назва Остой), Калинки, Катеринівка, Лисани, Іванківці, Миньківці, Михівка, Міцівці, Мушкунці, Нестерівці, Панасівка, Притулівка, Рачинці, Ріпинці, Синяківці, Сприсівка, Харитонівка, Чечельник, Яцьківці.*

До родових номінацій відносимо ойконіми *Криничани, Сивороги, Рахнівка* (2), а до квалітативно-родових – найменування *Циганівка Зеленецька*.

До групи з меморіальною мотивацією у ХХ ст. належить вже два ойконіми: *Петрівське й Шевченка*.

Квалітативні ойконіми – *Кругла і Зелена*. Більш поширені локативні номінації: *Городиська, Городисько, Долина* (територія біля низовини, порослою лісом або травою), *Дубина* (колись тут ріс дубовий ліс), *Дубинка, Дубок* (імовірно, пов'язана з флоролексею *дуб*), *Дунаївецький* (хутір біля м. Дунаївці), *Дунаївці* (3), *Залісся* (територія, розташована за лісом), *Залісці, Заголосна, Замлинівка* (поселення, ймовірно, було за млином), *Заставля, Звіринець* (раніше там був зоосад поміщика), *Корчик* (поселення було розташоване на ділянці, покритій *корчами*), *Кривуля, Кривчик, Кринички, Лисець, Лисогірка, Млаки* (поселення, ймовірно, було у заболоченій місцевості), *Могилівка* (2), *Перейма* (можливо, мешканці «перехоплювали того, хто плив річкою»), *Приски* (поселення біля крутого схилу гори), *Рудка, Січинці, Сокілець, Смотричівський* (хутір), *Ставки, Ставище, Степок* (на місці поселення було рівне голе поле, як *степ*), *Фолюшки*. Сюди ж відносимо й відгідронімні назви: *Гниловоди, Смотрич, Смотричівка, Тернова, Шатава*.

Локативно-квалітативну мотивацію мають назви поселень *Великий Жванчик, Велика Побійна, Кривчик Нижній, Мала Побіянка, Мала Тернавка, Малий Жванчик, Ярова Слобідка*.

Локативно-сутнісні власні назви – це переважно трансформовані одиничні апелятиви або словосполучення, зміст яких безпосередньо пов'язаний із тими функціями, які повинен виконувати денотат; саме такі найменування безпосередньо вказують на тип денотата і часто поєднуються з різними його ознаками, утворюючи відповідні комбіновані

мотиваційні різновиди; а також вказуючи на місце розташування: *Лісова дача, Сприсівський Яр, Урочище Довжок II*.

Темпорально-локативну мотивацію має ойконім *Стара Гута*, сутнісно-номінативну – *Урочище Цигольня, Фільварок Болгари*, посесивно-сутнісну – *Ярки Ясишина*, квалітативно-посесивну – *Велика Кужелева, Зелена Притулівка, Зелена Янчиха, Мала Кужелівка, Малий Карабчійв, Підлісний Мукарів та Пільний Мукарів*, ідеологічно-сутнісну – *Червоне Село*.

Мотивація ойконімів *Підзахри, Сажівка* невідома.

Суфіксальним способом утворені ойконіми із фіналями **-івк-а, -ївк-а** (*Антонівка, Блищанівка, Варварівка, Вихрівка, Віцентівка, Воробіївка, Ганнівка, Держанівка, Катеринівка, Ксаверівка, Михайлівка, Михівка, Могилівка (2), Морозівка, Панасівка, Притулівка, Рахнівка (2), Сажівка, Смотричівка, Соснівка, Сприсівка, Станіславівка, Томашівка, Трибухівка, Федорівка, Чимбарівка*), **-инц-і** (*Голозубинці, Мушкунці, Рачинці, Ріпинці*), **-ївц-і, -івц-і** (*Дем'янківці, Дунаївці (3), Іванківці, Лошківці, Маліївці, Миньківці, Міцівці, Нестерівці, Синяківці, Січинці, Удріївці, Яцьківці*), **-ець** (*Звіринець, Лисець, Сокілець*), **-ич** (*Смотрич*), **-иц-е** (*Ставище*), **-ав-** (*Шатава*), **-ев-** (*Колева*), **-ичн-** (*Гірчична*), **-ик** (*Білик, Корчик, Кривчик, Чечельник*), **-к-** (*Дубинка, Рудка*), **-ов-а** (*Рихтова*), **-ок-** (*Дубок, Степок*), **-н-** (*Гамарня*), **-ськ-** (*Городиська, Городисько, Смотричівський, Соболевський*), **-ул-** (*Кривуля*).

Префіксально-суфіксальним способом утворені ойконіми *Заголосна, Залісся, Залісці, Замлинівка, Заставля*, а усічення – *Перейма*.

Способом основоскладання виникли ойконіми *Гниловоди, Новосілка, Лисогірка*.

Шляхом словоскладання утворені ойконіми *Гута-Блищанівська, Гута-Морозівська, Гута-Яцьковецька, Мало-Карабчівський, Руда-Гірчичнянська, Слобідка-Балинська, Слобідка-Гірчичнянська, Слобідка-*

Горобіївська, Слобідка-Залісецька, Слобідка-Маліївецька, Слобідка-Рахнівська, конверсії – Балин, Долина, Дубина, Дунаївецький, Зелена, Зеленче, Косилів, Кругла, Ліпини, Маків, Морозів, Тернова, Чаньків, флексійним – Петрівське.

Синтаксичним типом утворені ойконіми *Велика Кужелева, Великий Жванчик, Зелена Притулівка (2), Зелена Янчиха, Лісова дача, Мала Кужелівка, Мала Побіанка, Мала Тернавка, Малий Карабчіїв (2), Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів, Сприсівський Яр, Стара Гута, Урочище Довжок II, Урочище Цигольня, Червоне Село, Фільварок Болгари, Циганівка Зеленецька, Ярки Ясишина, Ярова Слобідка.*

Плюральні ойконіми – *Баби, Біляни, Богури, Городиська, Калинки, Криничани, Кринички, Млаки, Підзахри, Приски, Сивороги, Ставки, Фолюшки.*

2.8. XXI ст.

Порівняно із кількістю поселень у ХХ ст., чисельність ойконімів у ХХІ ст. значно зменшилася (нині фіксуємо 85 номінацій: *Маків, Слобідка-Балинська, Шатава*).

Відантропонічними ойконімами Дунаєвецького району, що були засвідчені у ХХІ ст., є *Антонівка, Балин, Блищанівка, Варварівка, Воробіївка, Вихрівка, Ганнівка, Гірчична, Голозубинці, Дем'янківці, Держанівка, Іванківці, Ксаверівка, Катеринівка, Ліпини, Маків, Маліївці, Миньківці, Михайлівка, Михівка, Міцівці, Морозів, Мушкунці, Панасівка, Петрівське, Притулівка, Нестерівці, Рачинці, Ріпинці, Синяківці, Сприсівка, Соснівка, Томашівка, Трибухівка, Удріївці, Харитонівка, Чаньків, Чечельник, Чимбарівка.*

До відприкметниково-відантропонічних належать пропріальні одиниці *Малий Карабчіїв, Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів.*

До відгідронімних ойконімів можемо віднести комоніми *Смотрич*, *Тернова*, *Шатава*. Відприкметниково-відгідронімні назви – *Великий Жванчик*, *Малий Жванчик*, відмікротопонімні – *Гамарня*, відкатойконімні – *Криничани*, відойконімні – *Дунаївці*, *Рахнівка*, віддримонімна – *Дубинка*.

До групи власних назв, у яких відапелятивна твірنا основа, ми відносимо ойконіми *Велика Кужелева*, *Городиська*, *Дунаївці*, *Заголосна*, *Залісці*, *Заставля*, *Зеленче*, *Лисець*, *Лисогірка*, *Рудка*, *Степок*.

Відприкметниково-відіменникові ойконіми – *Велика Кужелева*, *Велика Побійна*, *Мала Кужелівка*, *Мала Побіянка*, *Стара Гута*, *Ярова Слобідка*.

У ХХІ ст. на території Дунаєвецького району було зафіксовано 10 складених назв: *Велика Кужелева*, *Велика Побійна*, *Мала Кужелівка*, *Мала Побіянка*, *Малий Жванчик*, *Малий Карабчіїв*, *Підлісний Мукарів*, *Пільний Мукарів*, *Стара Гута*, *Ярова Слобідка*.

Зафіксовано таких 11 складних назв: *Гута-Блищанівська*, *Гута-Морозівська*, *Гута-Яцьковецька*, *Лисогірка*, *Руда-Гірчичняська*, *Сивороги*, *Слобідка-Балинська*, *Слобідка-Гірчичнянська*, *Слобідка-Залісецька*, *Слобідка-Малієвецька*, *Слобідка-Рахнівська*; усі вони мають комбіновану (відапелятивно-відонімну) семантику.

Велика кількість ойконімів Дунаєвецького району має посесивну мотивацію: *Антонівка*, *Балин*, *Блищанівка*, *Варварівка*, *Воробіївка*, *Вихрівка*, *Ганнівка*, *Гірчична*, *Дем'янківці*, *Ксаверівка*, *Ліпини*, *Лошківці*, *Маків*, *Маліївці*, *Михайлівка*, *Морозів*, *Соснівка*, *Томашівка*, *Трибухівка*, *Удріївці*, *Федорівка*, *Чаньків*, *Чимбарівка*.

До групи із патронімічною мотивацією належать ойконіми *Голозубинці*, *Держанівка*, *Катеринівка*, *Іванківці*, *Миньківці*, *Михівка*, *Міцівці*, *Мушкунці*, *Нестерівці*, *Панасівка*, *Притулівка*, *Рачинці*, *Ріпинці*, *Синяківці*, *Сприсівка*, *Харитонівка*, *Чечельник*, *Яцьківці*.

Група родової мотивації – *Криничани, Сивороги, Рахнівка*.

Серед ойконімів Дунаєвецького району, що засвідчені у ХХІ ст., є одна меморіальна номінація *Петрівське*.

Власні назви, що мають локативну мотивацію, – *Городиська, Дубинка, Дунаївці (2), Залісці, Заголосо, Заставля, Кривчик, Лисець, Лисогірка, Рудка, Січинці, Сивороги, Сокілець, Ставище, Степок, а також Смотрич, Тернова, Шатава*.

Локативно-квалітативна мотивація наявна у пропріативів *Великий Жванчик, Велика Побійна, Мала Побіянка, Мала Тернавка, Малий Жванчик, Ярова Слобідка*, темпорально-локативна – у назві *Стара Гута*, квалітативно-посесивна – в ойконімів *Малий Карабчійв, Підлісний Мукарів та Пільний Мукарів*.

Суфіксальним способом утворені номінації з афіксами **-іvk-а** , **-іvk-а** (*Антонівка, Блищанівка, Варварівка, Вихрівка, Воробіївка, Ганнівка, Держанівка, Катеринівка, Ксаверівка, Михайлівка, Михівка, Панасівка, Притулівка, Рахнівка, Соснівка, Сприсівка, Станіславівка, Томашівка, Трибухівка, Чимбарівка*), **-инц-і** (*Голозубинці, Мушкунці, Рачинці, Ріпинці*), **-іvc-і**, **-іvc-і** (*Дем'янківці, Дунаївці (2), Іванківці, Лошківці, Маліївці, Миньківці, Міцівці, Нестерівці, Синяківці, Січинці, Удріївці, Яцьківці*), **-ець** (*Лисець, Сокілець*), **-ич** (*Смотрич*), **-ищ-е** (*Ставище*), **-ав-** (*Шатава*), **-ичн-** (*Гірчична*), **-ик** (*Кривчик, Чечельник*), **-к-** (*Дубинка, Рудка*), **ок-** (*Степок*), **-н-** (*Гамарня*), **-ськ-** (*Городиська*).

Префіксально-суфіксальним способом виникли ойконіми *Заголосо, Залісці, Заставля*, основоскладання – *Лисогірка і Новосілка*, стягнення – *Шевченка* (було *Хутір Шевченка*), флексійним – *Петрівське*.

За допомогою словоскладання утворені ойконіми *Гута-Блищанівська, Гута-Морозівська, Гута-Яцьковецька, Мало-Карабчієвецький, Руда-Гірчичнянська, Слобідка-Балинська, Слобідка-*

Гірчичнянська, Слобідка-Горобіївська, Слобідка-Залісецька, Слобідка-Маліївецька, Слобідка-Рахнівська.

Шляхом конверсії виникли назви *Балин, Зелена, Зеленче, Кругла, Ліпини, Маків, Морозів, Тернова, Чаньків.*

Синтаксичним типом утворені ойконіми *Велика Кужелева, Великий Жванчик, Дунаївецький район, Мала Кужелівка, Мала Побіанка, Мала Тернавка, Малий Карабчіїв, Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів, Сприсівський Яр, Стара Гута, Ярова Слобідка.*

Плюральні ойконіми – *Городиська, Криничани, Сивороги.*

РОЗДІЛ III. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОЙКОНІМІВ ДУНАЄВЕЦЬКОГО РАЙОНУ

Кількість

Протягом Х–XXI ст. на території Дунаєвеччини зафіксовано 162 ойконіми: *Антонівка, Баби, Балин, Балинівка, Березівка, Білик, Біляни, Блищанівка, Богури, Варварівка, Велика Кужелева, Велика Побійна, Великий Жванчик, Верби, Вихрівка, Віцентівка, Воробіївка, Гамарня, Ганнівка, Гірчична, Гниловоди, Голозубинці, Городиська, Городисько, Горчишина, Гута-Блищанівська, Гута-Морозівська, Гута-Яцьковецька, Дем'янківці, Держанівка, Долина, Дубина, Дубинка (2), Дубок, Дунаївецький, Дунаївці (3), Заголосна, Закопунці, Залісся, Залісці, Замлинівка, Заставля, Затишшя, Звіринець, Зелена, Зелена Притулівка (2), Зелена Янчиха, Зеленче, Іванківці, Калинки, Катеринівка, Колева, Корчик, Косилів, Кривуля, Кривчик, Кривчик Нижній, Криничани, Кринички, Кругла, Ксаверівка, Кужелівські хутори, Ластенія, Лисани, Лисець, Лисогірка, Ліпини, Лісова дача, Лошківці, Луг, Маків, Мала Кужелівка, Мала Побіанка, Мала Тернавка, Малий Жванчик, Малий Карабчіїв (2), Маліївці, Мало-Карабчієвецький, Меланія, Миньківці, Михайлівка, Михівка, Міцівці, Млаки, Могилівка (2), Морозів, Морозівка, Мушкунці, Нестерівці, Новосілка, Панасівка, Перейма, Петрівське (2), Підзахри, Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів, Погрушівка, Приски, Притулівка, Рахнівка (2), Рачинці, Рихтова, Ріпинці, Руда-Гірчичнянська, Рудка, Сажівка, Сивороги, Синяківці, Січинці, Слобідка-Балинська, Слобідка-Гірчичнянська, Слобідка-Горобіївська, Слобідка-Залісецька, Слобідка-Малієвецька, Слобідка-Рахнівська, Смотрич, Смотричівка, Смотричівський, Соболевський, Сокілець, Соснівка, Сосновка, Сприсівка, Сприсівський Яр, Ставище, Ставки (Вовкотруби), Станіславівка, Стара Гута, Степок, Тернова, Тинна, Томашівка, Трибухівка, Удріївці, Урочище*

Довжок II, Урочище Цигольня, Федорівка, Фільварок Болгари, Фолюшки, Харитонівка, Хапанівка, Хутір Шубіна, Циганівка Зеленецька, Чаньків, Червоне Село, Чечельник, Чимбарівка, Шатава, Шевченка, Яр-Жванчиківський, Яр-Мушкунинецький, Ярки Ясишина, Ярова Слобідка, Яцьківці.

Семантика твірних основ

Відантропонімічними ойконімами є 55 номінацій: *Антонівка, Балин, Білик, Біляни, Блищанівка, Богури, Варварівка, Віцентівка, Воробіївка, Вихрівка, Ганнівка, Гірчична, Голозубинці, Дем'янківці, Держанівка, Іванківці, Ксаверівка, Катеринівка, Косилів, Лисани, Ліпини, Маків, Маліївці, Меланія, Миньківці, Михайлівка, Михівка, Міцівці, Морозів, Мушкунинці, Новосілка, Панасівка, Петрівське, Погрушівка, Притулівка, Нестерівці, Рачинці, Ріпинці, Рихтова, Синяківці, Сприсівка, Соболевський, Соснівка, Сосновка, Станіславівка, Томашівка, Трибухівка, Удріївці, Федорівка, Харитонівка, Чаньків, Чечельник, Чимбарівка, Шевченка, Яцьківці.*

Значно менше комбінованих структур: відприкметниково-відантропонімічних (4: *Зелена Янчиха, Малий Карабчіїв, Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів*) і відіменниково-відетнонімічних (1: *Фільварок Болгари*).

Достатньо поширені власні назви населених пунктів, які походять від різних груп топонімів, зокрема гідронімів (5: *Гниловоди, Смотрич, Смотричівка, Тернова, Шатава*), ойконімів (13: *Балинівка, Горчишна, Дунаївецький, Дунаївці* (2), *Зелена Притулівка, Мало-Карабчієвецький, Могилівка, Морозівка, Рахнівка, Смотричівський, Петрівське Рахнівка*), мікротопонімів (9: *Верби, Гамарня, Дубок, Звіринець, Калинки, Кринички, Кругла, Перейма, Фолюшки*) і дримонімів (2: *Дубинка, Зелена*).

Зафіксовано також одну відкатойконімну (*Криничани*) і одну відетнонімно-відад'єктонімну (*Циганівка Зеленецька*) номінації.

Відапелятивних найменувань значно менше – 26 пропріальних одиниць: *Баби, Березівка, Городиська, Городисько, Долина, Дубина, Дунаївці, Заголосна, Залісся, Залісці, Замлинівка, Заставля, Затишшя, Зеленче, Корчик, Кривуля, Лисець, Лисогірка, Млаки, Могилівка, Приски, Рудка, Сажівка, Січинці, Ставки, Степок.*

Серед назв-словосполучень фіксуємо відприкметниково-відіменникові ойконіми (10: *Велика Кужелева, Велика Побійна, Зелена Притулівка, Лісова дача, Кужелівські хутори, Мала Кужелівка, Мала Побіанка, Стара Гута, Червоне Село, Ярова Слобідка*), а також одиничні структури, як-от: відіменниково-відіменникову (*Урочище Цигольня*) та відіменниково-відіменниково-відчислівникову (*Урочище Довжок II*).

Комбіновану семантику твірних основ мають відприкметниково-відгідронімні назви (3: *Великий Жванчик, Мала Тернавка, Малий Жванчик*), відіменниково-відад'єктонімні (12: *Гута-Блищанівська, Гута-Морозівська, Гута-Яцьковецька, Руда-Гірчичнянська, Слобідка-Балинська, Слобідка-Гірчичнянська, Слобідка-Горобіївська, Слобідка-Залісецька, Слобідка-Малієвецька, Слобідка-Рахнівська, Яр-Жванчиківський, Яр-Мушкунинецький*) та відприкметниково-відойконімні (1: *Кривчик Нижній*).

Невідома етимологія 5 ойконімів: *Закопунці, Колева, Ластенія, Підзахри, Хапанівка.*

Структура

Протягом X–XXI ст. на території Дунаєвеччини було зафіксовано 26 складених назв: *Велика Кужелева, Велика Побійна, Великий Жванчик, Зелена Притулівка* (2), *Зелена Янчиха, Лісова дача, Кужелівські хутори, Кривчик Нижній, Мала Кужелівка, Мала Побіанка, Мала Тернавка, Малий Жванчик, Малий Карабчіїв* (2), *Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів, Сприсівський Яр, Стара Гута, Урочище Довжок II, Урочище*

Цигольня, Фільварок Болгари, Циганівка Зеленецька, Червоне Село, Ярки Ясишина, Ярова Слобідка.

До 16 складних назв відносимо ойконіми *Гниловоди, Гута-Блищанівська, Гута-Морозівська, Гута-Яцьковецька, Лисогірка, Новосілка, Мало-Карабчієвецький, Руда-Гірчичнянська, Слобідка-Балинська, Слобідка-Гірчичнянська, Слобідка-Горобіївська, Слобідка-Залісецька, Слобідка-Малієвецька, Слобідка-Рахнівська, Яр-Жванчиківський, Яр-Мушкунінецький.*

Решта 120 пропріальних одиниць – прості конструкції (*Антонівка, Баби, Балин, Балинівка, Березівка, Білик, Біляни, Блищанівка, Богури, Варварівка, Верби, Вихрівка, Віцентівка, Воробіївка, Гамарня, Ганнівка, Гірчична, Голозубинці, Городиська, Городисько, Горчишна, Дем'янківці, Держанівка, Долина, Дубина, Дубинка (2), Дубок, Дунаївецький, Дунаївці (3), Заголосна, Закопунці, Залісся, Залісці, Замлинівка, Заставля, Затишшя, Звіринець, Зелена, Зеленче, Іванківці, Калинки, Катеринівка, Колева, Корчик, Косилів, Кривуля, Кривчик, Криничани, Кринички, Кругла, Ксаверівка, Ластенія, Лисани, Лисець, Ліпини, Лошківці, Луг, Маків, Мала Кужелівка, Маліївці, Меланія, Миньківці, Михайлівка, Михівка, Міцівці, Млаки, Могилівка (2), Морозів, Морозівка, Мушкунці, Нестерівці, Панасівка, Перейма, Петрівське (2), Підзахри, Погрушівка, Приски, Притулівка, Рахнівка (2), Рачинці, Рихтова, Ріпинці, Рудка, Сажівка, Синяківці, Січинці, Смотрич, Смотричівка, Смотричівський, Соболевський, Сокілець, Соснівка, Сосновка, Сприсівка, Ставище, Ставки Станіславівка, Степок, Тернова, Тинна, Томашівка, Трибухівка, Удріївці, Федорівка, Фолюшки, Харитонівка, Хапанівка, Чаньків, Чечельник, Чимбарівка, Шатава, Шевченка, Яцьківці).*

Мотивація

Посесивну мотивацію мають 37 ойконімів: *Антонівка, Баби, Балин, Білик, Біляни, Блищанівка, Богури, Варварівка, Воробіївка, Вихрівка,*

Вицентівка, Ганнівка, Гірчична, Горчишна, Дем'янківці, Колева, Косилів, Ксаверівка, Ліпини, Лошківці, Маків, Маліївці, Меланія, Михайлівка, Морозів, Морозівка, Рихтова, Соболевський, Соснівка, Сосновка, Станіславівка, Томашівка, Трибухівка, Удріївці, Федорівка, Чаньків, Чимбарівка.

Патронімічна мотивація спостерігається у 20 пропріативів: *Голозубинці, Держанівка, Калинки, Катеринівка, Лисани, Іванківці, Миньківці, Михівка, Міцівці, Мушкунці, Нестерівці, Панасівка, Притулівка, Рачинці, Ріпинці, Синяківці, Сприсівка, Харитонівка, Чечельник, Яцьківці.*

Група родової мотивації нараховує чотири номінації: *Криничани, Сивороги, Рахнівка (2),* а квалітативно-родової – одну (*Циганівка Зеленецька*).

Меморіальну мотивацією спостерігаємо у двох найменуваннях (*Петрівське й Шевченка*), а квалітативну – у трьох (*Зелена, Зеленче, Кругла*).

Локативну мотивацію має 41 власна назва поселення: *Балинівка, Городиська, Городисько, Долина, Дубина, Дубинка, Дубок, Дунаївецький, Дунаївці (3), Залісся, Залісці, Заголосо, Замлинівка, Заставля, Звіринець, Корчик, Кривуля, Кривчик, Кринички, Лисець, Лисогірка, Млаки, Могилівка (2), Перейма, Приски, Рудка, Січинці, Сокілець, Смотричівський, Ставки, Ставище, Степок, Фолюшки, Гниловоди, Смотрич, Смотричівка, Тернова, Тинна, Шатава.*

Достатньо продуктивні ойконіми з комбінованою мотивацією. Так, локативно-квалітативну спостерігаємо в семи конструкціях: *Великий Жванчик, Велика Побійна, Кривчик Нижній, Мала Побіанка, Мала Тернавка, Малий Жванчик, Ярова Слобідка*; локативно-сутнісну – у 15: *Гута-Блищанівська, Гута-Морозівська, Гута-Яцьковецька, Лісова дача, Руда-Гірчичнянська, Слобідка-Балинська, Слобідка-Гірчичнянська,*

Слобідка-Горобіївська, Слобідка-Залісецька, Слобідка-Малієвецька, Слобідка-Рахнівська, Сприсівський Яр, Урочище Довжок II, Яр-Жванчиківський, Яр-Мушкунинецький; квалітативно-посесивну – у семи: *Велика Кужелева, Зелена Притулівка, Зелена Янчиха, Мала Кужелівка, Малий Карабчійв, Підлісний Мукарів та Пільний Мукарів*.

Решта назв-словосполучень має мінімальну фіксацію, і це темпорально-локативні (*Стара Гута*), сутнісно-номінативні (*Урочище Цигольня, Фільварок Болгари*), посесивно-сутнісні (*Кужелівські хутори, Хутір Шубіна, Ярки Ясишина*) та ідеологічно-сутнісні (*Червоне Село*) номінації.

Мотивація 7 ойконімів (*Закопунці, Затиштя, Гамарня, Ластенія, Підзахри, Погрушівка, Сажівка, Хапанівка*) невідома.

Тип словотворення

Основним способом творення ойконімів Дунаєвщини є суфіксальний (73 найменування). Зокрема, як дериваційний засіб представлені суфікси **-івк-а**, **-ївк-а** (*Антонівка, Блищанівка, Варварівка, Вихрівка, Віцентівка, Воробіївка, Ганнівка, Держанівка, Катеринівка, Ксаверівка, Михайлівка, Михівка, Могилівка (2), Морозівка, Панасівка, Притулівка, Рахнівка (2), Сажівка, Смотричівка, Соснівка, Сприсівка, Станіславівка, Томашівка, Трибухівка, Федорівка, Хапанівка, Чимбарівка*), **-инц-і** (*Голозубинці, Закопунці, Мушкунці, Рачинці, Ріпинці*), **-ївц-і**, **-івц-і** (*Дем'янківці, Дунаївці (3), Іванківці, Лошківці, Маліївці, Миньківці, Міцівці, Нестерівці, Синяківці, Січинці, Удріївці, Яцьківці*), **-ець** (*Звіринець, Лисець, Сокілець*), **-ич** (*Смотрич*), **-ищ-е** (*Ставище*), **-ен-** (*Ластенія*), **-ав-** (*Шатава*), **-ев-** (*Колева*), **-ичн-** (*Гірчична*), **-ишн-** (*Горчишна*), **-ик** (*Білик, Корчик, Кривчик, Чечельник*), **-к-** (*Дубинка, Рудка*), **-ов-а** (*Рихтова*), **-ок-** (*Дубок, Степок*), **-н-** (*Гамарня*), **-овк-** (*Сосновка*), **-ськ-** (*Городиська, Городисько*), **-ул-** (*Кривуля*).

Достатньо продуктивні ще чотири шляхи деривації ойконімів:

словоскладання (13: *Гута-Блищанівська, Гута-Морозівська, Гута-Яцьковецька, Мало-Карабчієвецький, Руда-Гірчичнянська, Слобідка-Балинська, Слобідка-Гірчичнянська, Слобідка-Горобіївська, Слобідка-Залісецька, Слобідка-Маліївецька, Слобідка-Рахнівська, Яр-Жванчиківський, Яр-Мушкунинецький*);

конверсія (12: *Балин, Дунаївецький, Зелена, Зеленче, Косилів, Кругла, Маків, Морозів, Смотричівський, Соболевський, Тернова, Чаньків*);

синтаксичний (25: *Велика Кужелева, Великий Жванчик, Зелена Притулівка (2), Зелена Янчиха, Лісова дача, Кривчик Нижній, Кужелівські хутори, Мала Кужелівка, Мала Побіанка, Мала Тернавка, Малий Жванчик, Малий Карабчіїв (2), Підлісний Мукарів, Пільний Мукарів, Сприсівський Яр, Стара Гута, Урочище Довжок II, Урочище Цигольня, Червоне Село, Фільварок Болгари, Циганівка Зеленецька, Ярки Ясишина, Ярова Слобідка*);

плюралізація (15: *Баби, Біляни, Богури, Городиська, Калинки, Криничани, Кринички, Лисани, Ліпини, Млаки, Підзахри, Приски, Сивороги, Ставки, Фолюшки*).

Як малопоширені кваліфікуємо інші способи творення ойконімів: префіксально-суфіксальний (7: *Заголосна, Залісся, Залісі, Замлинівка, Заставля, Затишшя, Погрушівка*), усічення (1: *Перейма*), основоскладання (3: *Гниловоди, Лисогірка, Новосілка*), флексійний (1: *Петрівське*) і власне семантизація (3: *Дубина, Меланія, Долина*).

ВИСНОВКИ

Вивчення ойконімної лексики є одним із пріоритетних завдань сучасного мовознавства, адже такі власні назви несуть важливу інформацію про особливості виникнення населених пунктів, їхніх мешканців, природні й географічні умови місцевості, на території якої ці поселення засновані, специфіку культурних і політичних зв'язків між сусідніми (найчастіше) і несусідніми етносами та державами тощо.

Незважаючи на те, що географічні назви є складником мовної системи й підпорядковуються її законам, їхній лінгвістичний опис має свою специфіку. Автори ономастичних праць завжди ставлять за мету з'ясувати особливості розвитку назв поселень обраного регіону й керуються при цьому приблизно однаковими підходами. Проте кожен отримує різні висновки, оскільки місцева традиція називання й історично-географічні умови становлення ойконімії для кожного регіону України (так само, як і для регіонів інших держав) свої.

Регіональні дослідження солідно репрезентовані майже кількома десятками праць, серед яких більшість присвячена вивченню ойконімії конкретних регіонів України. Це наукові роботи таких авторів, як Д. Г. Бучко, К. Й. Галас, Н. М. Герета, І. С. Гонца, Ю. О. Карпенко, М. М. Торчинський, В. О. Яцій та ін., які в дисертаційних і монографічних працях основну увагу звертали переважно на етимологію власних назв, лексико-семантичну, мотиваційну та словотвірну структуру ойконімів. Проте з кожним роком дослідники практикуються у виборі нових шляхів та підходів до вивчення власних назв поселень. І це, у свою чергу, відкриває нові шляхи у розвитку ономастики.

Власні назви Дунаєвеччини свідчать про те, що ойконіми – це той пласт лексики, цікавість до вивчення якого не припиняється ніколи, адже

саме власні назви сіл і міст несуть у собі відбитки історії рідного краю, процесів розвитку мови та культури.

Ми дослідили структуру, семантику, мотивацію й способи словотвору ойконімів як загалом, так і протягом кожного зі століть. Найбільша кількість ойконімів Дунаєвеччини була зафіксовано у ХХ ст. (149 номінацій), найменша (2) – у Х–ХІV ст. Усього реєструємо 162 найменування.

Серед структурних різновидів власних назв населених пунктів домінують прості найменування (74,07 %), натомість продуктивність складених (16,05 %) і складних (9,88 %), як бачимо, значно нижча.

Одним із найважливіших процесів під час вивчення ойконімів є визначення семантики твірної основи. Власні назви поселень творяться від апелятивів та онімів. У Дунаєвецькому районі переважає кількість віантропонімних ойконімів (33,957%), трохи менше – відтопонімних (17,9 %), до яких відносимо відойконімні, відгідронімні, відмікротопонімні і віддримонімні похідні, та відапелятивних (16,05 %). Серед пропріальних одиниць із комбінованою семантикою твірних основ переважають відіменниково-відад'єктонімні (7,41 %) і відіменниково-відприкметникові (6,17 %).

Мотиваційні типи ойконімів Дунаєвеччини різнопланові. Серед пропріативів із простою мотивацією переважають локативні (25,31 %), посесивні (22,84 %) та патронімічні (12,36 %) найменування, а з-поміж топонімів із комбінованою – локативно-сутнісні (9,26 %).

Невід'ємним складником усього процесу аналізу власних назв Дунаєвеччини є визначення їхньої словотвірної структури. Констатуємо, що найбільш продуктивним способом творення назв населених пунктів є морфологічний суфіксальний (45,07 %), а найбільш продуктивними є ойконімами із суфіксами **-івк-а** (17,9 %), **-івц-і** (8,64 %) та **-инц-і** (3,09 %). Значна кількість номінацій виникла синтаксичним способом

(15,43 %) та шляхом словоскладання (8,02 %), плюралізації (9,26 %) і субстантивзації (7,41 %).

Безперечно, ойконімія Дунаєвського району становить один з важливих шарів онімної лексики всього Поділля загалом і Хмельницької області зокрема. Досліджуваний нами регіон є одним із найбільших на території Хмельниччини, тому можна з упевненістю стверджувати, що отримані результати містять цікаву та потрібну інформацію і для ономастів, і для краєзнавців.

На подальше дослідження очікують й інші частини Поділля, що дозволить сформувати цілісну структурно-дериваційну і семантико-мотиваційну картину ойконімного процесу Подільського краю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абдула Ю. А. Становлення ойконімії Слобожанщини (на матеріалі Харківщини) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Кіровоград, 2008. 19 с.
2. Авдєєва С. Л. Становлення системи словозміни ойконімів української мови : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Дніпропетровськ, 1997. 16 с.
3. Бабишин С. Д. Топоніміка в позакласній роботі з географії. Київ : Радянська школа, 1968. 93 с.
4. Бабишин С. Д. Топоніміка в школі. Київ : Радянська школа, 1962. 122 с.
5. Бучко Д. Г. Географічні назви на -івці на Поділлі: До питання про колонізацію Поділля. *Історичні джерела та їх використання*. Київ : Наукова думка, 1966. Вип. 2. С. 93–98.
6. Бучко Д. Г. Ойконімія Покуття : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.01. Чернівці, 1992. 35 с.
7. Бучко Д. Г. Ойконімія Покуття : дис. ... д-ра філол. наук, 10.02.02. Чернівці, 1992. 305 с.
8. Бучко Д. Г. Студії з історії української мови та ойконімії. Львів, 2011. 461 с.
9. Волянюк І. О. Ойконіми північної Тернопільщини зі слов'янськими іменами в основах. *Вісник Львівського університету*. Вип. 46. Част. II. 2009. С. 162–171.
10. Волянюк І. О. Становлення і розвиток ойконімії Північної Тернопільщини XII – XX ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2009. 19 с.
11. Воробей Ж. Ю. Структурно-семантичні особливості ойконімів Холмщини, зафіксованих у романі «Гучва» Й. Г. Струцюка. *Науковий*

вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки.
Луцьк : Вежа, 2012. С. 26–30.

12. Габорак М. М. Семантико-словотвірні типи ойконімів Прикарпаття (XII – XX ст.): автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 1999. 17 с.

13. Галас К. Й. Топоніміка Закарпатської області (назви населених пунктів) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 1960. 15 с.

14. Герета Н. М. Ойконімія Північної Хмельниччини : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2004. 20 с.

15. Герета Н. М. Ойконімія Північної Хмельниччини : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Умань, 2004. 209 с.

16. Гонца І. С. Ойконімія Черкащини: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2006. 18 с.

17. Горпинич В. О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: навч. посібник. Київ : Вища школа, 1999. 207 с.

18. Грінченко Б. Д. Словарь української мови. Київ : Наукова думка, 1996–1997. Т. 1–4.

19. Грипас Н. Я. Відапелятивні назви населених пунктів Хмельниччини. *IV Республіканська ономастична конференція* : тези. Київ : Наукова думка, 1969. С. 55–58.

20. Гуцул Л. І. Акцентна структура українських ойконімів і відойконімних дериватів : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Дніпропетровськ, 1999. 17 с.

21. Данилюк О. К. Словник народних географічних термінів Волині. Луцьк : Настир'я, 1997. 108 с.

22. Дика Л. Л. Лексико-семантична структура ойконімів Вінниччини на **-ів** (<**-ов**), **-ин**. *Наукові записки Тернопільського національного*

педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Тернопіль : ТНПУ, 2005. № 1(13). С. 106–116.

23. Дика Л. Л. Ойконімія Східного Поділля : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2009. 21 с.

24. Дяченко В. Д. Про назви населених пунктів України етнімічного походження. *Питання топоніміки та ономастики*. Київ, 1962. С. 157–164.

25. Етимологічний словник української мови: у 7 т. Голов. ред. Мельничук О. С. Київ : Наукова думка, 1982–2007. Т. 1 – 5.

26. Іваненко О. В. Походження назв населених пунктів Сумської області : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2006. 28 с.

27. Історія міст і сіл УРСР. Хмельницька область. Голов. ред. Мехеда М. І. Київ, 1971. 706 с.

28. Карпенко Ю. О. Синхронічна сутність семантичного способу словотвору. *Мовознавство*. 1992. № 4. С. 5–10.

29. Карпенко Ю. О. Топонімія Буковини : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 661 – мови народів СРСР (укр. мова). Київ, 1967. 29 с.

30. Клименко Н. Ф. Про вивчення семантики словотвірних одиниць. *Словотвірна семантика східнослов'янських мов*. Київ : Наукова думка, 1983. С. 86–102.

31. Коваль А. П. Знайомі незнайомці: походження назв поселень України. Київ : Либідь, 2001. 301 с.

32. Кордуба М. Географічні назви як історичне джерело. *Стара Україна*. 1924. Вип. VII–VIII. С. 92–95.

33. Котович В. В. Ойконімія Опілля XII – XX ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2000. 20 с.

34. Купчинська З. О. Лексико-семантична і словотворча структура географічних назв на -ин, -ів (Територія України, X–XX ст.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Львів, 1993. 18 с.

35. Купчинська З. О. Просторово-часовий вимір української ойконімії: система і тенденції. *Вісник Львівського університету* : 2008. URL : <http://litmisto.org.ua/?p=19275>.

36. Купчинський О. А. Найдавніші слов'янські топоніми України як джерело історико-географічних досліджень (Географічні назви на -ичі). Київ : Наукова думка, 1981. 215 с.

37. Лемтюгова В. П. Східнослов'янська ойконімія і її зв'язки із семантичною історією загальних назв типів поселень і житла : автореф. дис. ... доктора філол. наук : 10.02.01; 10.02.02. Київ, 1987. 38 с.

38. Лисенко А. В. Ойконімія Полтавської області : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01. Київ, 2007. 19 с.

39. Лисенко А. В. Ойконімія Полтавської області : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Кіровоград, 2007. 208 с.

40. Лучик В. Залежність власних назв від розвитку суспільства (на матеріалі української мови): 2010. URL : http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/1073/1/LuchykV_Zalezhnist.pdf

41. Марусенко Т. А. Названия рельефов в говорах Хмельницкой области УССР. *Карпатская диалектология и ономастика*. Москва : Наука, 1972. С. 277–299.

42. Матей Л. П. Русская ойконимия с точки зрения семантической и структурной эволюции. *Формирование и развитие топонимии*: сборник научных трудов. Свердловск: УрГУ, 1987. С. 44–58.

43. Михайличенко Н. Є. Взаємодія гідронімії та ойконімії (на матеріалі Центрального та Східного регіонів України). *Λογος όνομαστικῆς*. Донецьк, 2009. № 1 (3). С. 36–41.

44. Михайличенко Н. Є. Структурно-семантичні типи українських ойконімів із формантами -ець, -иця : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Львів, 2011. 20 с.

45. Мриглод М. П. Становлення і розвиток моделей ойконімів Правобережної України з християнськими іменами в основах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2002. 20 с.

46. Мурзаев Э. М. Словарь народных географических терминов. Москва : Мысль, 1984. 653 с.

47. Надутенко М. В. Лексико-семантичний спосіб творення ойконімів Дніпропетровської області. *Філологічні трактати*. Київ : Києво-Могилянська академія, 2011. Т. 3. № 3. С. 34–41.

48. Недбайло Л. І. Плюральні форми українських топонімів. *Питання сучасної ономастики*. Київ : Наукова думка, 1976. С. 93–96.

49. Німчук В. В. Українська ономастична термінологія: (проект) *Повідомлення Української ономастичної комісії*. 1966. № 1. С. 24 – 43.

50. Ономастичні студії в Україні (дисертаційні дослідження, захищені у другій половині ХХ – на початку ХХІ століть) : бібліографічно-інформаційний довідник. Упорядник Торчинський М. М. Хмельницький : ХНУ, 2007. 131 с.

51. Пачева В. М. Ойконіми болгарських сіл Запорізького Надазов'я. 2011. URL : <https://docplayer.net/89268892-V-m-pacheva-oykonimi-bolgarskih-sil-zaporizkogo-nadazov-ya.html>

52. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. Москва : Наука, 1988. 198 с.

53. Подольская Н. В. Типовые восточнославянские топоосновы. Словообразовательный анализ. Москва : Наука, 1983. 160 с.

54. Поляруш Т.І. Словотворчі моделі на -щина в різних топонімічних класах. *Питання сучасної ономастики*. Київ : Наукова думка , 1976. С.203–212.

55. Пура Я. О. Назви населених пунктів Ровенщини в їх зв'язку на суміжних локаліях. Львів : Світ, 1986. 117 с.

56. Радьо Л. Н. Ойконіми України на -*ь (-*ја, -*је) у Х–ХХ ст.: автореф. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Івано-Франківськ, 2004. 18 с.

57. Редько Ю. К. Взаємозв'язок між українськими прізвищами і топонімічними назвами. *Питання слов'янського мовознавства*. Львів, 1958. Кн. 5. С. 227–239.

58. Скляренко О. М. Закономірності словотворчої організації ойконімів (на матеріалі українських і німецьких назв населених пунктів): автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.20. Київ, 1974. 25 с.

59. Словник гідронімів України. Ред. кол.: Непокупний А. П., Стрижак О. С., Цілуйко К. К. та ін. Київ : Наукова думка, 1979. 780 с.

60. Словник мікротопонімів і мікрогідронімів північно-західної України та суміжних земель. Упоряд. Аркушин Г. Л. Луцьк : Вежа, 2006. Т. 1. 408 с.

61. Словник української мови: в 11 т. Київ : Наукова думка, 1970–1980.

62. Словотвір сучасної української літературної мови. Голов. ред. Жовтобрюх М. А. Київ : Наукова думка, 1979. 404 с.

63. Стрижак О. С. Про що розповідають географічні назви: Сліди народів на карті УРСР. Київ : Наукова думка, 1967. 127 с.

64. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. Москва : Наука, 1973. 366 с.

65. Торчинська Н. М., Торчинський М. М. Словник власних географічних назв Хмельницької області. Хмельницький : Авіст, 2008. 549 с.

66. Торчинський М. М. Аналіз власних назв як специфічних мовних одиниць. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*: збірник наук. праць. Хмельницький : ХНУ, 2007. Ч. II, вип. 3. С. 223–226.

67. Торчинський М. М. Відгідронімні ойконіми Південно-Західного Поділля. *Навчально-виховний процес в середній та вищій школі: проблеми, пошуки, перспективи*. Умань, 1992. Вип. 1. С. 123–130.

68. Торчинський М. М. Гідронімія басейну Калюсу. *Наукові записки*. Серія : Мовознавство. Тернопіль, ТДПУ, 2003. Вип. 1. С. 143–147.

69. Торчинський М. М. Лексико-семантична структура назв поселень Південно-Західного Поділля. *Студії з ономастики та етимології*. Київ : Кий, 2002. С. 206–215.

70. Торчинський М. М. Ойконімія Південно-Західного Поділля : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 1993. 22 с.

71. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови : монографія. Хмельницький : Авіст, 2008. 548 с.

72. Торчинський М. М. Українська ономастика : навчальний посібник. Хмельницький: ХНУ, 2010. 234 с.

73. Худаш М. Л. Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімі утворення). Київ : Наукова думка, 1991. 267 с.

74. Царалунга І. Б. Українські топоніми на -ани (-яни) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Львів, 2006. 17 с.

75. Шульган О. В. Ойконімія України ХХ століття (еко- та соціолінгвістичні аспекти). 2017. URL : http://phd.znu.edu.ua/page//dis/02_2017/Shulhan_dis.pdf

76. Шульгач В. П. Ойконімія Волині: етимологічний словник-довідник. Київ : Кий, 2001. 189 с.

77. Юрків М. М. Гідронімно-ойконімний паралелізм в українській ономастиці (на матеріалі ономастикону Західної України). Тернопіль : Навчальна книга. Богдан, 1999. 132 с.

78. Янко М. Т. Топонімічний словник України: словник-довідник. Київ : Знання, 1998. 432 с.

79. Яцишин М. Перлина Поділля – Осламів. Хмельницький, 1999. 184 с.

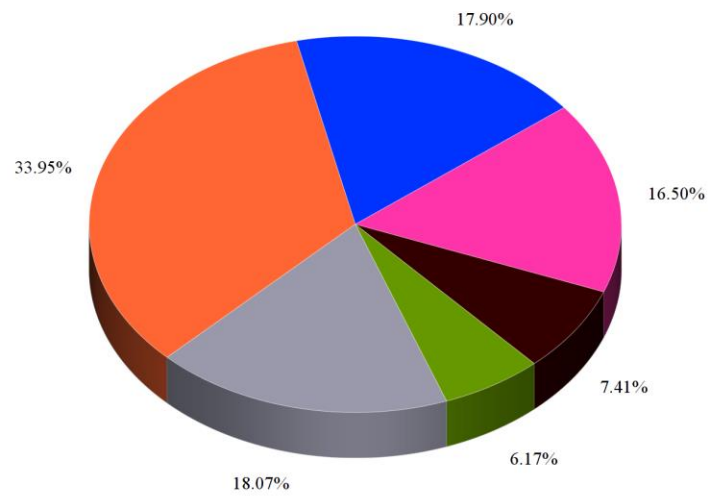
80. Яцій В. О. Ойконімія Івано-Франківської області : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2009. 20 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Лексико-семантична структура ойконімів Дунаєвецького району

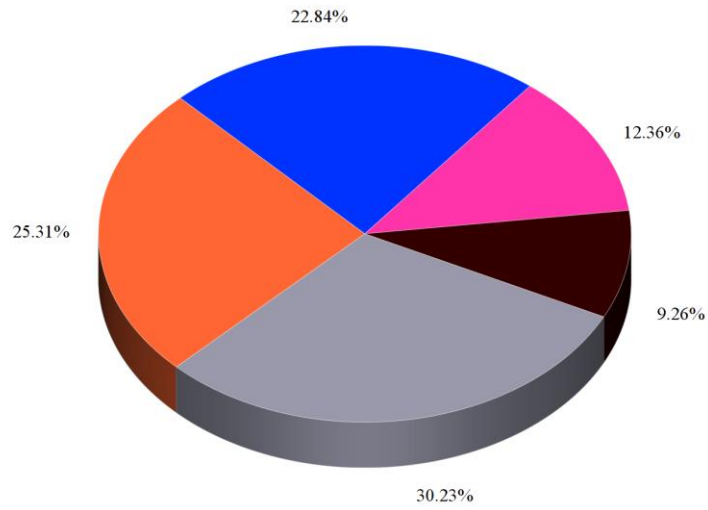
Відантропонімі Відтопонімі Відапелятивні Відіменниково-відад'єктомні Відіменниково-відприкметникові
Інші

Додаток Б

Мотиваційна структура ойконімів Дунаєвського району

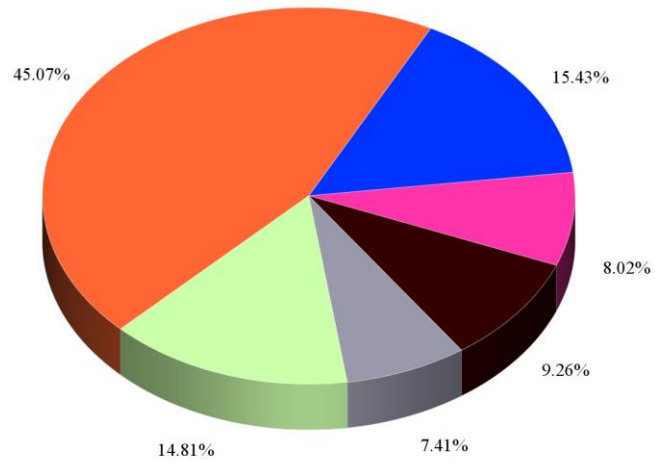
■ Локативні ■ Посесивні ■ Патронімічні ■ Локативно-сутнісні ■ Інші

Додаток В

Словотвірна структура ойконімів Дунаєвецького району

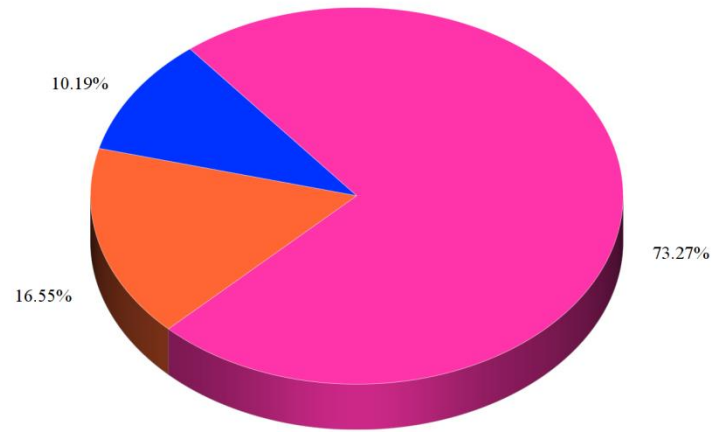
■ Суфіксальний ■ Синтаксичний ■ Словоскладання ■ П्लоралізація ■ Субстантивация ■ Інші

Додаток Г

Структура ойконімів Дунаєвеччини

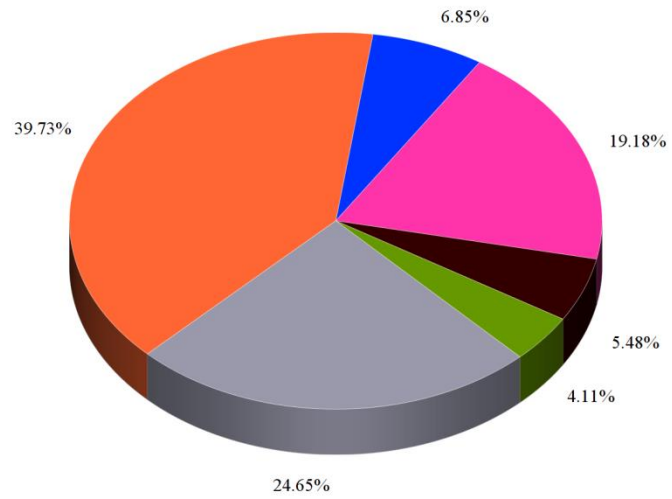
■ Складені назви ■ Складні назви ■ Прості назви

Додаток Д

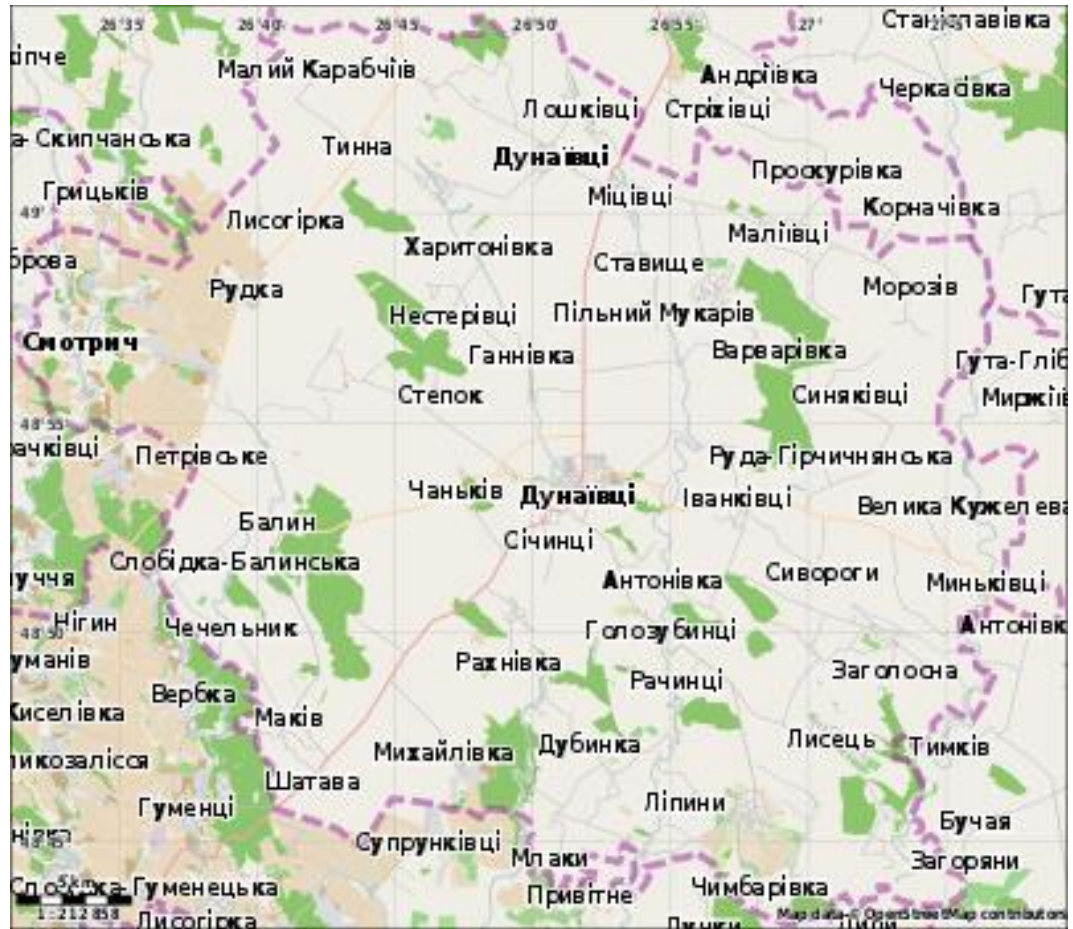
Продуктивність суфіксів

■ -івк-а ■ -івц-і ■ -инц-і ■ -ик- ■ -ець ■ Малопродуктивні суфікси

Додаток Е

Карта Дунаєвського району

Словник ойконімів Дунаєвецького району

Словник укладений на основі «Словника власних географічних назв Хмельницької області» Торчинської Н. М., Торчинського М. М.

У словникових статтях основна увага звертається на походження сучасних і колишніх власних назв поселень, їхнє значення, особливості функціонування, варіанти назв у різні часові періоди, їхні словозмінні форми. Також подається лінгвістичний аналіз денотата (мотив номінації та семантика твірної основи).

1. **Антóнівка** – село. Варіанти назви: *Антоновка* (1862), *Антонівка* (1926). За переказами, першопоселенкою була *Антоніна* [В. С. Прокопчук]. Відантропонімна назва, порівняйте особову назву *Антон* [Б. Д. Грінченко].

2. **Баби** – хутір. Виник у II половині XIX ст., у 50-х рр. XX ст. приєднаний до села *Ліпани*. Варіанти назви: *Хутор Баба (при мельниці)* (1893), *д. Баба* (1905), *Баби* (1926). На нашу думку, в основі назви – апелятив *баба* з посесивним значенням.

3. **Бáлун** – село. За переказами, колишня назва – *Чорний Брід*, хоча документальні відомості відсутні. Містечко – з 1531 р. до 40-х рр. XX ст.; з II половини XIX ст. до 1923 р. – волосний центр. Варіанти назви: *Балина* (1436), *Balyna* (1493), *Bulene* (1630–1650), *Balina* (1661), *Bulensa* (1701), *Balin* (1765), *Bulenska* (1769), *Балин* (1795), *Базым* (1804). Етимологічні гіпотези: 1) місце, яке люди перейшли і де згодом осіли, було темним і *чорним*, звідси й *Чорний Брід*; 2) у селі жив скупий пан, який на *балу* усіх годував *линами* [В. С. Прокопчук]; 3) від географічного терміна *балка* [С. Д. Бабишин]. Імовіріше, що назва є відантропонімним посесивом; порівняйте особові назви *Бал*, *Бала* (1228), *Балко* (1540), *Балына* (1643), *Val* (1658).

4. **Бáлiнiвкa** – село. У 50-х рр. ХХ ст. приєднане до села *Петрівське*. Варіанти назви: *Buleneka Stari* (1630–1650), *w Balinuwce* (1765), *Miasteczko* (1784), *wies Miasteczko balinskie zwana* (1787), *Балиновка* (1805), *Балинiвкa* (1926). Локативна відойконiмна назва. Варіант назви ускладнювався квалітативним прикметником.

5. **Березiвкa** – хутiр. Заснований наприкінці ХVІІІ – на початку ХІХ ст. поміщиком *Сцiбор-Мархоцьким* [С. Д. Бабишин]. У 50-х рр. ХХ ст. приєднано до села *Минькiвцi*. Варіанти назви: *Маркотинцы* (1862), *Мархотинцы* (1884), *предм. Мархоцица* (1893), *Мархоцицы* (1911), *Мархотинци* (1926), *Березiвкa* (1946). Зараз – частина села під назвою *Мархоцица*. Усі варіанти першої назви вказують на власника поселення. В основі сучасної назви – флоролексема *береза*.

6. **Бiлик** – хутiр. Існував у I половині ХХ ст., приєднаний до села *Чанькiв*, 1956 р. знято з обліку населених пунктів. Варіанти назви: *фольв. Билык* (1911), *х. Бiлик* (1926). За С. Д. Бабишиним, назва мотивована географічним терміном *бiлик* зі значенням «ліс, де багато білок». Імовірноше, в основі назви – особова назва *Бiлик*.

7. **Бiляни** – хутiр. Існував у II половині ХІХ – I третині ХХ ст. біля села *Малий Жванчик*. Варіанти назви: *фольв. Билянский* (1893), *х. Бiляни* (1926). Найімовірноше, що в основі назви – особова назва *Бiлян*.

8. **Блищанiвкa** – село. Варіанти назви: *Blesczenowcze* (1469), *Блищанёвцы* (1530), *Bliszczanowce* (1661), *w Blyszczanuwce* (1765), *Blyszczanowka* (1775), *Blyszczanowce* (1784), *Blyszanowka* (1787), *Блещановка* (1800), *Блыщановка* (1805), *Клещановка* (1855), *Блециновка* (1857), *Блещаны* (1862), *Блищановка* (1893), *Блищаневка* (1898), *Блешановка* (1914), *Блещанiвкa* (1926), *Блищанiвкa* (1938). Етимологічні гіпотези: 1) назва мотивована дієсловом *блищати*, оскільки перші будівлі з’явилися на галявинах, що *виблискували* на фоні лісу; 2) від прізвища *Блищан*, носій якого врятувався від татарського набігу й оселився на новому місці

[С. Д. Бабишин]. На нашу думку, назва відантропонімна (*блищанівці* – «мешканці поселення, засновником чи власником якого був *Блищан* або *Блищанко*»); порівняйте особову назву *Блищанко* (1552).

9. **Богурі** – хутір. Існував у II половині XIX – I третині XX ст. біля села *Кривчик*. Варіанти назви: *фольв. Бомари* (1893), *фольв. Богдановка* (1911), *х. Богури* (1926). Поселення мають різні назви, проте локалізовані в одному місці. Можливо, назви мотивовані особовими назвами першопоселенців або власників.

10. **Варварівка** – село. Варіанти назви: *Barbarczyk*(1775), *Barbarowce*(1784), *Barbarowka* (1789), *Барбаревка* (1800), *Барбаровка* (1862), *Барбарівка* (1926), *Варварівка* (1946), *Варваровка* (1979). Посесивна назва: поміщик Тімановський віддав ці землі доньці *Барбарі* після її одруження [В. С. Прокопчук]; пор. особові назви *Барбара*, *Варвара* (1398).

11. **Веліка Кужелева** – село. За переказами, це було місто *Кужель*, знищене в XI–XII ст. половцями [В. К. Гульдман]. Варіанти назви: *Кужелева* (1430), *Куржелево* (1437), *Suzelowa* (1493), *Кузелова* (1530), *Kuzeliowcze* (1564), *Kuyelowa* (1630–1650), *Kuzelowa* (1661), *Kurzelowa* (1784), *Kuzelowka* (1787), *Куелова* (1792), *Куелове* (1793), *Кужелево* (1800), *WylizaKozylowa* (1820), *Кужелев* (1845), *Кужелева Великая* (1888), *Великая Кужелева*, *Кужелев*, *Кужелева* (1889), *Кужилева Великая* (1893), *Великая Кужелева* (1911), *Велика-Кужелівка* (1926), *Вел. Кужелива* (1938), *Велика Кужелева* (1946). За С. Д. Бабишиним, в основі назви – апелятив *кужіль*, *куделя*; тобто назва вказує на те, що поселенці в давні часи займалися обробкою волокна. На нашу думку, назва колишнього поселення пов'язана з особливостями його забудови (по *кругу*), порівняйте *кружало* – «круг, диск»; *кружина* – «окружність» [Б. Д. Грінченко]. Сучасна назва – трансформація давньої. Див. також особову назву *Кужіль*, *Кужеля*, рос. *Кужелев* (1608). Назва ускладнена квалітативним прикметником.

12. **Велі́ка Побі́йна** – село. Варіанти назви: *Робоуна*(1661), *wРобиуну* (1765), *Робуїна* (1784), *Робиуна Wielka* (1789), *Побойна* (1805), *Великая Побойна* (1888), *Побойна, Побоянка Великая* (1893), *Побойна Великая* (1905), *Велика-Побійна* (1926). Поселення засноване на місці *побойща* з татарами, яке відбулося 1661 р. [С. Д. Бабишин] або 1531 р. [В. С. Прокопчук]. Назва ускладнена квалітативним прикметником.

13. **Велі́кий Жва́нчик** – село. Із 1797 р. до 40-х рр. ХХ ст. – містечко. Варіанти назви: *Zwanіес* (1630–1650), *w Zwanczyku* (1765), *Званчик* (1800), *Жванчик* (1805), *Вел. Жванчик* (1938). Відгідронімна назва. Назва ускладнена квалітативним прикметником.

14. **Вéрби** – хутір. Існував у II половині ХІХ – I третині ХХ ст. біля села *Заставля*. Варіанти назви: *фольв. Вербы* (1893), *ф. Верба* (1911), *Верби* (1926). Відмікротопонімна назви, мотивована флоролексемою *верба*. Як зазначає М. Т. Янко, від слова *верба* в Україні утворено багато топонімів.

15. **Вихрі́вка** – село. Варіанти назви: *Вихровка* (1665), *w Wichruwce* (1765), *Wichrowce* (1784), *Wichrowka* (1787), *Wirchowka* (1820), *Выхровка* (1845), *Вихрувка* (1855), *Віхрівка* (1926), *Вихрівка* (1938). Відантропонімна посесивна назва.

16. **Віце́нтівка** – село. Виникло у ХІХ ст., зараз – західна частина села *Держанівка*. Варіанти назви: *с. Винцентовка* (1862), *Вицентовка* (1914), *Віцентівка* (1926). Посесивна назва (присвоєна в честь дунаєвецького і голозубинецького власника [В. С. Прокопчук]).

17. **Воробі́ївка** – село. Варіанти назви: *Dunajowcze Nizne* (1565), *Dunayowcze Nizne, albo Worobyowka* (1578–1583), *Worobiowka* (1630–1650), *Worobiowce* (1661), *w Orobiowce* (1765), *Horobiowce* (1784), *Worobijowka* (1787), *Worobiiowka* (1789), *Воробеевка* (1800), *Воробиевка* (1805), *Горобіївка* (1926), *Воробіївка* (1938). Колишня назва – трансойконімна. Сучасну назву С. Д. Бабишин виводить від зоолексеми. Посесивна назва (село належало пану *Воробйову*[В. С. Прокопчук]).

18. **Гамáрня** – село. Виникло у II половині XVIII ст. Відмікротопонімна назва, в основі якої – апелятив *гамарня* зі значенням «залізоплавильний завод» [Б. Д. Грінченко].

19. **Ганні́вка** – село. Варіанти назви: *w Hanwse* (1765), *Hanowka* (1775), *Hanpiwka* (1789), *Ганевка* (1800), *Гановка* (1805), *Ганувка* (1855), *д. Ганнушка (Гановка)* (1889), *Ганнівка* (1926), *Анновка* (1976). За легендами: 1) першими поселенцями були *Ганна* і *Станіслав*; 2) власницею землі була донька місцевого пана *Ганна* [В. С. Прокопчук].

20. **Гірчі́чна** – село. Відоме з 1518 р під назвою *Гірчичани* [ІМІС]. Варіанти назви: *Горчичаны, Орчичаны, Гурчичаны, Горчична* (XVII–XVIII ст.), *w Gorczyszny* (1765), *Горчина* (1800), *Горчично* (1862), *Горчишно* (1884), *Горчичано* (1914), *Горчичная* (1956), *Гірчична* (1965). Етимологічні гіпотези: 1) назва вказує на злиденне («гірке») життя селян; 2) трансформоване *горчешня* – біля села є поле, де знаходяться залишки печей, у яких випалювали посуд; 3) біля села знаходяться долини, вкриті гірчаком [В. С. Прокопчук]; 4) від флоролексеми *гірчиця* [С. Д. Бабишин]. На нашу думку, назва відантропонімна; порівняйте особову назву *Goracz* (1479).

21. **Гниловóди** – село. Відоме з 1598 р. 1967 р. приєднане до села *Слобідка-Рахнівська*. Варіанти назви: *Гниловоды* (1855), *Гниводи* (1889), *Гниловоди* (1926). Відгідронімна назва, дивіться річка *Гниловодка*. Порівняйте також географічний термін *гниловід, гниловоди* – «гниле, заросле болото; стояча вода» [Б. Д. Грінченко].

22. **Голозу́бинці** – село. Варіанти назви: *Holozubowicze* (1469), *Holozubyncze* (1530), *Голозубинцы* (1542), *Holozubincze* (1565), *Holozubince* (1661), *w Holozobincach* (1765), *Голозудинцы* (1914), *Голозубинці* (1926). Етимологічні гіпотези: 1) емоційно-експресивна назва із згрубілим значенням [С. Д. Бабишин]; 2) пагорб, де оселилися першопоселенці, був вкритий густим лісом і був схожий на зуби [В. С. Прокопчук]. На нашу думку,

патронімічна назва: поселення засноване *Голозубом*; порівняйте особову назву *Голозуб* (1495).

23. **Городіська** – село. Варіанти назви: *w Horodyszczu* (1765), *Chorodyszczu* (1775), *Городище* (1800), *Городыска* (1893), *д. Городыски* (1914), *Городиська* (1926), *Городиськи* (1938), *Городиска* (1956). Назва мотивована географічним терміном *городисько* зі значенням «городище, древнє земляне укріплення» [Б. Д. Грінченко], *городище* – «сильно зруйнована, піддана ерозії місцевість; залишки розвалин поселення, взагалі – житла; місце колишніх поселень, укріплень, святилищ, позначених оточуючими їх валами і ровами».

24. **Городісько** – хутір. Існував у I третині ХХ ст. біля села *Удріївці*. Назва – див. № 23.

25. **Горчішна** – хутір. Існував у ХІХ – на початку ХХ ст. біля села *Гірчична*. Варіанти назви: *кор. Горчична* (1893), *х. Горчишная* (1911). Трансойконімна назва.

26. **Гута-Блищанівська** – село. Варіанти назви: *Wluszczanowica* (1775), *д. Гута-Блещановка* (1862), *д. Гута Блищановецкая, Блищановецкая Гута* (1893), *Гута-Блещанівська* (1905), *Гута-Блищанівська* (1926), *Гута-Блищановская* (1979). Назва складається з географічного терміна та ад'єктоніма. В основі назви – географічний термін *гута* (від нім. *Hutte* – «металургійний завод», польс. *huta* – «малургійний завод, домна, скляний завод»). В Україні так називалися примітивні скляні підприємства з виготовлення кришталю [М. Т. Янко].

27. **Гута-Морозівська** – село. Варіанти назви: *Huta Morozowska* (1765), *Huta* (1787), *Huta Morososka* (1820), *д. Гута Морозовская* (1893), *д. Морозовская Гута* (1911), *Гута-Морозівська* (1926). Назва складається з ад'єктоніма *pf* географічного терміна (див. № 26).

28. **Гута-Яцьковецька** – село. Варіанти назви: *Гута* (1805), *Huta* (1820), *Яковецкая Слоб.* (1855), *д. Яцковецкая Слободка* (1862), *д. Гута*

Яцковецкая, Яцовецкая Слободка (1893), *д. Яцовецкая-Гута* (1914), *Гута-Яцовецка* (1926), *Гута-Яцьковецька* (1938). Назва – див. № 27.

29. **Дем'янківці** – село. Варіанти назви: *Damyankowcze* (1469), *Детуанковче* (1493), *w Diemiankowcach* (1765), *Demiankow* (1787), *Деменковцы* (1805), *Демянковцы* (поч. XIX ст.), *Демьяновцы* (1889), *Дем'янківці* (1926). Патронімічна назва, в основі якої – особова назва *Дем'ян* (1495).

30. **Держанівка** – село. Засноване наприкінці XVIII – на початку XIX ст. графом Мархоцьким. Варіанти назви: *д. Остоя* (1893), *Держанівка* (1938), *Держанівка* (1946), *Держановка* (1979). Перша назва вказує на швидкий розвиток села; пор. також особову назву *Остой* (1078); друга назва присвоєна в честь Ф. Е. *Держинського*. З часом назва трансформувалася [В. С. Прокопчук].

31. **Долі́на** – хутір. Існував у I третині XX ст. біля села *Балин*. В основі назви – географічний термін *долина* зі значенням «підніжжя гори; невеликий пологий насип піску біля річки; низовина біля річки; низовина, поросла лісом або травою» [Т. А. Марусенко].

32. **Дубі́на** – хутір. Існував у I третині XX ст. біля села *Малий Карабчіїв*. В основі назви – географічний термін *дубина* зі значенням «дубовий ліс; гора, вкрита лісом тільки на вершині; горб у лісі, вкритий деревом» [СУМ]; «дубовий ліс» [Б. Д. Грінченко]. Порівняйте також особову назву *Дубина* (1495).

33. **Дубі́нка** – село. Варіанти назви: *х. Дубина* (1926), *х. Дубинка* (1946). Демінутивна назви: колись тут ріс дубовий ліс [В. С. Прокопчук].

34. **Дубі́нка** – хутір. Існував у XVII–XIX ст., приєднаний до села *Маків*. Варіанти назва: *Sloboda* (1630–1650), *w Slobutce* (1765), *Слободка* (1765), *Slobodka* (1775), *Slobodka do Makowa* (1789), *Дубинка, Слободка Маковская* (1894). В основі першої назви – ойконімізований адміністративно-

господарський термін, локалізований ад'єктонімом. Друга назва – віддримонімна демінутивна: колись тут ріс дубовий ліс [В. С. Прокопчук].

35. **Дуббк** – висілок. Існував у I третині XX ст. біля села *Іванківці*. Відмікротопонімна фітофорна назва.

36. **Дунаївєцький** – висілок. Існував у I третині XX ст. біля м. *Дунаївці*. Локативна назва, в основі якої – ад'єктонім.

37. **Дунаївці** – місто. Виникло не пізніше ніж у XIV ст., відоме з 1403 р. [ІМІС]. З 1592 р. – містечко, з 1924 р. – смт., з 1958 р. – місто. Із XV ст. – центр староства, з II половини XIX ст. – волосний центр, із 1923 р. – районний центр. Варіанти назви: *Dunajowcze* (1493), *Dunajowcze Wysnie* (1565), *Вышние, Верхние Дунаевцы* (1565), *Dunajgrad* (1630–1650), *Dunajowse* (1703), *Dunajowse* (1747), *Donajgrad* (1764), *Дунаевцы* (1792), *Дунаевцы (Dunajewse)* (1820), *Дунаевцы, Дунаиовцы, Дунай-город* (1865), *Дунаивци, Старе мисто, Немецьке мисто* (1911), *Дунаївці* (1926). Етимологічні гіпотези: 1) від назви торговельного шляху, що проходив через поселення і вів до країн *Дунайського* басейну [ІМІС]; 2) від прізвища *Дунай*, яке міг мати учасник дунайських походів, пор. особову назву *Дунай* (1115); 3) від заснування поселення *переселенцями* з-над *Дунаю* [В. С. Прокопчук]; 4) від географічного терміна *дунай* – «став, розлив води, водозбір, потік» [С. Д. Бабишин]. Останню гіпотезу підтверджує місцезнаходження поселення на схилах берегів річки *Тернави*, де здавна існує система ставків. Назва ускладнювалася адміністративно-господарським терміном, відетнонімним або локативним прикметниками.

38. **Дунаївці** – селище міського типу. Засноване 1914 р. після завершення будівництва залізниці *Шепетівка – Хмельницький – Кам'янець-Подільський*. Селище міського типу – з 1972 р. Варіанти назви: *зал. ст. Дунаївці* (1926), *сел. зал. ст. Дунаївці* (1946), *Дунаевцы* (1956). Трансойконімна назва.

39. **Дунаївці** – село. Вперше згадане у XVII ст., відновлене на початку XX ст., 1958 р. приєднане до міста *Дунаївці*. Варіанти назви: *Sloboda Dunaygrodzka* (1661), *Дунаївці* (1926). Трансойконімна назва. Варіант назви – ад'єктонім та адміністративно-господарський термін.

40. **Заголósна** – село. За переказами, поселення виникло наприкінці XVII ст. Варіанти назви: *д. Заглосна* (1862), *Заглес* (1911), *Заголосна* (1946). Етимологічні гіпотези: 1) від лексеми *голосна* [С. Д. Бабишин]; 2) село знаходилося у такому місці, щоб вороги не могли знайти, а людей можна було знайти тільки *за голосом* [В. С. Прокопчук].

41. **Закопúтинці** – посілок. Як населений пункт зареєстрований на початку XIX ст. біля села *Великий Жванчик*. Детальніші відомості відсутні. Етимологія назви невідома. Можливо, назва вказує на найменування мешканців.

42. **Залісся** – хутір. Існував у I третині XX ст. під назвою *Залісся, Новосілка* біля села *Рачинці*. В основі сучасної назви – географічний термін *ліс*, тобто «територія за лісом». Порівняйте також географічний термін *залісся* – «частина вирубаного лісу» [О. К. Данилюк]. Паралельна назва – *Новосілка*. Варіанти назви: *Новоселка* (1530), *Nowosiolka* (1661), *w Nowosiulce* (1765), *Новоселки* (1898), *Новосілка* (1926). Назва виникла внаслідок розселення місцевого населення [С. Д. Бабишин] і складається із квалітативного прикметника та адміністративно-господарського терміна.

43. **Залісці** – село. Варіанти назви: *Zalescze* (1493), *Залесьє* (1530), *Zalesce* (1661), *Zaleszcze* (1775), *Zalesie* (1784), *Залесцы* (1862), *Залесы* (1898), *Залісці* (1926). Локативна назва. В основі сучасної назви – географічний термін *ліс*, тобто «територія за лісом». Порівняйте також географічний термін *залісся* – «частина вирубаного лісу» [О. К. Данилюк]. Можливо, власниками села були *Заліські* [В. С. Прокопчук].

44. **Замлúнівка** – хутір. У 30-х рр. XX ст. приєднаний до села *Рачинці*. Варіанти назви: *Mlynówka* (1789), *Zamlynówka* (1820), *д. Замлыновка* (1862),

Замлинівка (1926). Назва мотивована адміністративно-господарським терміном *млин*.

45. **Заставля** – село. Варіанти назви: *Zastawie* (1789), *Заставе* (1805), *прис. Заставье* (початок XIX ст.), *д. Заставье, Заставля* (1893), *Застав* (1914), *Застав'я* (1926). Локативна назва, мотивована географічним терміном *став*.

46. **Затішшя** – посілок. Як населений пункт зареєстрований у 1862 р. біля села *Лисець*. Детальніші відомості відсутні. Мотивація назви невідома. Можливо, квалітативна назви, мотивована апелятивом *затишшя* – «безвітря; припинення вітру; тиша; припинення на деякий час яких-небудь дій, послаблення розвитку» [СУМ].

47. **Звірінець** – хутір. Існував у I половині XX ст., приєднаний до села *Миньківці*. Варіанти назви: *Звірінець* (1926), *Звіринець* (1946). Відмікротопонімна назва. За переказами, тут раніше був зоосад поміщика Сцібор-Мархоцького. Локативна відмікротопонімна назва; пор. *звіринець* – «спеціально обладнане місце, територія з приміщеннями, клітками, де тримають різних звірів для показу» [СУМ].

48. **Зелéна** – хутір. Існував у I третині XX ст. біля села *Рачинці*. Віддримонімна назва.

49. **Зелéна Притулівка** – висілок. Існував у I третині XX ст. біля села *Притулівка*. Трансойконімна назва.

50. **Зелéна Притулівка** – село. Відоме з кінця XIX ст., у 30-х рр. XX ст. злилося із селом *Мурована Притулівка* в одне поселення під назвою *Притулівка*. Варіанти назви: *д. Притуля Зелена* (1893), *д. Притулия-Зелена* (1914), *Зелена Притулівка* (1926). За переказами, назва пов'язана з апелятивом *притулок* – «місце, де можна перебути якийсь час; пристановище; місце, де можна сховатися; захисток, укриття» [СУМ]. С. Д. Бабишин вважає, що назва вказує на тип житлових будівель сільських злидарів: *притула* – «хлів для худоби під однією покрівлею з хатою». На

нашу думку, імовірноше, що назва мотивована особовою назвою *Притула*. Трансойконімна назва ускладнена квалітативним прикметником.

51. **Зелéна Янчиха** – хутір. Існував у кінці XIX – I третині XX ст. біля села *Сокілець*. Варіанти назви: *кор. Янчиха* (1893), *Зелена-Янчиха* (1926). В основі назви – прізвисько власниці.

52. **Зелéнче** – село. Варіанти назви: *Zelencze*(1493), *Zelince*(1630–1650), *wZielinczu*(1765), *Żielencze*(1784), *Зелиньче* (1805), *Зеленці* (початок XIX ст.), *Зеленче* (1855), *Зеленчи* (1862). Етимологічні гіпотези: 1) колишня назва – *Злочинці*; мотивована вона тим, що сюди польський уряд висилав *злочинців*; 2) друга назва мотивована прізвищем землевласника *Зеленецького*; 3) в основі сучасної назви – квалітативний прикметник *зелений*: село потопає в зелені [В. С. Прокопчук].

53. **Іва́нківці** – село. Варіанти назви: *Ивановцы* (1530), *Iwanowce* (1661), *w Iwanowcach* (1765), *Иванковцы* (1855), *Иванковцы-Дунаевецкие* (1888), *Иванківці* (1926). Відмікротопонімна назва: поселення виникло в *Івановій* долині, у центрі якої жив першопоселенець *Іван*. [В. С. Прокопчук]. Патронімічна назва, в основі якої – особова назва *Іван*; порівняйте *Іванко* (1359). Назва ускладнювалася ад'єктонімом.

54. **Калі́нки** – хутір. Заснований у середині XIX ст. У 50-х рр. XX ст. приєднаний до села *Малий Карабчіїв*. Варіанти назви: *Калинки* (1862), *Килинки* (1888). Іноді назву виводять від імені першого поселенця [В. С. Прокопчук]. Відмікротопонімна назва, мотивована флоролексемою *калінка*.

55. **Катері́нівка** – село. Варіанти назва: *Катериновка* (1862), *Катеринівка* (1926). Етимологічні гіпотези: 1) село назване в честь імператриці *Катерини II*, яка зупинялася тут під час поїздки Україною. Проте документально це не підтверджено; 2) село засноване вихідцями із російських губерній, які назвали його іменем імператриці [В. С. Прокопчук].

56. **Кóлева** – посілок. Як населений пункт зареєстрований 1800 р. біля села *Синяківці*. Детальніші відомості відсутні. Етимологія назва невідома; можливо, мотивована особовою назвою *Коля* ← *Микола*.

57. **Кóрчик** – хутір. Існував у I половині ХХ ст. Варіанти назви: *фольв. Корчик* (1911), *х. Корчан* (1926). Поселення виникло на розчищеній від лісу ділянці, покритій *корчами* [С. Д. Бабишин].

58. **Косі́лів** – хутір. Існував у II половині ХІХ – I третині ХХ ст., приєднаний до села *Зеленче*. Варіанти назви: *Кушилов* (1888), *прис. Косилов* (1893), *Цыгановский Косилов* (1894), *прис. Кісілі* (1926), *Косилів* (1946). Посесивна назва, мотивована особовою назвою *Кушило*, *Косило*.

59. **Криву́ля** – село. Існувало у ХVІІІ – I третині ХХ ст., приєднане до села *Заставля*. Варіанти назви: *przedm. Krzywule* (1789), *предм. Кривуля* (1911). Квалітативна назва, що вказує на спосіб розташування жител; пор. географічний термін *кривуля* – «непряма, покручена лінія; звивина; покручене русло ріки» [Б. Д. Грінченко].

60. **Крив́чик** – село. У ХVІІІ–ХІХ ст. – містечко. Варіанти назви: *Crzyze* (1493), *Кривцы* (1530), *Kifcza* (1630–1650), *w Krzywczuku* (1765), *Krzewczuku* (1784), *Кривчик* (1800). Квалітативна назва: поселення знаходиться вздовж *покручених* берегів річки *Тернавка*, пор. також особову назву *Кривчик*.

61. **Крив́чик Ні́жній** – хутір. Існував наприкінці ХVІІІ – на початку ХІХ ст. біля села *Кривчик*. Варіанти назви: *Doly krzywczukowskie* (1784), *Krzywczuk Nizszy* (1820). Трансойконімна назва, ускладнена локативним прикметником.

62. **Кринича́ни** – село. Варіанти назви: *Criniczysza* (1565), *Kirniczane* (1661), *w Kruniczanach* (1765), *Kierniczany* (1787), *Криничаны* (1805), *Kruniczane* (1820), *Криничане* (1855), *Криничаны*, *Криничане*, *Криничица* (1893), *Криничани* (1926). Оскільки підземні води підходять близько до поверхні, то майже кожен господар мав свою криницю [В. С. Прокопчук]; *криничани* – «ті, хто живе біля криниць».

63. **Кринічки** – село. Існувало у II половині XIX – на початку XX ст. біля села *Притулівка*. Відмікротопонімна назва, в основі якої – географічний термін *криниця* зі зменшувально-пестливим суфіксом; порівняйте географічний термін *кринички* – «джерельна місцина; витік річки чи струмка».

64. **Кругла** – хутір. Існував у I третині XX ст. біля села *Ліпини*. Відмікротопонімна назва, що вказує на спосіб розташування жител. Варіанти назва: *хуторь Круглый* (XVI ст.), *д. Кругликъ* (1732), *Kruglik* (1890), *Круглик* (1926). Квалітативна назва, яка вказує на *круговий* тип планування поселень для захисту від набігів. Село знаходилося в котловані, оточеному лісом. Пор. також особову назву *Круглой* (1347), *Кругликъ* та географічний термін *круглик* – «гора; заглибина земної поверхні круглої форми» [Т. А. Марусенко]; пор. *кругляк* – «вітряк голландської системи» [Б. Д. Грінченко].

65. **Ксаверівка** – село. Засноване наприкінці XVIII ст. поміщиком *Ксаверієм* Шидловським. Варіанти назви: *Ксаверовка* (1862), *Ксаверовка Супруньковецкая* (1893), *Ксаверівка* (1926). Відантропонімна посесивна назва.

66. **Кужелівські хуторі** – висілок. Існував у II половині XIX ст. біля села *Велика Кужелева*. Назва-словосполучення, що складається з ад'єктоміма й адміністративно-господарського терміна.

67. **Ластенія** – присілок. Зафіксований як населений пункт *Ластения* 1893 р. Етимологія назви невідома.

68. **Лисани** – хутір. Існував у серед. XX ст., приєднаний до села *Велика Побійна*. За С. Д. Бабишиним, назва пов'язана з полюванням на хутрового звіра – *лиса*; див. також *лисан* – «кінь» [Б. Д. Грінченко]. На нашу думку, патронімічна назва; порівняйте особові назви *Лисан*, *Лисун*, *Лисанів* (1649).

69. **Лисець** – село. Наприкінці XIX – на початку XX ст. – волосний центр Варіанти назви: *Лисец* (1453), *Lyssyecz* (1493), *Лысец* (1530),

Lisziecz (1565), *Lisiecz* (1630–1650), *Lysiec* (1661), *Lusiec* (1787), *Лысиц* (1867), *Лусець* (1926). Етимологічні гіпотези: 1) у цій місцевості у великій кількості водилися *лусиці* [С. Д. Бабишин]; 2) засновником села був *лусий* чоловік; 3) на північ від села є *Луса* (без рослинності) скеля; 4) перші мешканці покривали свої хати *листям* [В. С. Прокопчук]. На нашу думку, локативна назва; порівняйте *луса гора* – «гора без рослинності» [Т. А. Марусенко].

70. **Лисогірка** – село. Відоме із XVII ст. Варіанти н.: *Lysohor* (1630–1650), *Lysohurka* (1661), *Lysohorka* (1787), *Лысогорка* (1805), *Лысогурка* (1805), *Lysogorka* (1820), *Лисогурка* (1855), *Лысогорка*, *Лисогорка* (1893), *Лисогірка* (1940). Локативно-квалітативна назва, в основі якої – географічний термін *лисогірка* зі значенням «гора, поросла лісом уся, крім вершини» [С. Д. Бабишин]. Див. також – поміщики *Лисогорські*.

71. **Ліпíни** – село. Варіанти назви: *д. Липины* (1855), *Липини* (1926), *Ліпíни* (1938), *Ліпини* (1946). Посесивна назви: поселення засноване поміщиком *Ліпинським* [С. Д. Бабишин].

72. **Лісовá дáча** – хутір. Існував у I третині XX ст. біля села *Залуччя*. Відмікротопонімна назва.

73. **Лóшківці** – село. Варіанти назви: *Loschkocz* (1493), *Лосковці* (1530), *Loskowcze* (XVI ст.), *Loskowcze Napolne* (1565), *Loskowcze alias Oberyowcze, seu Lakofce* (1578), *w Loszkowcach* (1765), *Лажковці* (1800), *Ложковці* (1805), *Lozkowce* (1820), *Лошковці* (серед. XIX ст.), *Лежковці* (1888), *Лошковці*, *Ложковці*, *Гачища* (1893), *Лашковці* (1898), *Ложківці* (1926), *Лошківці* (1938). Етимологічні гіпотези: 1) село розташоване у долині, схожій на *ложку*; 2) польський магнат Мондзілевський вирощував тут породистих лошаків [В. С. Прокопчук]; 3) назва вказує на *ложковий* промисел [С. Д. Бабишин]. На нашу думку, назва посесивна; пор. особову назву *Ложка* (I пол. XVI ст.), поміщики *Лосковські*. Назва ускладнювалася локативним прикметником. Колишня нназва – імовірно,

патронімічна та похідна від місцевого географічного терміна *гак* у значенні «вигин, заокруглення».

74. **Луг** – присілок. Фіксується наприкінці XV і на початку XIX ст.; можливо, це різні поселення, проте місце їх локалізації збігається. Варіанти назви: *Luh* (1493), *прис. Луг* (1805). Локативна назва, мотивована географічним терміном *луг* – «місце, вкрите густою травою; заболочена місцевість із сінокосом» [Т. А. Марусенко]; «ліс на низовині; низовина, що поросла лісом» [Б. Д. Грінченко].

75. **Мáків** – село. Відоме з 1482 р. Із 1746 р. до 20-х рр. XX ст. – містечко. У 1862–1923 рр. – волосний центр, у 1923–1928 рр. – районний центр. Варіанти назви: *Stupyncze* (1493), *Ступинцы* (1530), *Stupincze* (1570), *Stupince* (1661), *Маkow, Макиw* (1765), *Маков* (1795), *Маков, Ступиньче* (1893), *Маків* (1926). Колишня назва – патронімічна, мотивована особовою назвою *Ступа* (1541). В основі сучасної назви – усічене прізвище власників: 1746 р. поселенням заволоділи феодали Володигівські-Маковецькі [С. Д. Бабишин].

76. **Малá Кужелівка** – село. Варіанти назва: *w Kuzelowce* (1765), *Kuželowka* (1775), *Kurzelowce* (1784), *Кужелевка* (1805), *Kozyłowka* (1820), *Кужилевка* (1855), *Кужелева* (1884), *Кужелева-Малая* (1888), *Кужилевка, Кужилева Малая* (1893), *Мала-Кужеліва* (1926), *М. Кужелівка* (1938), *Мал. Кужелева* (1956), *Малая Кужелевка* (1976). Назва-словосполучення складається з квалітативного прикметника та відойконімного демінутивного деривата. За С. Д. Бабишиним, в основі назви – апелятив *кужіль, куделя*; тобто назва вказує на те, що поселенці в давні часи займалися обробкою волокна. На нашу думку, назва колишнього поселення пов'язана з особливостями його забудови (по *кругу*), пор. *кружало* – «круг, диск»; *кружина* – «окружність» [Б. Д. Грінченко]. Сучасна назва – трансформація давньої. Див. також особові назви *Кужіль, Кужеля*, рос. *Кужелев*.

77. **Малá Побіянкa** – село. Варіанти назви: *w Robujance* (1765), *Robojanka* (1775), *Roboianka* (1787), *Robujanka Mala* (1789), *Побоянка* (серед. ХІХ ст.), *Побоянка, Побоянка Малая* (1893), *Мал. Побоянка* (1911), *Мала Побіянкa* (1926). Назва-словосполучення складається з квалітативного прикметника та відойконімного демінутивного деривата. Пос. засноване на місці *побоїща* з татарами, яке відбулося 1661 р. [С. Д. Бабишин] або 1531 р. [В. С. Прокопчук].

78. **Малá Терна́вка** – село. 1966 р. приєднане до села *Томашівка*. Варіанти назви: *Tarnawa Podlesna* (1748), *Tarnawka Podleśna* (1787), *Подл. Тарнава* (1805), *Тернава Подл.* (початок ХІХ ст.), *Тернавка* (1855), *Малая-Тернава* (1888), *Тернава Малая, Тернава Подлесная, Тернавка, Тернавка Малая* (1893), *Мал. Тернавка* (1911). Відгідронімна назва, ускладнена локативним або квалітативним прикметниками.

79. **Малій Жва́нчик** – село. Варіанти назви: *д. Мал.-Жванчик* (1862), *д. Жванчик Малый* (1893), *Малий Жванчик* (1946). Назва-словосполучення складається з квалітативного прикметника та ойконіма. Відгідронімна назва – крізь село протікає *р. Жванчик*.

80. **Малій Карабчійв** – село. Варіанти назви: *Sarapczyow* (1493), *Карапчеев* (1542), *Koroczuyew* (1630–1650), *w Karapczyuwki* (1765), *Karapczyowka* (1784), *Karapczyowka* (1789), *Карабчиевка* (1805), *Karabczyowka* (1820), *Карабчевичи* (1862), *Карабчиев Малый, Карабчиевка, Карабчиевка Малая, Карабчиев Польный* (майже втрачене) (1893), *Мала Карабчійвка* (1926), *М. Карабчійв* (1938), *Малий Карабчійв* (1946), *Мал. Карабчеев* (1956), *Мал. Карабчиев* (1992). Назва-словосполучення складається з квалітативного (або локативного) прикметника та ойконіма. Етимологічні гіпотези: 1) перші мешканці пос. жили на горбах і «карабкалися» по них; 2) в основі назви – тюркське словосполучення «чорний ліс»; 3) *карабчійв* із вірменської – «чорний сад», що свідчить про наявність густих насаджень і садів. На нашу думку,

відантропонімна посесивна назва. За свідченням В. К. Гульдмана, 1375 р. є перша згадка про *Карабчієвського*, який, можливо, згодом і був власником села. Див. також – поміщики *Карапчеєвські*, *Карапчовські*.

81. **Малій Карабчіїв** – село. Як населений пункт *Мал. Карабчиев* зафіксований 1992 р. Трансойконімна назва.

82. **Маліївці** – село. Варіанти назви: *Maleyowcze* (1493), *Малеевцы* (1530), *Maliowce* (1661), *w Malijowcach* (1765), *Malejowce* (1775), *Miliowce*, *Maliowce* (1789), *Малиевцы* (1805), *Маліївці* (1926). За переказами, на косогорах, де сьогодні розкинулося село, випасали ягнят – малі вівці [В. С. Прокопчук]. Посесивна назва: поселення належало осадчому *Малієвському* [С. Д. Бабишин]; див. також особову назву *Малей* (1492).

83. **Мало-Карабчієвський** – хутір. Існував у I третині ХХ ст. біля села *Малий Карабчіїв*. Назва складається з квалітативного прикметника та ойконіма.

84. **Меланія** – хутір. Фіксувався з II половини ХІХ ст. біля села *Чаньків*, 1956 р. знятий з обліку населених пунктів. Варіанти назви: *д. Фольв. Миланія* (1862), *кор. Меланія* (1893), *фольв. Миленія* (1911), *Меланія* (1926). В основі назви – ім'я власниці; порівняйте особову назву *Меланія* (1627). Назва ускладнювалася адміністративно-господарським терміном.

85. **Міньківці** – село. Відоме з ХV ст. Із 1637 р. до 40-х рр. ХХ ст. – містечко. З II половини ХІХ ст. до 1923 р. – волосний центр, у 1923–1931, 1935–1959 рр. – районний центр. Варіанти назви: *Минковцы* (1530), *Minkofce* (1630–1650), *Minkowce* (1765), *Минкивци* (1808), *Миньківці* (1926). За переказами, село заснував який *Минько* [В. С. Прокопчук]. Патронімічна назва; пор. особові назви *Минко*, *Минька* (1281), *Мина*, *Минко* (1333).

86. **Михайлівка** – село. Знайдено залишки городища і валу, де, за переказами, існували села *Яруга* і *Луговина*, зруйновані колись татарами. Наприкінці ХVІ ст. один із врятованих мешканців якогось села на прізвисько

Свистун заснував нове поселення. Варіанти назви: *Swistowka* (1661), *w Michaluwce, seu Swistuwce* (1765), *Michalowce* (1784), *Michalowka* (1789), *Михаловка* (1800), *Михалевка* (1855), *Михайловка* (1888), *Михайловка (Яругская)* (1889), *Михалівка* (1926), *Михайлівка* (1946). Назви колишніх поселень мотивовані географічним терміном *яр* та *луг*. В основі другої назви – прізвисько першого поселенця. За переказами, після татарської навали один із мешканців скликав уцілілих людей *свистом*, а потім заклав с. *Свистівка* [В. С. Прокопчук]. Сучасна назва – посесивна: 1720 р. поміщик *Михайло* Маковецький збудував у селі замок.

87. **Міхівка** – село. Варіанти назви: *Michnikowcze* (1583), *Mnichowka* (1765), *д. Мниховка* (1805), *Мніхівка* (1926), *Міхівка* (1938), *Мухівка* (1946), *Миховка* (1979). За переказами, поселення належало Смотрицькому домініканському кляштору (*мнихам*) ще 1375 р.; пор. *мних* – «монах». Можливо, назва відантропонімна; порівняйте особові назви *Миха* (1100), *Михно* (1194).

88. **Міцівці** – село. Варіанти назви: *Horodiscze, als Stare Trichowcze* (1565), *Городище, или Стар. Триховцы* (1565), *Miczowcze* (1583), *Horoduscze, Mukarowce seu Antiqua Trichowce* (1599), *Miczuce* (1630–1650), *Micowce alias Stare Horodyszczce* (1661), *w Micowcach* (1765), *Muczowce* (1775), *Мусіовце* (1787), *Моцовцы* (1800), *Мицовцы* (1805), *Мусовце* (1820), *Мицевцы* (1862), *Міцівці* (1926), *Мицівці* (2008). Перша назва – локативна: село розташоване на місці давнього *городища*. Друга назва, на нашу думку, – патронімічна, яка ускладнювалася квалітативним прикметником. За переказами, результатом злиття двох слів став новий варіант назви: *с. Трихівці* – *Стріхівці*. Сучасна назва – посесивна: після татарського спустошення поселення відновив поміщик *Мицовський*; див. також особову назву *Мусз* (1493).

89. **Млаки** – село. Відоме з початку ХХ ст. Варіанти назви: *Хутор Млакы* (1905), *х. Млаки* (1914). Назва мотивована географічним терміном

млака – «заболочена місцевість, трясовина; заливний луг; неродюча мочариста місцевість» [Б. Д. Грінченко].

90. **Могилівка** – висілок. Існував у I третині ХХ ст. біля села *Могилівка*. Трансойконімна назва.

91. **Могилівка** – село. 1958 р. приєднане до міста *Дунаївці*. Варіанти назви: *w Mohyluwse* (1765), *Mohulowka* (1784), *Mohylowka* (1789), *Могилевка* (1805), *Могилівка* (1926). Етимологічні гіпотези: 1) назва мотивована апелятивом *могила*: 1661 р. тут відбулася велика битва з татарами [С. Д. Бабишин]; 2) в саду спадкоємців графа Герасимовича був великий курган, *могила*, а село, що виникло поруч, назване *Могилівка*; 3) назва вказує на місцезнаходження – поселення розташоване на *Могилівському* поштовому шляху. Достовірним є і відантропонімне походження назви.

92. **Морозів** – село. Знайдено залишки поселення, де, за переказами, було місто *Червоногруд*. Варіанти назви: *Mukarow Mali* (1565), *Мукаров Малий* (1565), *Morozowse* (1639), *Morozow* (1661), *Морозов* (1805), *Морозово* (поч. ХІХ ст.), *Морозів* (1926). Колишня назва – трансойконімна, ускладнена квалітативним прикметником. Сучасна назва – посесивна: власником поселення був поміщик *Морозовський*; пор. також особову назву *Мороз* (1459).

93. **Морозівка** – село. Існувало наприкінці ХІХ – I третині ХХ ст. біля села *Морозів*. Варіанти назви: *прис. Морозова Аделина* (1893), *Морозівка* (1926). В основі першої назви – антропонім, друга назва – відойконімна.

94. **Мушкúтинці** – село. Варіанти назви: *Muszkotyńce* (1661), *Mozgotyńce* (1679), *w Moskutyncach* (1765), *Moskotyńce* (1775), *Muszkatyńce* (1784), *Moskatyńce* (1789), *Мушкати́нцы* (1800), *Мушкотинцы* (1862), *д. Мушкúтинцы* (1893), *Мушкотинці* (1926), *Мушкúтинці* (1938). Етимологічні гіпотези: 1) від апелятива *мушкет*: в районі поселення 1661 р. відбулася битва з татарами [С. Д. Бабишин]; 2) першим поселенцем був

Мошко; 3) колись на околицях села були болота з великою кількістю мошкари [В. С. Прокопчук]. На нашу думку, назва патронімічна.

95. **Нестерівці** – село. Варіанти назви: *Nyestyorowcze* (1493), *Nesterowcze* (1530–1542), *Нестеровцы* (1530–1542), *Nieszczerowscze* (1542), *Nestorowce* (1611), *Nesterofce* (1630–1650), *w Nesterowcach* (1765), *Нестеровка* (1800), *Нестерівці* (1926). Назву виводять від імені першого поселенця [В. С. Прокопчук]; пор. особову назву *Нестор* (1378), *Нестерко* (1507).

96. **Новосілка** – хутір. Заснований наприкінці XVIII – на початку XIX ст. поміщиком Сцібор-Мархоцьким [С. Д. Бабишин], у 50-х рр. XX ст. приєднаний до села *Миньківці*. Варіанти назви: *предм. Бельмонт* (1893), *Бельман*, *Новосілка* (1946). В основі колишньої назви – польська особова назва *Бельмонт*. Назва виникла внаслідок розселення місцевого населення [С. Д. Бабишин] і складається із квалітативного прикметника та адміністративно-господарського терміна.

97. **Панасівка** – село. Варіанти назви: *Panasowka* (1661), *Panasuwka* (1784), *Panaszowka* (1787), *Панасовка* (1805), *Панасевка* (1889), *Пакасівка* (1926), *Панасівка* (1946). Етимологічні гіпотези: 1) в основі назви – ім'я хлопця, якого вбили в лісі; 2) від імені першого забудовника чи власника [В. С. Прокопчук]; порівняйте особову назву *Панас* (1387).

98. **Перейма** – хутір. Існував у I третині XX ст. біля села *Смотрич*. Відмікротопонімна назва; пор. також *перейма*, *перейми* – «перехоплення того, що (хто) пливе річкою; обрядова зупинка поїзда нареченого в понеділок з метою отримати могорич під час повернення його з церкви» [Б. Д. Грінченко].

99. **Петрівське** – село. За переказами, тут існувало м. *Червоноград*. Варіанти назви: *Syganowce* (1765), *Sykanowka* (1784), *Syganowka Balinska* (1787), *Цыгановка* (1805), *д. Цыгановка Балинская* (1862), *Циганівка* (1926), *х. Петрівський* (1946), *Петрівське* (1960), *Петровское* (1979). Колишня

назва мотивована етнонімом або відетнонімною особовою назвою *Циган*. Назва ускладнювалася ад'єктонімом. Сучасна назва – меморіальна, присвоєна в честь *Г. Петровського*, державного і партійного діяча.

100. **Петрівське** – село. Як населений пункт *Петровское* зафіксоване 1992 р. Трансойконімна назва.

101. **Підз́ахри** – хутір. Існував у I третині ХХ ст. біля села *Кривчик*. Етимологія назви невідома.

102. **Підлісний Мука́рів** – село. Варіанти назви: *Мукаров* (1527), *w Makarowie Nowym* (1765), *Mukarow Nowy* (1775), *Mukarow Podlesny* (1787), *Лесной Мукаров* (серед. ХІХ ст.), *Мукаров-Подлесный* (1888), *Лесной Мукаров (Подлесный)* (1889), *Подлесный Мукаров* (1911), *Підлісний Мука́рів* (1926). Посесивна назва, ускладнена локативним (або квалітативним) прикметником. За переказами, тут проживав багатий селянин *Макар*, який подарував своїм синам по селу, одного оселив серед поля, іншого – *під лісом*. так утворилися поселення [В. С. Прокопчук].

103. **Пільний Мука́рів** – село. У II половині ХІХ ст. – на початку ХХ ст. – волосний центр. Варіанти назви: *Nisny Mukarow* (1404), *Mukarow Major* (1493), *Makarow* (1511), *Мукаров* (1530), *Mukarow* (1564), *Mukarof* (1630–1650), *Staryi Mukarow* (1758), *w Makarowie Starym* (1765), *Mukarowce Stare* (1784), *Mukarow Polny* (1787), *Макаров-Полевой* (1805), *Stariy Makarow* (1820), *Полевой Мукаров* (серед. ХІХ ст.), *Мукаров-Полевой* (1855), *Польный-Мукаров* (1888), *Мукаров Польный* (1893), *Пільно-Мука́рів* (1926), *Пільний Мука́рів* (1946). За переказами, поселення виникло біля церкви, перенесеної місцевим мешканцем із лісу на поле. Посесивна назва, яка ускладнювалася локативним або квалітативним прикметником. За переказами, тут проживав багатий селянин *Макар*, який подарував своїм синам по селу.

104. **Погрушівка** – присілок. Як населений пункт зареєстрований 1893 р. Існував як частина села *Зеленче* також під назвою *Порошівка*. Імовірно, відантропонімна назва.

105. **Пріски** – село. Існувало у I половині ХХ ст., приєднане до села *Трибухівка*. Варіанти назви: *Приски* (1926), *Пріски* (1946). Локативна назви, в основі якої – географічний термін *пріски* зі значенням «крутий схил гори; підвищення на дорозі» [Т. А. Марусенко].

106. **Притулівка** – село. Варіанти назви: *Притуловка* (1855), *д. Притулевка* (1862), *д. Притуля Мурованная* (1893), *Притулия* (1911), *д. Притулия-Мурованная* (1914), *Мурована-Притулівка (Хапанівка)* (1926), *Притулівка* (1946). За переказами, назва пов'язана з апелятивом *притулок* – «місце, де можна перебути якийсь час; пристановище; місце, де можна сховатися; захисток, укриття» [СУМ]. С. Д. Бабишин вважає, що назва вказує на тип житлових будівель сільських злидарів: *притула* – «хлів для худоби під однією покрівлею з хатою». На нашу думку, імовірніше, що назва мотивована особова назва *Притула*. Назва ускладнювалася квалітативним прикметником. Паралельна назва – трансойконімна.

107. **Рахнівка** – село. На рубежі ХІХ і ХХ ст. – волосний центр. Варіанти назви: *w Rachniuwse* (1775), *Rachnowka* (1789), *Рахновецкая* (1799), *Рахновка* (1805), *Рахнівка* (1926). Етимологічні гіпотези: 1) тут раніше існувало село *Почапінці*, спалене татарами; пізніше на цьому місці оселилися вихідці із села *Рахнів* Ямпільського повіту; 2) у селі оселився воїн Рахно [В. С. Прокопчук]. В основі назви колишнього поселення – особова назва *Почана, Поченець* (1639). Сучасна назва – відойконімна.

108. **Рахнівка** – хутір. Існував із початку ХІХ до 30-х рр. ХХ ст. Варіанти назви: *Szlaki* (1820), *д. Шляк* (1862), *выс. Рахновецкие Хутора, Шляк* (1893), *Рахновецкие Хутора, Хутор Шляк* (1905), *х. Шлях* (1914), *Рахнівка* (1926). В основі першої назви – географічний термін *шлях* зі значенням «дорога»: хутір був розташований на шосейній дорозі. Друга

назва складається з ад'єктоніма та адміністративно-господарського терміна. Третя назва – трансойконімна.

109. **Ріхтова (Калігури)** – хутір. Існував у I третині ХХ ст. біля села *Гута-Яцьковецька*. Посесивні назви.

110. **Річинці** – село. Варіанти назви: *Ranczyncze* (1498), можливо, ця назва стосується якогось іншого поселення, *w Raczyncach* (1765), *д. Рачинцы, Рочинцы* (1805), *Рачинці* (1926), *Раченці* (1938). Етимологічні гіпотези: 1) назва свідчить про наявність у водоймах великої кількості *раків* [С. Д. Бабишин]; 2) першим поселенцем був *Рак* [В. С. Прокопчук]; пор. особову назву *Рак* (1088).

111. **Ріпинці** – село. Засноване наприкінці ХVІІІ ст. під назвами *Репинцы Смотричские, Репинецкая Слободка* або у ХVІ ст. [В. С. Прокопчук]. Варіанти назви: *Rzerince* (1765), *д. Репинцы* (1805), *д. Рипинцы* (1862), *д. Репинцы Смотричские* (1888), *Ріпінці* (1926), *Ріпинці* (1946). За С. Д. Бабишиним, назва вказує на заняття мешканців: *ріпинці* – «люди, які поселилися на площах, що були зайняті *ріпою*, або які добували з *ріпи* олію». На нашу думку, патронімічна назва; пор. особову назву *Рипа* (1495). Диві. також географічний термін *рипа* – «заглибина, впадина; скала» [Т. А. Марусенко]; «високий стрімкий берег; обрив, яр». Назва ускладнювалася ад'єктонімом і адміністративно-господарським терміном.

112. **Рудá-Гірчичнянська** – село. Варіанти назви: *Ruda Gorczyszna* (1789), *д. Горчичная Руда* (1862), *д. Горчичанская Руда, Руда* (1893), *Руда-Горчичнянська* (1926), *Руда-Горчичанська* (1938), *Руда-Гірчичнянська* (1960), *Руда-Горчичнянская* (1979). Назва-словосполучення складається з ад'єктоніма та географічного терміна *руда* зі значенням «болотиста лука; пасовище; висихаюче, вкрите рослинністю болото; долина зі стоячою неглибокою водою; заболочена рівнина, низовина тощо» [С. Д. Бабишин].

113. **Рудка** – село. Варіанти назви: *Rutka* (1630–1650), *w Rudce* (1765), *Рудка* (1800). Назва мотивована географічним терміном *рудка* – «іржаве

болото; болото» [Б. Д. Грінченко], «мокра заболочена низина» [Т. А. Марусенко]; «долина між двома горами; болотиста лука, висихаюче болото; вкрите рослинністю пасовище» [С. Д. Бабишин]. Загалом типова для Поділля назва гідрооб'єкта, який протікає болотистою місцевістю, а вода має характерне («іржаве») забарвлення.

114. **Сажівка** – хутір. Існував у I третині ХХ ст. біля села *Гута-Яцьковецька*. Мотивація назви невідома. Порівняйте *сажа* – «чорний осад від диму»; *саж* – «хлів, місце, де закривають тварин для відгодівлі» [Б. Д. Грінченко].

115. **Сиворóги** – село. Варіанти назви: *Seworohy* (1661), *w Siworohach* (1765), *Siworogi* (1787), *Сивороги* (1805). За переказами, біля села була сіра (*сива*) гора [В. С. Прокопчук]. Родова назва.

116. **Синяківці** – село. Варіанти назви: *Семяковці* (I пол. XVI ст.), *Siemiakowcze*, *Siemakowcze* (1564), *Sieniakowcze* (1565), *Сеняковці* (1565), *Siniakowcze* (1569), *w Sieniakowcach* (1765), *Siniakowce* (1784), *Синяковці* (1800), *Синиковці* (1889), *Синяківці* (1926). Етимологічні гіпотези: 1) назва мотивована прикметником *синій* [С. Д. Бабишин]; 2) в основі назви – словосполучення «*сині озера вкінці*» [В. С. Прокопчук]. На нашу думку, назва патронімічна; пор. особові назви *Синяк* (1780), *Синяков* (1582).

117. **Січинці** – село. Варіанти назви: *Syczincze* (1578), *Kieziniecz* (1630–1650), *Siczynse* (1661), *Sieczynsze* (1758), *Syczynsze* (1765), *Szyczynse* (1775), *Szuczynse* (1784), *Сичинці* (1805), *Сечинці* (серед. ХІХ ст.), *Січинці* (1926), *Січенці* (1938). За переказами, поселення виникло на місці загибелі (*січі*) від рук татар мешканців с. *Панасівка*. На нашу думку, в основі назви – географічний термін *січа* зі значенням «угіддя; місце в лісі, де вирубаний ліс» [М. Т. Янко]; *січинці* – «поселенці на *січі*». Не виключено, що назва мотивована антропонімом.

118. **Слобідка-Бáлинська** – село. Варіанти назви: *Bulenska Gzele* (1650), *Slobodka* (1661), *w Slobutce* (1765), *Slobudka Balinska* (1787), *Slobudka do*

Balina (1789), *Сл. Балинская* (1800), *Слободка* (поч. XIX ст.), *д. Балинская Слободка* (1893), *Слобідка-Балинівська* (1926), *Слобідка-Балинська* (1946). Назва-словосполучення складається з ад'єктоніма та адміністративно-господарського терміна *слобідка* зі значенням «поселення на Україні в XVII–XVIII ст., жителі яких тимчасово звільнялися від феодалних повинностей, мали якісь пільги, привілеї, т. зв. «свободи»; село з жителями, які займаються ремеслами, працюють на підприємствах; відокремлена частина великого села» [С. Д. Бабишин]. У XX ст. такі назви отримували невеликі поселення, а також – при перейменуванні, за аналогією до існуючих навколо. Ареал поширення таких назв – Подністров'я, а північніше р. *Південний Буг* побутують назви *Воля, Волиця* із таким самим значенням.

119. **Слобідка-Гірчичнянська** – село. Варіанти назви: *Sloboda Gorczyzanska* (1787), *Slobudka do Mukarowa* (1789), *Slobodka* (1820), *Слободка* (1862), *д. Горчичанская Слободка* (1893), *Слободка-Горчичанская* (1911), *Слобідка-Горчичнянська* (1926), *Слобідка-Гірчичнянська* (1946), *Слободка-Горчичнянская* (1979). Назва-словосполучення складається з ад'єктоніма та адміністративно-господарського терміна *слобідка* (див. № 118).

120. **Слобідка-Горобіївська** – хутір. Існував у XVIII – I третині XX ст. біля села *Воробіївка*. Варіанти назви: *Sloboda Horobiowiecka* (1784), *Слобідка Горобіївська* (1926). Назва-словосполучення складається з ад'єктоніма та адміністративно-господарського терміна *слобідка* (див. № 118).

121. **Слобідка-Залісецька** – село. Варіанти назви: *Slobudka* (1784), *Slobodka* (1820), *Слободка* (1911), *Залесецкая-Слободка* (1914), *Слобідка-Залісецька* (1946), *Слобідка-Залісецька* (1960), *Слободка-Залісецкая* (1979), *Слобідка-Залісецька* (2008). Назва-словосполучення складається з ад'єктоніма та адміністративно-господарського терміна *слобідка* (див. № 118).

122. **Слобідка-Малієвська** – село. Варіанти назви: *Slobudka do Miliowies* (1789), *Сл. Малеевская* (1800), *Слободка* (поч. XIX ст.), *Slob. Maliowiecka* (1820), *д. Малиевецкая Слободка* (1893), *Сл. Малеевка* (1898), *д. Малиевская Слободка* (1905), *Слоб. Малиевская* (1911), *Слобідка Маліївська* (1926), *Слобідка-Малієвська* (1946), *Слободка Малиевецкая* (1979). Назва-словосполучення складається з ад'єктоніма та адміністративно-господарського терміна *слобідка* (див. № 118).

123. **Слобідка-Рахнівська** – село. Виникло у XIX ст. біля поштової станції під назвами *Рахновецька Пошта*, *Рахновецька Слобідка* [Є. І. Сіцинський, М. І. Яворський]. Варіанти назви: *Сл. Рахновецкая* (1805), *Slobodka Rachniowiecka* (1820), *Сл. Рахновецкая (Sl. Rachniowiecka)* (1820), *д. Рахновецкая Слободка* (1862), *д. Рахновская Слободка* (1905), *Рахнівська Слобода* (1926), *Слобідка-Рахнівська* (1946). Назва-словосполучення складається з ад'єктоніма та адміністративно-господарського терміна *слобідка* (див. № 118).

124. **Смóтрич** – селище міського типу. Поселення існувало у XII ст. У 1240 р. зруйноване татарами і відновлене Коріатовичами, які у XIV ст. збудували тут фортецю. Наприкінці XIV–XV ст. – повітовий центр. У 1448 – 40-х рр. XX ст. – містечко, у 1808–1837 рр. – «заштатный город». Наприкінці XIX – на початку XX ст. – волосний центр, у 1923–1962 рр. – районний центр, із 1960 р. – селище міського типу. Варіанти назви: *оу СмотриУи* (1375), *г. Смотричь* (1375), *Smotricz* (1375), *Smotrycz* (1448), *Смотрич* (1530), *Smostrzyc* (1630–1650), *Smotryk* (1674), *Смоцриц* (1769), *Смотрица* (1792), *Смольна* (1793). Ойконім виводять від назви скелі, з якої давні слов'яни вели спостереження за навколишньою територією; а назва річки походить від ойконіма. Більш імовірно, що назва відгідронімного походження, оскільки поселення розташоване на *р. Смотрич*, а більшість рік значно старші найменувань поселень, які виникли на їхніх берегах.

125. **Смотричівка** – село. У 1967 р. приєднане до села *Стара Гута*. Варіанти назви: *w Smotryczuwce* (1765), *Smotryczowka* (1784), *Смотричевка* (1805), *Смотричівка* (1926). Локативна відгідронімна назва.

126. **Смотричівський** – хутір. Існував у I третині ХХ ст. біля села *Стара Гута*. Локативна назва, в основі якої – ад'ектонім.

127. **Соболівський** – хутір. Існував у I третині ХХ ст. біля села *Мала Стружка*. Посесивна назва.

128. **Сокілець** – село. Варіанти назви: *Соколец* (1434), можливо, назва стосується іншого поселення; *Соколец* (1530), *Szokolacz* (1630–1650), *Sokoliec* (1661), *Sokolec* (1702), *Sokulec* (1765), *Сокол* (серед. ХІХ ст.), *Соколе*, *Сокулец* (1889), *Соколец* (1926), *Сокілець* (1962). Відоронімна назва. Традиційне для Поділля найменування гори, горба, скелі, підвищення тощо, зафіксоване у багатьох пос. області, в основі якого – географічний термін *сокіл* зі значенням «крута гора»; пор. *сокіл* – «гора» [Т. А. Марусенко], «всі високі і стрімкі скелі над річками» [С. Д. Бабишин].

129. **Соснівка** – село. Варіанти назви: *Sciborowka* (1789), *д. Сциборы* (1805), *Scibory* (1820), *Сцибори* (1926), *Соснівка* (1946), *Сосновка* (1979). Колишня назва – посесивна: поселення виникло на землях поміщика *Сцибор-Мархоцького* [С. Д. Бабишин], в основі сучасної назви – флоролексема.

130. **Соснівка** – хутір. Як населений пункт зареєстрована 1862 р. біля міста *Дунаївці*. Детальніші відомості відсутні. Назва – дивіться № 129.

131. **Сприсівка** – село. Варіанти назви: *Prisowka* (1661), *Присовка* (1665), *w Sprysuwce* (1765), *Przysuwka* (1775), *Sprzysowce* (1784), *Sprysowka* (1787), *Prysowka* (1789), *Сприсовка* (1805), *Сприсівка* (1926). Етимологічні гіпотези: 1) в основі назви – апелятив *сприса* зі значенням «підпора, стовпи, які ставилися при будівництві дерев'яних хат» [С. Д. Бабишин]; 2) від дієслова *посуватись*, *зсуватись*: *колись тут зсувалися ґрунти* [В. С. Прокопчук]. На нашу думку, назва відантропонімна. Пор. також *приси* – «морда корови, коня, вівці».

132. **Спрісівський Яр** – село. Існувало у XVII ст. як *Jar*, 1661 р. було зруйноване татарами. Відновлене у XIX ст., а у 50-х рр. XX ст. приєднане до села *Сприсівка*. Варіанти назви: *прис. Яр. Сприсовский* (1893), *Сприсовка-Слобода* (1911), *Сприсовецький Яр* (1926). Назва-словосполучення складається з ад'єктоніма та географічного терміна *яр* – «високий, крутий берег; обрив; долина з крутими схилами, яка утворилася внаслідок розмивання пухких порід річками, дощовими потоками» [С. Д. Бабишин]. Назва досить типова для Подністров'я: спочатку тут оселялися бідняки – вихідці із рівнинних сіл, оскільки непридатні для землеробства *яри* вважалися незайнятими землями, і назва *Яр* характеризувала соціальний статус поселенців; пізніше для розширення поселення уже не було іншої можливості, крім заселення пересіченої місцевості, і назва вживалася лише для локативно-квалітативної характеристики поселення [С. Д. Бабишин]. Варіант назви складався з адміністративно-господарського терміна та ойконіма.

133. **Ставіще** – село. Засноване у I половині XV ст. поблизу спаленого татарами села *Тягин (Новогрудок)*, на місці татарського стану. Варіанти назви: *Макаров Татарский* (1502), *Thatarski Mukarow* (1513), *Mukarow Tatarski* (1552), *Makarow Tatarski* (1564), *Tatarzisce* (1602), *Tataris* (1630–1650), *w Tatarzyskach* (1765), *Татаринка* (1805), *Татариска* (поч. XIX ст.), *Татариски* (1888), *Татариськи* (1938), *Ставище* (1946). Колишні назви – присвійний прикметник та композит (географічний термін і квалітативний прикметник). Перша назва – ойконім або (помилково) присвійний прикметник, ускладнений відетнонімним прикметником. В основі сучасної назви – найменування мешканців: *ставищани* – «ті, що живуть біля *ставища*»; порівняйте географічний термін *ставище* – «місце, де був ставок; заглибина на місці водоймища» [СУМ].

134. **Ставкі (Вовкотруби)** – хутір. Як населений пункт зареєстрований на початку XIX і у XX ст. біля села *Балин*. Варіанти назви: *Wolkotruby* (1820),

Ставки (Вовкотруби) (1926). Перша назва – відмікротопонімна. В основі назви – географічний термін *ставок* зі значенням «заглибина на місці водойми; штучна водойма» [О. К. Данилюк] ; друга назва – трансойконімна зоофорна квалітативна з частково метафоричним значенням.

135. **Станісла́вівка** – село. Існувало у ХІХ – І третині ХХ ст. біля села *Ганнівка*. Варіанти назви: **Станиславка** (1800), **Станиславовка** (1862), **Станіславівка** (1926). Відантропонімна назва; пор. особову назву *Станиславъ* (988).

136. **Старá Гúта** – село. Засноване на початку ХVІІІ ст. Варіанти назви: *w Starey Hucie* (1765), *Huta Stara* (1784), *Старая Гута* (1791), *Huta* (1820), *д. Гута Старая* (1893), *Стара-Гута* (1946), *Стар. Гута* (1992). Назва-словосполучення складається з квалітативного прикметника та географічного терміна *гута* – «металургійний завод, домна, скляний завод»: на Україні так називалися примітивні скляні підприємства з виготовлення кристалю [М. Т. Янко].

137. **Степóк** – село. Варіанти назви: **ф. Степ** (1911), **Степок** (1946). В основі назви – географічний термін *степ*: коли сюди прибули поселенці, тут було голе рівне поле, як *степ* [В. С. Прокопчук]; пор. також географічний термін *степок* – «підвищений луг з рослинністю, яка переходить до степової» [Т. А. Марусенко].

138. **Терно́ва** – село. На рубежі ХІХ і ХХ ст. – волосний центр. Варіанти назви: *Tarnawa Herbor* (1493), *Тарнава* (1530), *Ternata* (1630–1650), *Tarnawa* (1661), *w Tarnawie Polney* (1765), *Тарнава Полев.* (1805), *Тарнава* (серед. ХІХ ст.), *Тарнава Польная* (1862), *Великая-Тернавка* (1888), *Тарнава Великая*, *Тарнава Польная* (1893), *Польная-Тырнова* (1914), *Пільна Тернава* (1918–1920), *Тернова* (1946). Відгідронімна назва: поселення розташоване на р. *Тарнава*. Назва ускладнювалася локативним і квалітативним прикметниками.

139. **Тінна** – село. Існувало з X–XIV ст. Із 1806 р. до кінця XIX ст. – містечко. Варіанти назви: *прис. «Заставська держава»* (1493), *прис. Тернавка, Тинна* (XV–XVII ст.), *Туппа* (1661), *Тинная* (XVIII ст.), *Туупа* (1787), *Тинное* (1799), *Тынное* (1800), *Тынна* (1802), *Тынное (Туппоіе)* (1820), *Тынняянская* (1857), *Тинна* (1926). Перша назва, якщо вона справді існувала в такій формі, становила словосполучення, яке в ті часи використовували для означення помістя, землеволодіння. Друга назва – відгідронімна. Існують різні гіпотези походження сучасної назви: 1) з-під землі чути *калатання* дзвонів церкви, яка колись була на місці ставу, але провалилася під землю; 2) від особової назви *Тин* (1471); 3) від слова *тин*: поселення було обнесене частоколом [С. Д. Бабишин]. Останнє тлумачення найбільш імовірне; порівняйте географічний термін *тин* – «огорожа з частоколу, стіна, украплення» [Е. М. Мурзаєв].

140. **Томашівка** – село. Варіанти назви: *Tomoszowka* (1756), *w Tomaszowce* (1765), *Tomaszowka* (1784), *Томашевка* (1805), *Томашовка* (серед. XIX ст.), *Томашівка* (1926), *Томашівка Друга* (1960). За переказами, першими поселенцями були *Томаш* і *Шевський* [В. С. Прокопчук]. Посесивна назва; пор. особову назву *Томаш* (1499). Назва диференціювалася порядковим числівником.

141. **Трибухівка** – село. Варіанти назви: *Требуховка* (1862), *д. Трибуховка* (1893), *Трибухівка* (1926). Посесивна назва.

142. **Удріївці** – село. Варіанти назви: *Haczyszczka* (1493), *taskowcze alias Oderyowcze seu Hacziszczka* (1578), *Udarofce* (1630–1650), *Oderiowiec* (1661), *Udryiowce* (1765), *Odryiowce* (1784), *Удриевцы* (1805), *Udrinowce* (1820), *Удріївці* (1926). На нашу думку, назва колишнього поселення мотивована географічним терміном *гать*. Сучасна назва та її варіанти – відантропонімі; пор. особові назви *Удр* (1639), *Одерій* (1781). Назву пов'язують із землевласником Андрієм Чолганським [В. С. Прокопчук].

143. **Урочище Довжók II** – хутір. Як населений пункт зареєстрований 1926 р. біля села *Воробіївка*. Назва-словосполучення складається з географічного терміна *урочище* – «ділянка, яка виділяється серед навколишньої місцевості природними ознаками (ліс серед поля, луг, болото серед лісу); балка, виярок; ділянка землі, лісу; улоговина» [СУМ] та мікротопоніма (квалітативна назва, в основі якої – географічний термін *довжик* зі значенням «довгий ліс» [В. П. Шульгач]) і диференційного порядкового числівника.

144. **Урочище Цигóльня** – хутір. Існував у I третині ХХ ст. біля села *Голозубинці*. Назва-словосполучення складається з географічного терміна (див. № 143) і мікротопоніма (назва мотивована апелятивом зі значенням «завод з виготовлення *цегли*»).

145. **Фéдорівка** – село. 1967 р. приєднане до села *Лошківці*. Варіанти назви: *Федоровка* (1800), *Теодоровка* (1888), *Федорівка* (1946). Посесивна відантропонімна назва: поселення засноване поміщиком *Феодором* Потоцьким.

146. **Фільва́рок Болга́ри** – хутір. Існував наприкінці ХІХ – у I третині ХХ ст. біля села *Воробіївка*. Варіанти назви: *фольв. Бугары* (1893), *фольв. Болгары* (1898), *х. Фільварок Болгари* (1926). Назва складається з адміністративно-господарського терміна *фільварок* зі значенням: 1) хутір або виселок; садиба, ферма; 2) у феодальних Польщі, Литві, Білорусії та Україні – комплекс земельних угідь, на яких феодал-поміщик вів власне господарство; 3) у Польщі, Західній Україні та Західній Білорусії (до 1939 р.) – панський маєток із господарчими будівлями; економія [СУМ] та етроніма.

147. **Фолюшки** – село. Засноване у 60-х рр. ХІХ ст. 1967 р. приєднане до села *Слобідка-Балинська*. Варіанти назви: *д. Прис. Фолюшки* (1826), *Фалюшки* (1888), *д. Фолюшки* (1893). Відмікротопонімна назва, в основі якої – діалектизм *фолюші* зі значенням «майстерня або верстат, де

виробляють (валяють) сукно» [С. Д. Бабишин]. Пор. також *фолюшар* – «сукновал» [Б. Д. Грінченко].

148. **Хапáнiвка** – село. Існувало у XVIII–XIX ст.; злилося із селом *Притулівка*. Варіанти назви: *Charanowka* (1789), *Хапановка* (1805). Етимологія назви невідома. За переказами, назва мотивована дієсловом *хапати*: хвороба *вхопила* багато людей. Імовірноше, відантропонімна назва.

149. **Харитóнiвка** – село. Відоме з I половини XX ст. Варіанти назви: *х. Харитонівка* (1946), *Харитоновка* (1979). 1928 р. землевпорядник *Харитонов* зробив план села. Можливо, це й стало причиною найменування [В. С. Прокопчук].

150. **Ху́тір Шу́біна** – хутір. Існував наприкінці XIX ст. біля села *Лисогірка*. Назва складається з адміністративно-географічного терміна АГТ *хутір* зі значенням «відокремлене селянське господарство разом із садибою власника; невелике селище, яке виникло внаслідок переселення людей із сіл; виселок; одинока селянська садиба із земельним наділом» [СУМ] та прізвища власника.

151. **Циганiвка Зелене́цька** – село. Існувало у XVIII – I третині XX ст. біля села *Зеленче*. Зараз це східна частина села. Варіанти назви: *па Суганивсе* (1765), *д. Цыгановка Зеленецкая* (1862), *д. Цыгановка* (1888), *д. Зеленецкая Цыгановка, Цыгановка Зеленецкая* (1893), *Циганівка Зеленецька* (1926). Назва складається з відетнонімного деривата: колись тут часто зупинялися цигани (В. С. Прокопчук) та ад'єктоніма.

152. **Ча́нькiв** – село. Варіанти назви: *Czupkowcze* (1469), *w Czankowie* (1765), *Чанков* (1800), *Чаньков* (1805), *Чанькова* (1855), *Чаньковка* (1898), *Чаны, Чаньков* (1917), *Чаньків* (1926). За легендою, колись на місці села було озеро, де водилися *чайки*. Поселення назвали *Чайківці*, згодом назва видозмінилася [В. С. Прокопчук]. На нашу думку, посесивна відантропонімна назва; порівняйте особову назву *Чанька* (1253).

153. **Червоне Селó** – село. Існувало у середині ХХ ст., 1958 р. приєднане до міста *Дунаївці*. За переказами, у селі росло багато *червоних* вишень, що й зумовило назву. Проте ймовірніше, що назва, мотивована адміністративно-господарським терміном, має ідеологічне забарвлення.

154. **Чечельнік** – село. Варіанти назви: *Зеленые Луки*, или *Чечельник* (1586), *w Czeczelniku* (1765), *Czeczelniki* (1784), *Чечельник*, *Зеленые Лужки* (1893). Колишня назва складається із квалітативного прикметника та географічного терміна. Етимологічні гіпотези сучасної назви: 1) сюди переселилися мешканці містечка *Чечельник*, що на Вінниччині [С. Д. Бабишин], що більш імовірно; 2) біля села діяв народний месник *Чечель* [В. С. Прокопчук].

155. **Чимбарівка** – село. Варіанти назви: *х. Чимбарівка* (1926), *Чимбаровка* (1979). За С. Д. Бабишиним, відантропонімна назва, в основі якої – найменування ремесла, що стало прізвиськом. Порівняйте *чинбар*, *чимбар* – «людина, яка вичиняє шкіри» [Б. Д. Грінченко].

156. **Шата́ва** – село. Відоме з 1565 р. Із кінця ХVІ ст. до 40-х рр. ХІХ ст. – волосний центр. Варіанти назви: *Satawa* (1630–1650), *Szatawa* (1765), *Шатово* (ХVІІІ ст.), *Шатава* (1795), *Шатава*, *Ступиньці*, *Ступиньце* (1893). Етимологічні гіпотези: 1) від апелятива *шата* – «одяг, риза»; 2) від дієслова *шататися*, оскільки поселення стояло на шляху у Кам'янець-Подільський, і безліч людей «шаталося» його вулицями; 3) від особової назви *Шат* (1531). На нашу думку, відгідронімна назва. Паралельна назва - патронімічна, мотивована особова назва *Ступа* (1541).

157. **Шевчénка** – хутір. Існував у середині ХХ ст., приєднаний до села *Олександрівка*. Меморіальна назва, присвоєна в честь українського поета *Т. Г. Шевченка*.

158. **Яр-Жванчиківський** – хутір. Як населений пункт *Jar Zwanczykoski* зареєстрований 1784 р. біля села *Великий Жванчик*. Назва – див. № 132.

159. **Яр-Мушкутинéцький** – хутір. Як населений пункт *Jar Muszkatyniecki* зареєстрований у 1784р. Детальніші відомості відсутні. Назва – дивіться № 132.

160. **Яркі Ясішина** – хутір. Існував у І третині ХХ ст. біля села *Рачинці*. Посесивна назва-словосполучення, що складається з географічного терміна і прізвища власника.

161. **Ярова Слобідка** – село. Варіанти назви: *Ярова* (1665), *Stobudka Jarowa* (1784), *Jarowa Stobudka* (1787), *Слоб. Ерова* (1805), *Stobodka Jarowa*, *Stoboda Jarowa* (1820), *д. Ярова Слободка* (1862), *д. Яровая Слободка* (1893), *Ярова Слобідка* (1926). Назва складається з прикметника, мотивованого географічним терміном і адміністративно-господарським терміном (див. № 118).

162. **Яцьківці** – село. У середині ХІХ ст. – волосний центр. Варіанти назви: *Jaczkowcze* (1530–1542), *Ячковцы* (1530–1542), *Jakofse* (1630–1650), *Jaskowse* (1661), *Яцковцы* (1805), *Яцківці* (1926), *Яцьківці* (1960). Патронімічна назва; пор. *Яцко* (1385), *Jaczko* (1493).